

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

OUDENAARDE – BERGEN-OP-ZOOMPLEIN HERAANLEG PARKING: HET KASTEEL VAN BOURGONDIË

ARCHEOLOGIENOTA – 2018A393 EN 2017H58

Deschepper E., Maréchal S., Pede R. & Cherretté B.

SOLVA-ARCHEOLOGIERAPPORT NR 103

Colofon

Project:

Oudenaarde Bergen-op-Zoomplein, heraanleg parking. Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode – 2018A393
Projectnaam: 17-OU-D-BZP
SOLVA Archeologierapport 103

Opdrachtgever:

Stad Oudenaarde
Tussenmuren 17
9700 Oudenaarde

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Gentsesteenweg 1B
9520 Vlierzele
Tel: 053/64 65 20

Auteurs:

Ruben Pede (erkend archeoloog)
Ewoud Deschepper (kaartmateriaal en tekst)
Sadi Maréchal (tekst)
Bart Cherretté (redactie)

Bewaarplaats archeologisch ensemble:

Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA Archeologisch depot, p/a Industrielaan 25B, 9320 Erembodegem
E-mail: archeologie@so-lva.be
Tel: 053/64 65 36

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/40

Afbeelding voorblad: het Kasteel van Bourgondië op de Maquette van Nézot (1748-1752) (Fotocollectie Stadsarchief Oudenaarde, pos 25_MG_0950).

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

Inhoudsopgave

1	Samenvatting.....	5
1.1	Planmatige context.....	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.3	Vraagstelling.....	5
1.4	Onderzoeksmethode.....	5
1.5	Resultaten	6
2	Verslag van resultaten bureauonderzoek	8
2.1	Beschrijvend gedeelte	8
2.1.1	Aanleiding voor de opmaak van de archeologienota.....	11
2.1.2	Historiek van het onderzoek	11
2.1.3	Beschrijving van de geplande werken.....	14
2.1.4	De onderzoeksopdracht	27
2.1.5	Werkwijze en strategie van het vooronderzoek	27
2.2	Assessmentrapport	29
2.2.1	Methoden, technieken en criteria.....	29
2.2.2	Conservatie-assessment.....	29
2.2.3	Een beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied en zijn omgeving ²⁹	
2.2.4	Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn historisch kader.....	38
2.2.5	Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn archeologisch kader	64
2.2.6	Een datering en interpretatie van het onderzochte gebied.....	66
2.2.7	De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	67
3	Verslag van resultaten proefputtenonderzoek.....	72
3.1	Beschrijvend gedeelte	72
3.1.1	De onderzoeksopdracht	72
3.1.2	Werkwijze en strategie van het vooronderzoek	74
3.2	Assessmentrapport	79
3.2.1	Beschrijving van de aardkundige opbouw van het onderzochte gebied	79
3.2.2	Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren	79
3.2.3	Assessment van vondsten	92
3.2.4	Een assessment van stalen.....	92
3.2.5	Conservatie-assessment.....	92
3.2.6	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	92
3.2.7	Confrontatie van de bevindingen met de resultaten van voorgaande onderzoeksfases 93	
3.2.8	De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	94
4	Globale synthese en bepaling van verdere maatregelen.....	96

4.1	Impactanalyse en afweging:.....	96
4.2	Te nemen maatregelen	97
5	Bibliografie	100
6	Bijlagen	102
6.1	Lijst van figuren gebruikt in de archeologienota.....	102
6.2	Lijst van foto's gebruikt in de archeologienota	104
6.3	Lijst van de bijlagen	105
6.4	Lijst van plannen en kaarten	105
6.5	Tekeningenlijst	105
6.6	Fotolijst.....	106
6.7	Sporelijst.....	106
6.8	Vondstenlijst.....	106
6.9	Stalenlijst	106
6.10	Skeletformulieren.....	106
6.11	Conservatierapport	106
6.12	Beschrijvingen van de aangelegde referentieprofielen met foto's.....	106
6.13	Resultaten aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses.....	106

1 Samenvatting

1.1 Planmatige context

Stad Oudenaarde wenst in het kader van de inrichting van het projectgebied 'Scheldekop' de bestaande **parking** aan de Bourgondiëstraat en Trekweg (Linkeroever) te vernieuwen, waarbij naast parkeerplaatsen ook een voetgangerszone worden aangelegd.

1.2 Wettelijk kader

De zone bevindt zich binnen een archeologische zone. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 2°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **stedenbouwkundige** vergunningsaanvraag voor de heraanleg van de parking. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 Vraagstelling

Het projectgebied bevindt zich **net buiten een historische kern** maar wordt wel gekenmerkt door een **hoge densiteit aan historische bebouwing, zijnde het voormalige 'Bourgondisch Kasteel'**. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de historiek van het terrein binnen het urbane kader, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Uit het bureauonderzoek bleek dat er **met absolute zekerheid** een **archeologische site aanwezig** is op het onderzoeksterrein (het Bourgondisch Kasteel). Daarom werd een **verder vooronderzoek met ingreep in de bodem**, i.c. een proefputtenonderzoek, uitgevoerd. De vraagstelling richtte zich hierbij op de aard, locatie, diepte en bewaring van de aanwezige archeologische sporen.

Het doel van dit volledige vooronderzoek is om na te gaan of verder archeologisch onderzoek, in het licht van de geplande werken, nodig is.

1.4 Onderzoeksmethode

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek en een vooronderzoek met ingreep in de bodem, i.c. een proefputtenonderzoek**.

Daartoe is ten eerste enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar georeferencieerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon.

Ten tweede zijn er drie proefputten aangelegd, aangezien uit het bureauonderzoek bleek dat er met absolute zekerheid een archeologische site aanwezig is op het terrein, en de geplande werken dit mogelijk zoudestoren.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 2.0 van 1 januari 2017.

Ten derde is de impact van de geplande werken geanalyseerd, en afgezet tegen de resultaten van het vooronderzoek. Op basis daarvan werden de ontwerpplannen uiteindelijk bijgestuurd (cf. infra).

1.5 Resultaten

Stad Oudenaarde wenst in het kader van de inrichting van het projectgebied 'Scheldekop' de bestaande **parking** aan de Bourgondiëstraat en Trekweg (Linkeroever) te vernieuwen, waarbij naast parkeerplaatsen ook een plantvak en een voetgangerszone worden aangelegd.

In de **oorspronkelijke ontwerpplannen** voor de parking werden meerdere boomputten voorzien in het plantvak en werd de noordwestelijke RWA-leiding tussen het bestaande fietspad en de parking voorzien. De resultaten van het bureauonderzoek en het daaruit voortvloeiende proefputtenonderzoek bracht echter de archeologische waarde van het projectgebied aan het licht en bevestigde ontegensprekelijk de aanwezigheid en goede bewaring van het Bourgondisch kasteel op beperkte diepte. Daarop besliste de initiatiefnemer om de ontwerpplannen aan te passen door de geplande diepte van de heraanleg te reduceren en de locatie van de rioleringsleuven en boomputten zodanig aan te passen dat de impact op archeologie sterk gereduceerd werd.

De **geplande werken** zoals in deze archeologienota beschreven, hebben derhalve enkel betrekking op deze **definitieve plannen**. De **afgraving** voor de aanleg van de parking en de voetgangerszone zal **maximum 40 cm ten opzichte van het ontworpen maaiveld** bedragen. Aldus wordt het onderste deel van de bestaande betonfundering behouden en moeten de archeologische lagen ongeroerd worden gelaten. Enkel de RWA-leiding en de boomputten zullen diepere ingrepen noodzaken. Hun inplanting is evenwel aangepast waardoor ze nu buiten de contouren van het kasteel vallen. De **RWA-leiding** zal zich in buizen van 160 mm en 400 mm bevinden. De aanlegleuven zullen dus niet breed zijn, maar qua diepte komen deze te liggen op **zo'n 1,20 m tot 2,10 m onder het maaiveld**. De **boomputten** hebben een diameter van 3 of 4 m, maar de diepte ervan is nog niet bekend.

De beschikbare archeologische, historische en cartografische bronnen tonen aan dat het terrein in de **13de eeuw** binnen de **stadsomwalling** van Oudenaarde kwam te liggen. Hierbij liep deze omwalling doorheen het projectgebied. Sinds het laatste kwart van de **14de eeuw** was er ook een **kasteel met gracht** gesitueerd binnen het projectgebied. Eind jaren '60 werd het kasteel afgebroken in kader van kanaliseringwerken aan de Schelde. Hierbij verdween een deel van het kasteel, met name de westvleugel, voorgoed zonder archeologische of bouwhistorische registratie. Fundamenten van de overige delen van het kasteel zijn wel nog aanwezig in de bodem (zie Hoofdstuk 3.2). De afbraak van het kasteel betekende niet dat ook de fundamenten volledig waren uitgegraven. De beschikbare foto's van de afbraakwerken geven ook geen indicatie hiervan.

Het archeologisch potentieel van het terrein is dus zeer groot. Niet alleen bevat het de resten van een kasteel dat continu in gebruik is geweest tussen het laatste kwart van de 14de eeuw en de jaren '60 van de 20ste eeuw, het gaat hierbij om één van de slechts drie volledig nieuwe burchten die Filips de Stoute in Vlaanderen liet oprichten. Op die manier biedt deze site mogelijks informatie over de 14de-eeuwse krijgsveldkunde, en inzichten over de latere aanpassingen aan het kasteel. Daarnaast zijn er ook sporen te verwachten van de stadsomwalling die teruggaat tot de 13de eeuw.

Op basis van bovenstaande assessment van het bureauonderzoek werd besloten dat een verder vooronderzoek noodzakelijk was. De exacte locatie, de diepte en de bewaringstoestand van de te verwachten archeologische sporen waren immers niet gekend. Gezien de bestaande toestand en de vooropgestelde onderzoeksvragen werd gekozen voor een **proefputtenonderzoek**. Er werden drie proefputten uitgezet op het projectgebied: één ter hoogte van de verwachte stadswal, waar nu de RWA-leiding komt te liggen (proefput 1), één ter hoogte van de noordoosthoek van het kasteel, waar het plantvak komt te liggen (proefput 2) en één ter hoogte van de uitbouw aan de oostzijde van het kasteel, waar het plantvak en parking komt te liggen (proefput 3).

In **Proefput 1** werd de opgevlude stadsgracht en de stadsmuur aangetroffen. Hieruit bleek dat de stadsmuur in een latere fase herbouwd is, en dat er daarna een aanbouw is tegen gezet aan stadszijde. Het is momenteel niet mogelijk om deze fasen te dateren, maar vermoedelijk is de oudste fase (PS1-15) te vereenzelvigen met de 13de-eeuwse stadsmuur rond Oudenaarde.

In **Proefput 2** werd de buitenmuur van het kasteel van Bourgondië aangetroffen. Het deel in de proefput behoort op basis van het beschikbare bronnenmateriaal (zie verder) toe aan één van de laatste fasen van het kasteel. De aangetroffen halfcirkelvormige uitbouw, die op verschillende foto's en ook op het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof (BPA) aangeduid is, maakt het mogelijk om dit Bijzonder Plan van Aanleg heel precies te georefereren zodat er een correcte inschatting kan gemaakt worden van het bewaard archeologisch erfgoed.

In **Proefput 3** werd de buitenmuur van het kasteel en het aansluitende deel van de stadsmuur aangetroffen. Tevens de waterdoorgang tussen de stads- en kasteelgracht kwam aan het licht. Ook dit helpt bij een correctere georeferentie van historische kaarten.

De aangetroffen resten dateren is omwille van het beperkte aantal vondsten een onbegonnen zaak. Enkele lagen konden wel ruim gedateerd worden in de late middeleeuwen, en de context die de stadsmuur in Proefput 3 afdekt, is te dateren in de post-middeleeuwen, na 1600. Veel brengt deze informatie echter niet bij, gelet op de reeds sterk gedetailleerde informatie beschikbaar uit het bureauonderzoek.

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek en de proefputten, besliste de initiatiefnemer om de **ontwerpplannen aan te passen** en waar mogelijk maximaal rekening te houden met de archeologie (zie boven). Het definitieve plan laat toe om de restanten van het kasteel **in situ te bewaren**. De stadswal zal slechts fragmentair geraakt worden. Rekening houdende met het belang van de archeologische site en de aard van de werken, wordt toch voorgesteld om, conform de Code van Goede praktijk, voor de verdere opbraakwerken en de geplande werken een **werfbegeleiding** te adviseren. Zo kunnen eventuele sporen die toch aan het licht zouden komen, geregistreerd worden.

2 Verslag van resultaten bureauonderzoek

2.1 Beschrijvend gedeelte

Projectcode: 2018A393

Sitecode: 17-ODU-BZP

Wettelijk depotnummer: D/2017/12.857/40

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038;

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Oudenaarde, Bourgondiëstraat (**Figuur 2**)

Bounding box:

punt 1: x=96590,35/y=170663,68

punt 2: x=96656,03; y=170595,86

Kadastrale gegevens:

Oudenaarde 1ste Afdeling, Sectie C, openbaar domein en perceelnummers 321c (partim) en 368/2 b⁶⁵ (partim) (**Figuur 1, Figuur 3**)²

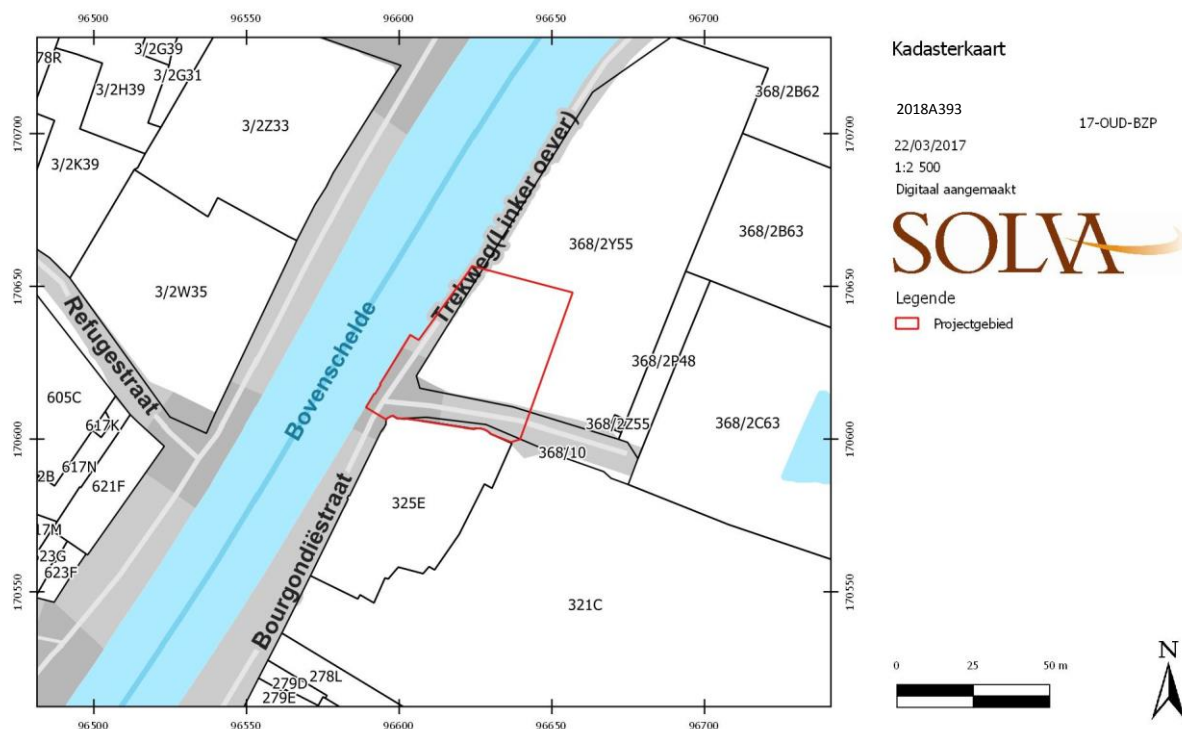
Oppervlakte van de betrokken kadastrale percelen: 24564,51 m²

Oppervlakte van het projectgebied: 2293,40 m²

Topografische kaart: zie **Figuur 2**

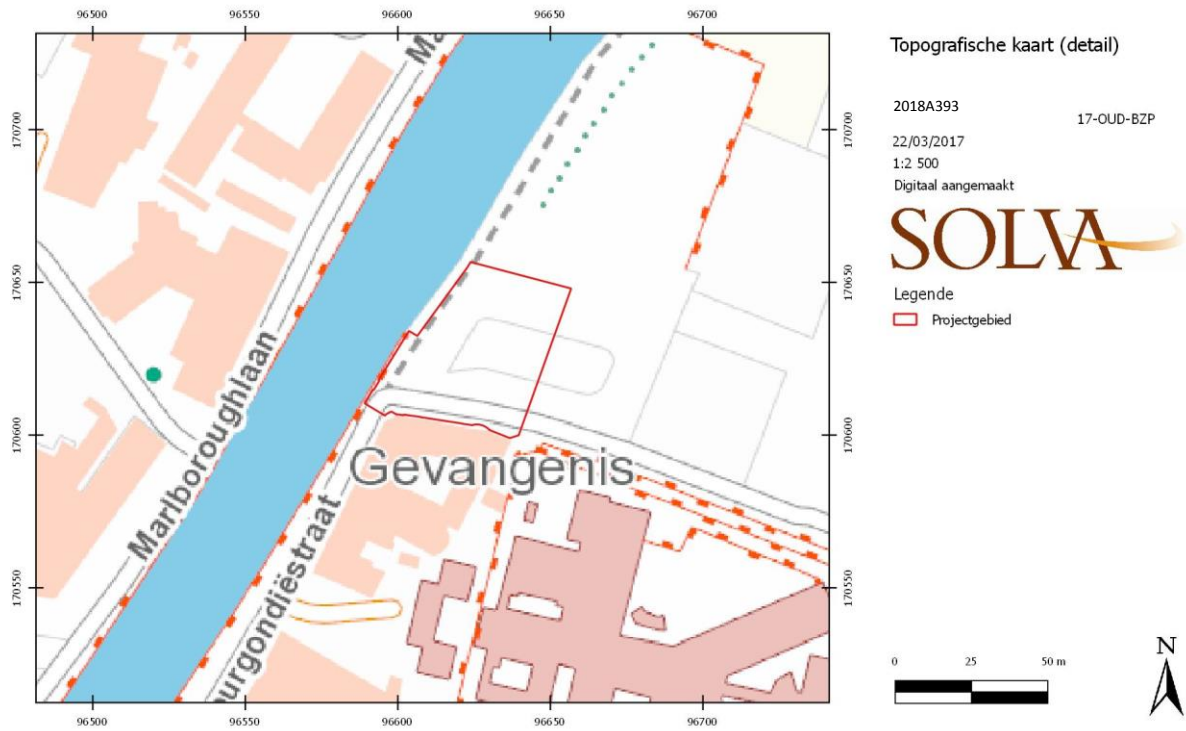
Uitvoeringstermijn: februari – september 2017

Overzichtsplan verstoorde zones: Het projectgebied valt buiten de afbakening van de GGA-kaart

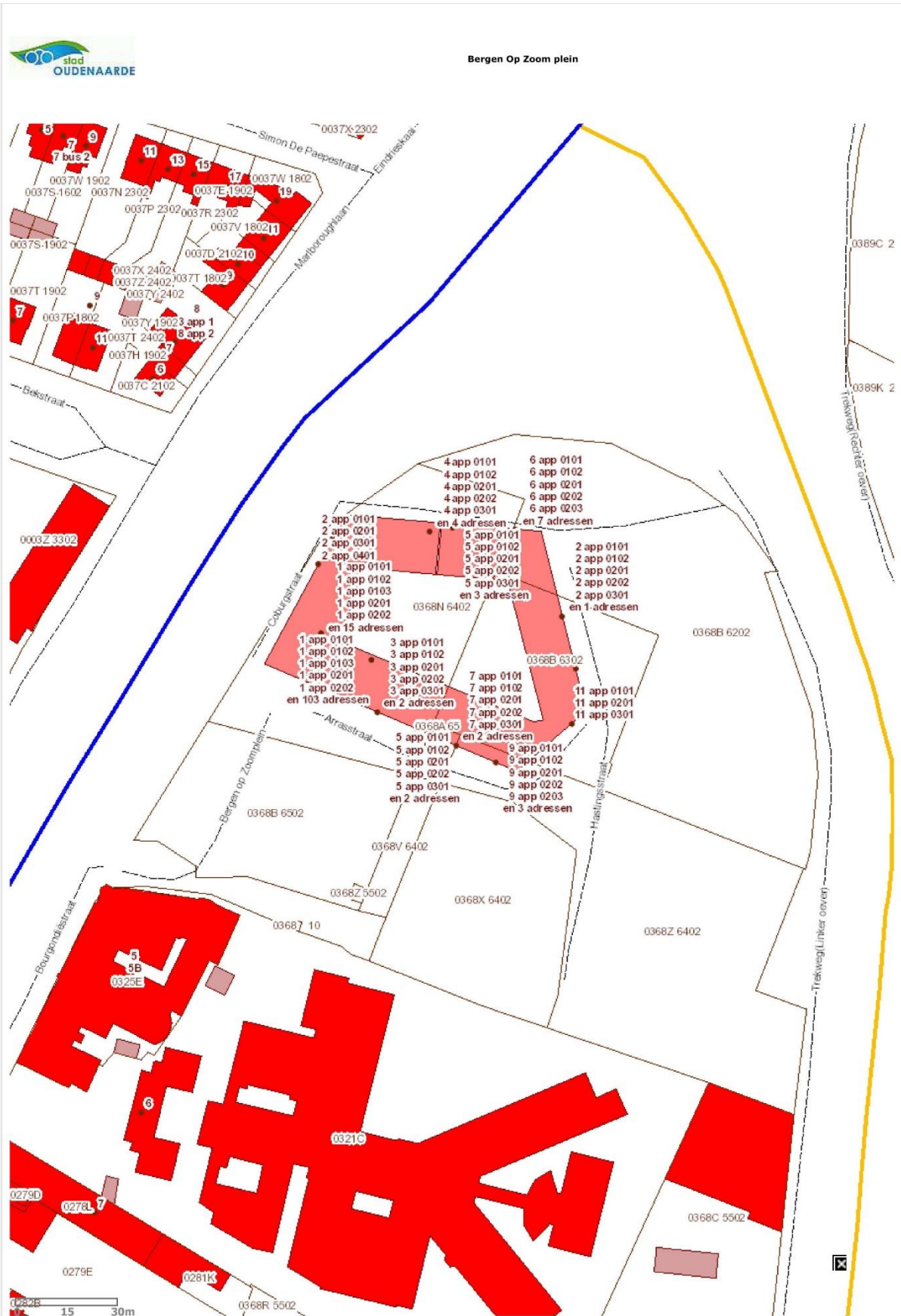

Figuur 1. Kadasterkaart van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

² Het meest recente kadasterplan, aangeleverd door de Stad Oudenaarde, toont een verdere opdeling van het perceel 368/2 y⁵⁵ zoals dit weergegeven wordt op het GRB (binnen de laag Adp, Administratieve percelen) in twee percelen. Het projectgebied valt hierbij binnen perceel 368/2 b⁶⁵.

Figuur 2. Topografische kaart van het projectgebied (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

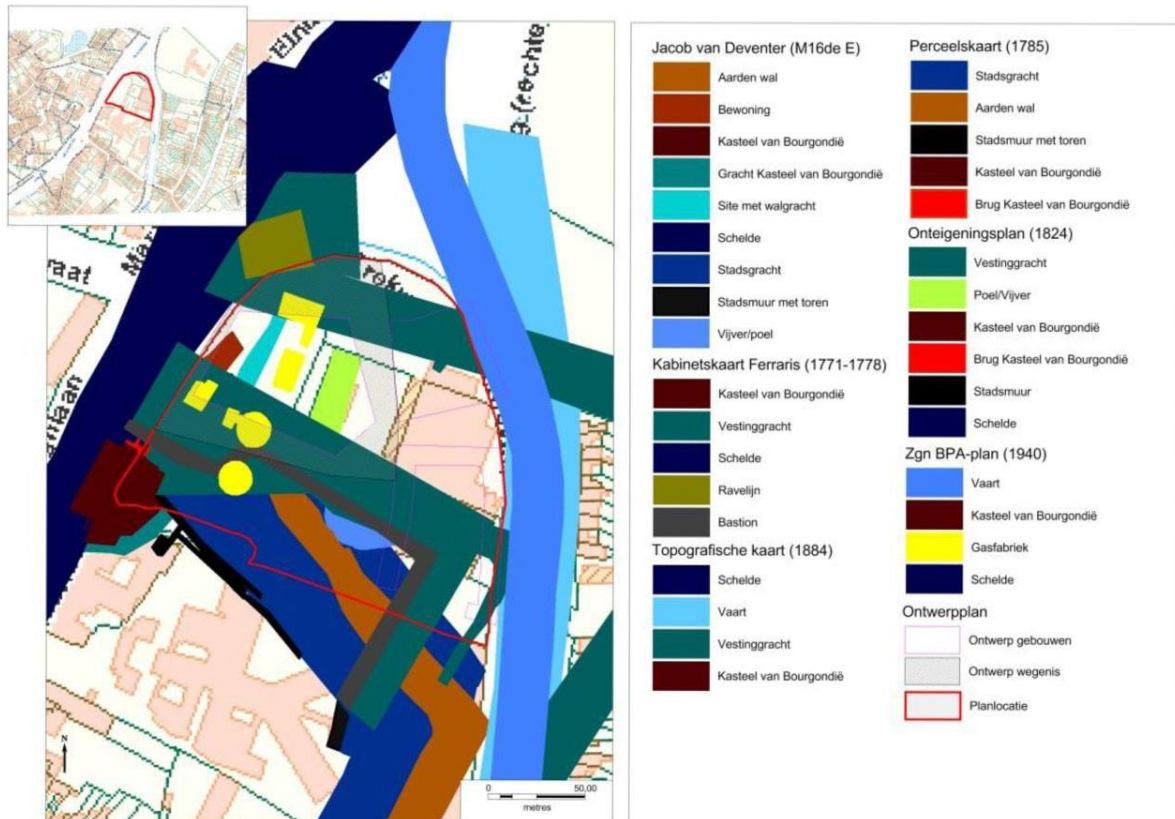

Figuur 3. Recent kadasterplan van het projectgebied en omgeving (Bron: Stad Oudenaarde).

hier behandelde projectgebied ligt echter ook deels buiten het in 2012 onderzochte gebied, het gaat dan meer bepaald om het deel van de Bourgondiëstraat dat wel vervat zit in het huidige projectgebied.

Uit het analyseren van verschillende cartografische en figuratieve bronnen uit de periode ± 1550 – 1967 bleek dat het zogenaamde **kasteel van Bourgondië**, opgericht in het laatste kwart van de 14de eeuw, **zich op de locatie van het hier behandelde projectgebied bevindt (Figuur 5).**⁵

Daarnaast situeren zich op de rest van het projectgebied Scheldekop archeologische resten van middeleeuwse en postmiddeleeuwse verdedigingswerken (stadsmuren, grachten, wallen, ...) en van bewoning.

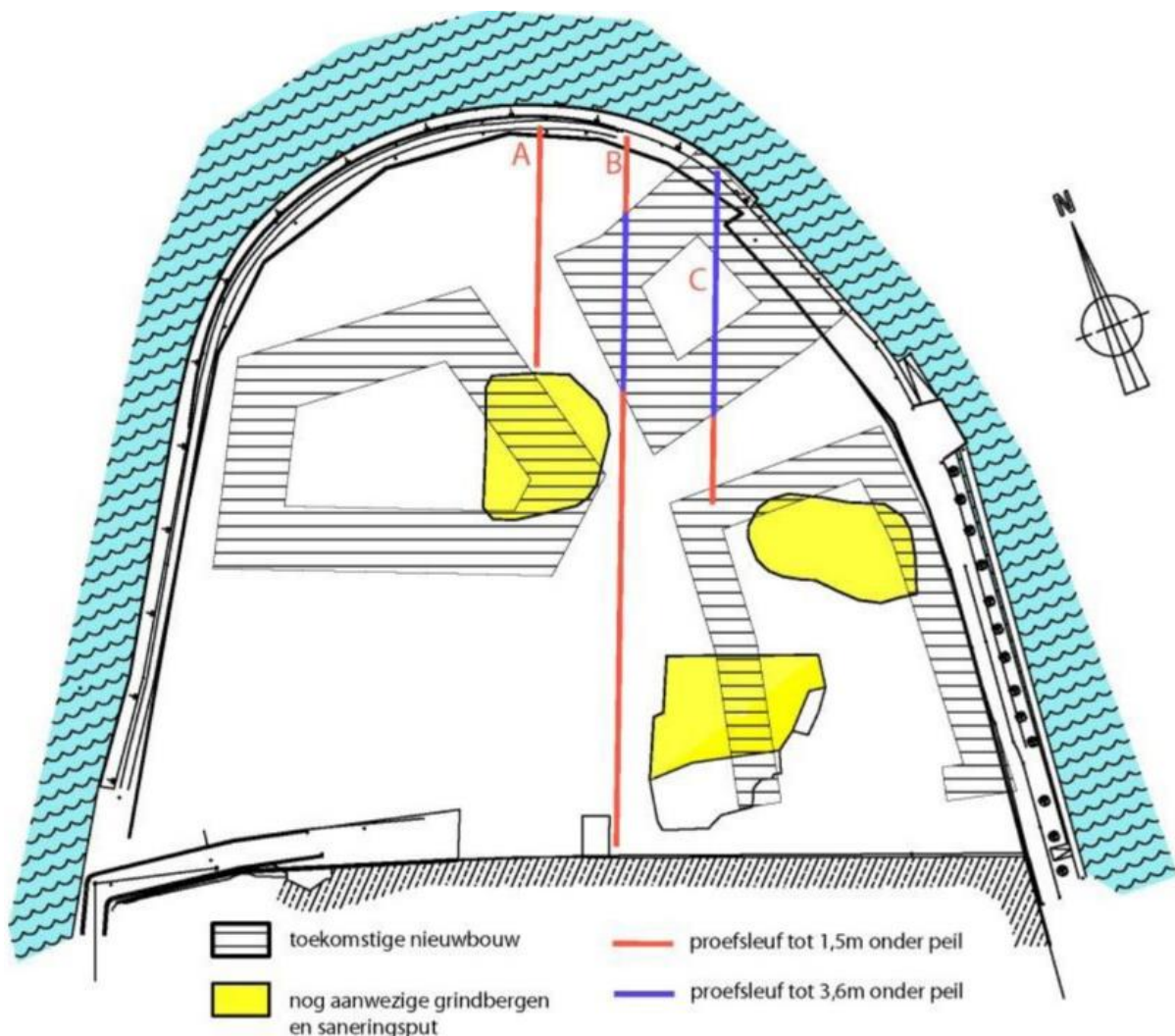
Figuur 5. Potentieelkaart van het projectgebied Scheldekop (Bron: De Gryse 2012, 33, fig. 45).

De herinrichting waar het archeologisch onderzoek in 2012 een gevolg van was, had geen impact op het huidige projectgebied. Er werd wel **aanbevolen** om, indien de zone van het kasteel van Bourgondië in de toekomst verstoord zou worden, hier een **archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van mechanische proefsleuven** uit te voeren.⁶ Indien de zone gevrijwaard zou blijven, wordt aangeraden om het kasteel te herwaarderen, gelet op het bijzonder belang voor de geschiedenis van de stad Oudenaarde (*infra*).

⁵ De Gryse 2012, 30-34.

⁶ De Gryse 2012, 42-43.

Volgend op dit historisch-cartografisch onderzoek werd door BAAC Vlaanderen bvba een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van mechanische proefsleuven uitgevoerd op percelen 368/02E59, 368/02F59, 368/02A56, 368/02X53, 368/02D59; met andere woorden, op de zone die verstoord zou worden door de geplande werken (**waarbij het huidige projectgebied dus niet bedreigd was**).⁷ Hierbij werd een oppervlakte van 798 m² binnen het 2,65 ha grote projectgebied archeologisch onderzocht. **Figuur 6** toont de ligging van de proefsleuven binnen het projectgebied Scheldekop. Proefsleuf A had een lengte van ca. 47 m en werd aangelegd op 1,5 m onder het bouwpeil (het bouwpeil lag op 12,5 m TAW). Proefsleuf B werd, daar waar een ondergrondse parkeergarage werd aangelegd, op 3,6 m onder het bouwpeil aangelegd; elders werd ze op 1,5 m onder het bouwpeil aangelegd. Deze sleuf was ca. 150 m lang, waarvan ca. 42 m op -3,6 m en ca. 108 m op -1,5 m. Proefsleuf C had een lengte van ca. 70 m, waarvan ca. 45 m op -3,6 m en ca. 25 m op -1,5 m.

Figuur 6. Ligging van de proefsleuven bij het vooronderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen (Bron: Janssen 2012, 11, fig. 4).

Aangezien het toenmalige maaiveld lager lag dan het aan te leggen bouwpeil, werden de opgelegde ontgravingsdieptes niet overal gehaald. Er werden in deze zones enkel (sub)recente verstoringen of lagen aangetroffen. Dit houdt in dat het aanwezig archeologisch erfgoed bij de werken niet geraakt zou worden.

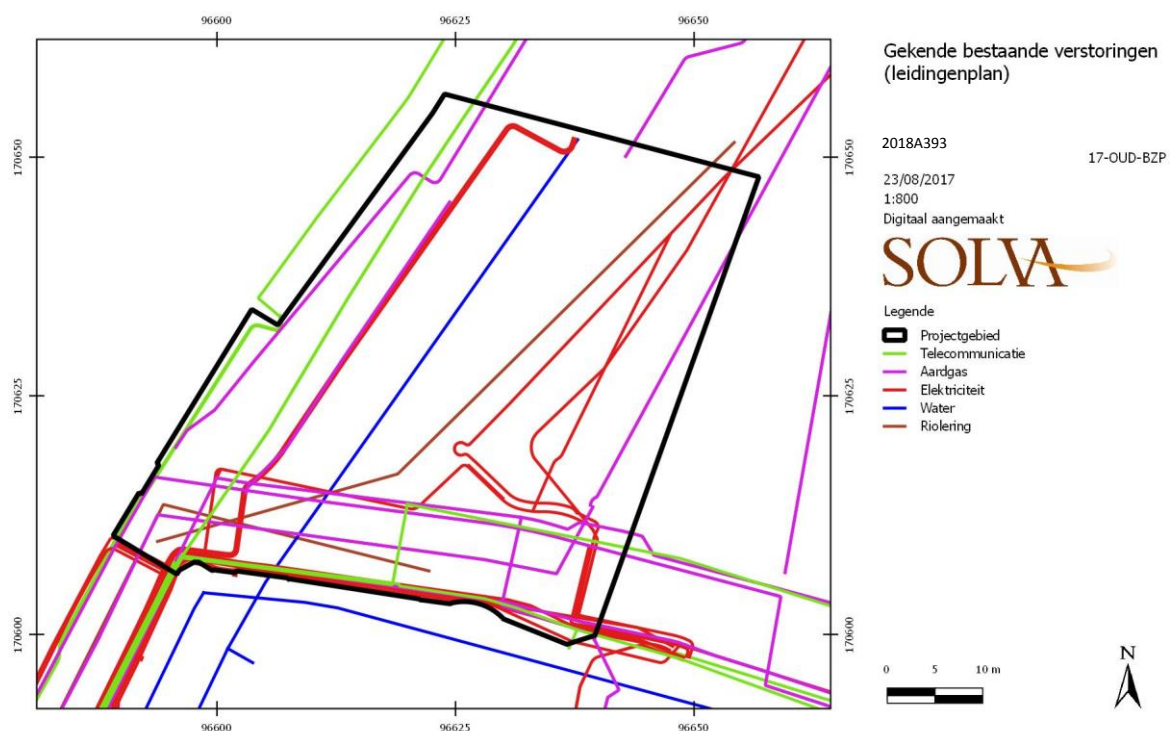
⁷ Janssens 2012, 7; met dank aan BAAC Vlaanderen bvba voor de aanlevering van het rapport.

Bij het proefsleuvenonderzoek werden opvullingspakketten van laat- tot postmiddeleeuwse vestinggrachten, ophogingslagen, grachten en kuilen aangetroffen.⁸ De archeologisch relevante sporen lagen echter op vrij grote diepte, en werden enkel aangetroffen in die delen van de sleuven die dieper waren aangelegd. Het ging om grachtvullingen van de laat- en postmiddeleeuwse vestinggrachten, die bijzonder vondstarm waren. Dateren bleek dan ook een niet te volbrengen opgave. BAAC Vlaanderen adviseerde **geen vervolgonderzoek**.

2.1.3 Beschrijving van de geplande werken

2.1.3.1 De bestaande toestand

Het projectgebied is momenteel grotendeels **in gebruik als parking** voor de gerechtelijke diensten. Het meest zuidelijke deel van het projectgebied is in gebruik als straat (de Bourgondiëstraat). Het maaiveld bevindt zich op een hoogte van ca. +12,00 m TAW.

Figuur 7. Weergave van de gekende aanwezige kabels en leidingen ter hoogte van het projectgebied (Bron: KLIP; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).

In het projectgebied liggen reeds een grote hoeveelheid kabels en leidingen. Om een volledig beeld te krijgen op alle aanwezige lijninfrastructuur, werd het KLIP (Kabel- en Leiding Informatie Portaal) geraadpleegd (**Figuur 7**). De diepte van deze leidingen en kabels is in de meeste gevallen wel onbekend.

Zoals blijkt uit de weergave van de informatie van het KLIP, loopt er een grote hoeveelheid kabels en leidingen doorheen het projectgebied. De meeste van deze liggen wel gebundeld, zoals de bundel die parallel aan de gevel van de gevangenis loopt of een bundel elektriciteitskabels die in het westelijke deel van het projectgebied in zuidwest-noordoostelijke richting loopt.

De bestaande DWA-leiding ligt aan de inspectieput, op het einde van haar verloop, op 1,55 m onder het maaiveld. De aardgasleidingen liggen daar waar ze niet gebundeld liggen, op ca. 0,50 m onder het maaiveld. Er kan verondersteld worden dat de andere kabels/leidingen niet dieper dan 1,00 m onder het maaiveld liggen, aangezien dit de maximumdiepte is waarop gebundelde lijninfrastructuur wordt

⁸ Janssens 2012, 28.

aangelegd.⁹ Een uitzondering betreft waarschijnlijk de telecommunicatieleiding aan de westelijke grens van het projectgebied, die beheerd wordt door het Agentschap Wegen en Verkeer. Deze kabel ligt onder de kade langsheen de Schelde.

Ondertussen zijn er al een nieuwe DWA-leiding (op basis van een bekomen stedenbouwkundige vergunning) en verschillende nutsleidingen aangelegd doorheen het projectgebied. De DWA-leiding viel binnen een ander project, voor nutsleidingwerken is geen vergunningsaanvraag vereist.

De aanwezigheid van slikkers en putdeksels op de bestaande parking wijst bijkomend nog op de aanwezigheid van een afwateringssysteem (**Foto 1**). Over de exacte locatie van deze infrastructuur is niets geweten.

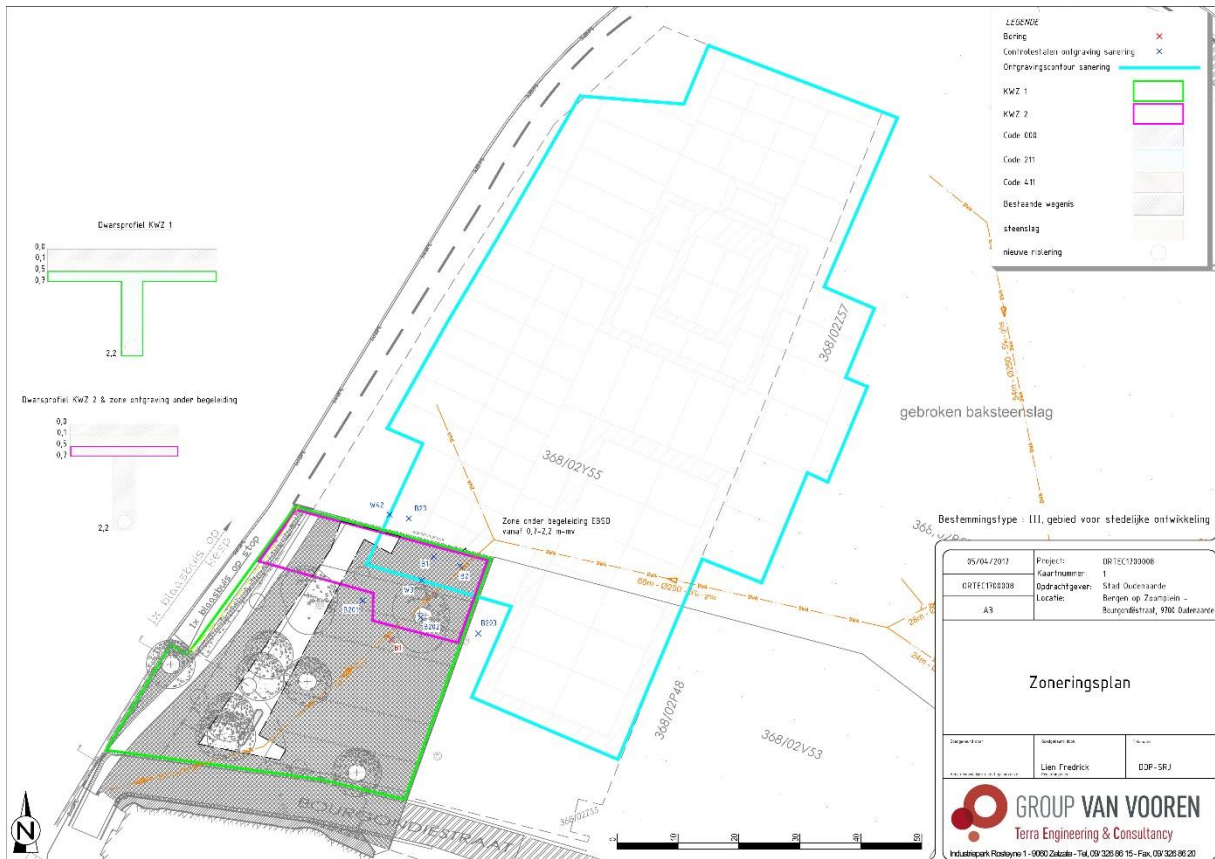

Foto 1. De huidige toestand van het projectgebied (Foto: SOLVA).

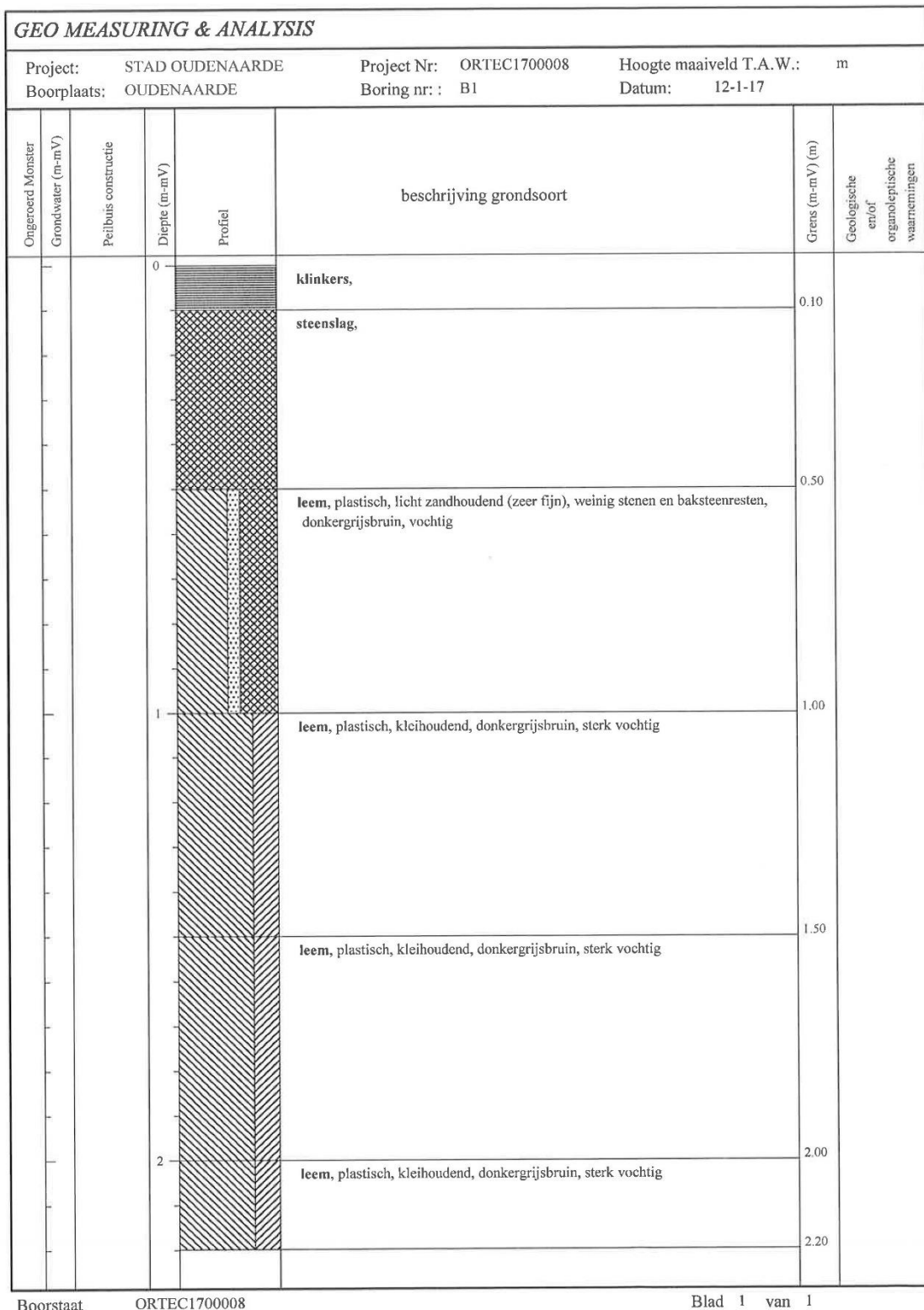
De verharding van de parking is opgebouwd uit klinkers. Twee boringen in het kader van een milieutechnisch onderzoek toonden aan dat de dikte van de verhardingsopbouw ter hoogte van Boring 1 0,50 cm bedraagt en ter hoogte van Boring 2 0,40 cm (**Figuur 8, Figuur 9, Figuur 10**).¹⁰

⁹ Mededeling F. Schoonvliet, Eandis.

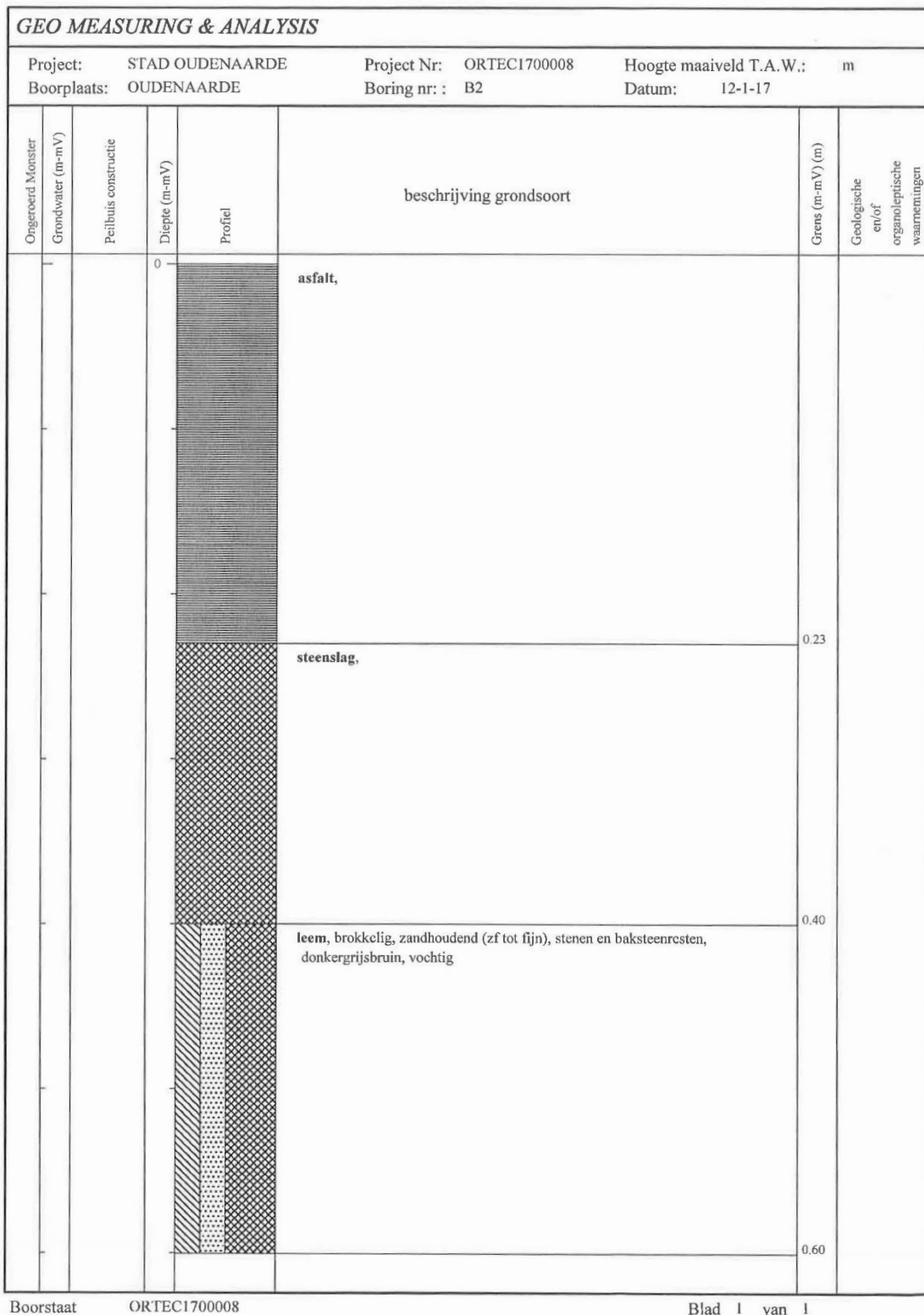
¹⁰ Potvliege J. *et al.* 2017. *Technisch verslag. Aanleg Bergen op Zoomplein aan de Bourgondiëstraat te 9700 Oudenaarde*, onuitgegeven rapport. Verslagnummer: ORTEC1700008.

Figuur 8. Locatie van de milieutechnische boringen op het oude ontwerpplan (Bron: Potvliege *et al.* 2017, Bijlage II).

Figuur 9. Boorstaat van Boring 1 (Bron: Potvlieg *et al.* 2017, Bijlage XI).

Figuur 10. Boorstaat van Boring 2 (Bron: Potvliege *et al.* 2017, Bijlage XI).

De parking ligt op eenzelfde niveau als de Bourgondiëstraat. Er waren bij het terreinbezoek geen zichtbare aanwijzingen voor een ophoging of afgraving van het terrein ten opzichte van de omgeving.

De Bourgondiëstraat is verhard met asfalt. Tussen de parking en de straat bevindt zich een zandige grindstrook van zo'n 2 m breed. Tussen de parking en de Schelde ligt eerst een verbindingsweg naar de huidige werf op de Scheldekop, en vervolgens het nieuw aangelegde fietspad. Dit maakte deel uit van een vorige stedenbouwkundige aanvraag die reeds werd vergund. De opbouw van het fietspad is ca. 40 cm dik en rust op een bestaande betonfundering. Tussen het fietspad en de Schelde bevindt zich een voetgangerszone van 0,75 m breed, opgebouwd uit mozaïekkeien. Aan de Scheldekant situeert zich een metalen balustrade tot borsthoogte en vervolgens de schuin aflopende kaaimuren (**Foto 2**).

2.1.3.2 De ontworpen toestand

Foto 2. Zicht op de zone tussen de huidige parking en de Schelde, richting zuidwesten. Let op het nieuwe fietspad en de voetgangerszone met mozaïekkeien (Foto: SOLVA, 29-08-2017).

Het projectgebied zal **heringericht worden als parking (Figuur 12 en Figuur 13)**. De eerste ontwerpplannen werden aangepast nadat SOLVA een bureauonderzoek had uitgevoerd in het kader van de archeologienota en door middel van proefputten de aanwezigheid van archeologische sporen en structuren had aangetoond binnen het gabarit van de geplande werken (zie **Figuur 14**). De aangepaste ontwerpplannen worden hieronder besproken.

Er komen 27 **parkeerplaatsen** in het oostelijke deel van het projectgebied. Ten westen daarvan komt dan opeenvolgend een **plantvak** (breedte variërend tussen 5 en 10 m), een **voetgangerszone** (zo'n 5,40 m breed), het reeds bestaande fietspad (2,50 m breed) en de bestaande andere voetgangerszone (zo'n 0,75 m breed), een zitbank (0,40 m breed) en een groene berm (variabele breedte; **Figuur 15**). Er worden zeven **boomputten** voorzien, waarvan de diepte onbekend is.¹¹ Qua diameter gaat het om boomputten van 3,00 en 4,00 m. In de oorspronkelijke plannen werden deze bomen in het plantvak voorzien, maar aangezien ze daar binnen de contouren van het kasteel vielen, uiteindelijk verplaatst naar de zone van de stadsgracht (cf. *infra*) en in aantal gereduceerd. Op de nieuwe plannen zal er één op de smalle voetgangerszone ten westen van het fietspad staan en zes gespreid over de parking.

¹¹ De diepte wordt in functie van de aan te planten boom door de aannemer bepaald tijdens de werken.

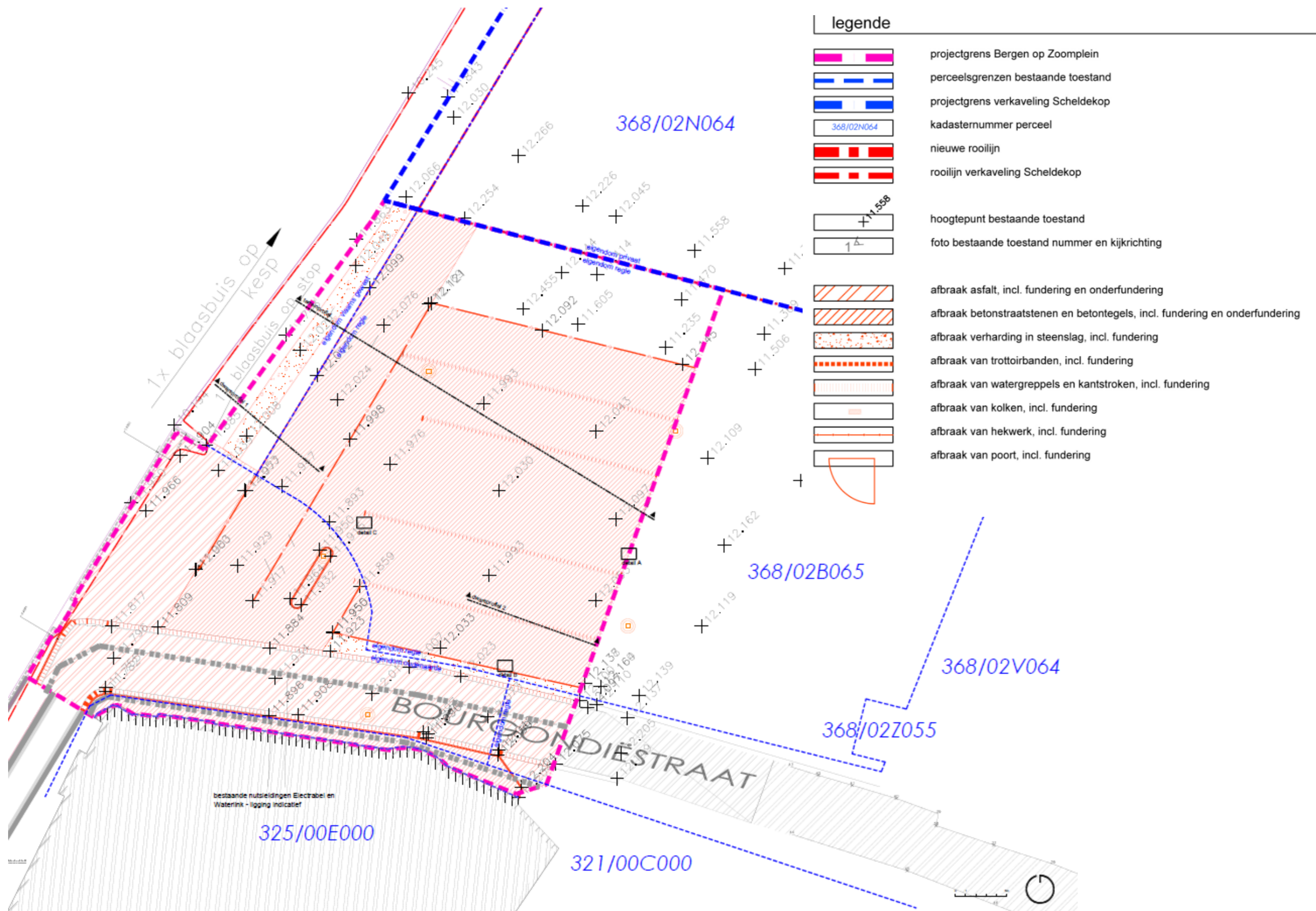
Het deel van de Bourgondiëstraat dat nu ten noorden van het gerechtsgebouw en de gevangenis ligt, zal dus verdwijnen ter hoogte van het projectgebied; m.a.w., de Bourgondiëstraat zal uitmonden op de vernieuwde parking. De bestaande kaaimuur blijft behouden. Eerst worden hiervoor de bestaande verhardingen (asfaltering, betonstenen, slikkers...) en een deel van de bestaande betonfundering verwijderd, dit laatste tot op een maximale diepte van 40 cm onder het **ontworpen** maaiveld (**Figuur 11**). De **opbouw** van de nieuwe parking en de voetgangerszone is verschillend aan die van het reeds aangelegde fietspad (vergelijk **Figuur 15** en **Figuur 16**). Meest relevant echter in het kader van deze archeologienota is dat de afgraving van het bestaande maaiveld **niet dieper dan 40 cm** gaat en dat dus een **deel van de bestaande betonfundering wordt behouden** – het ontworpen niveau werd na de proefputten immers ook opgetrokken zodat een deel van de bestaande fundering kon behouden blijven en toch de benodigde opbouw voor de geplande werken kon bekomen worden. Voor het aanleggen van het plantvlak wordt de betonfundering handmatig verwijderd zonder de onderliggende lagen te beroeren.

Er worden verschillende leidingen aangelegd worden op het projectgebied (**Figuur 13**). De RWA-leiding valt binnen het huidige project, de DWA-leiding en deze voor de nutsleidingen vallen binnen een ander project. Deze laatste zijn ondertussen ook al aangelegd. De **twee RWA-leidingen** zullen de parking afwateren in noordelijke richting.

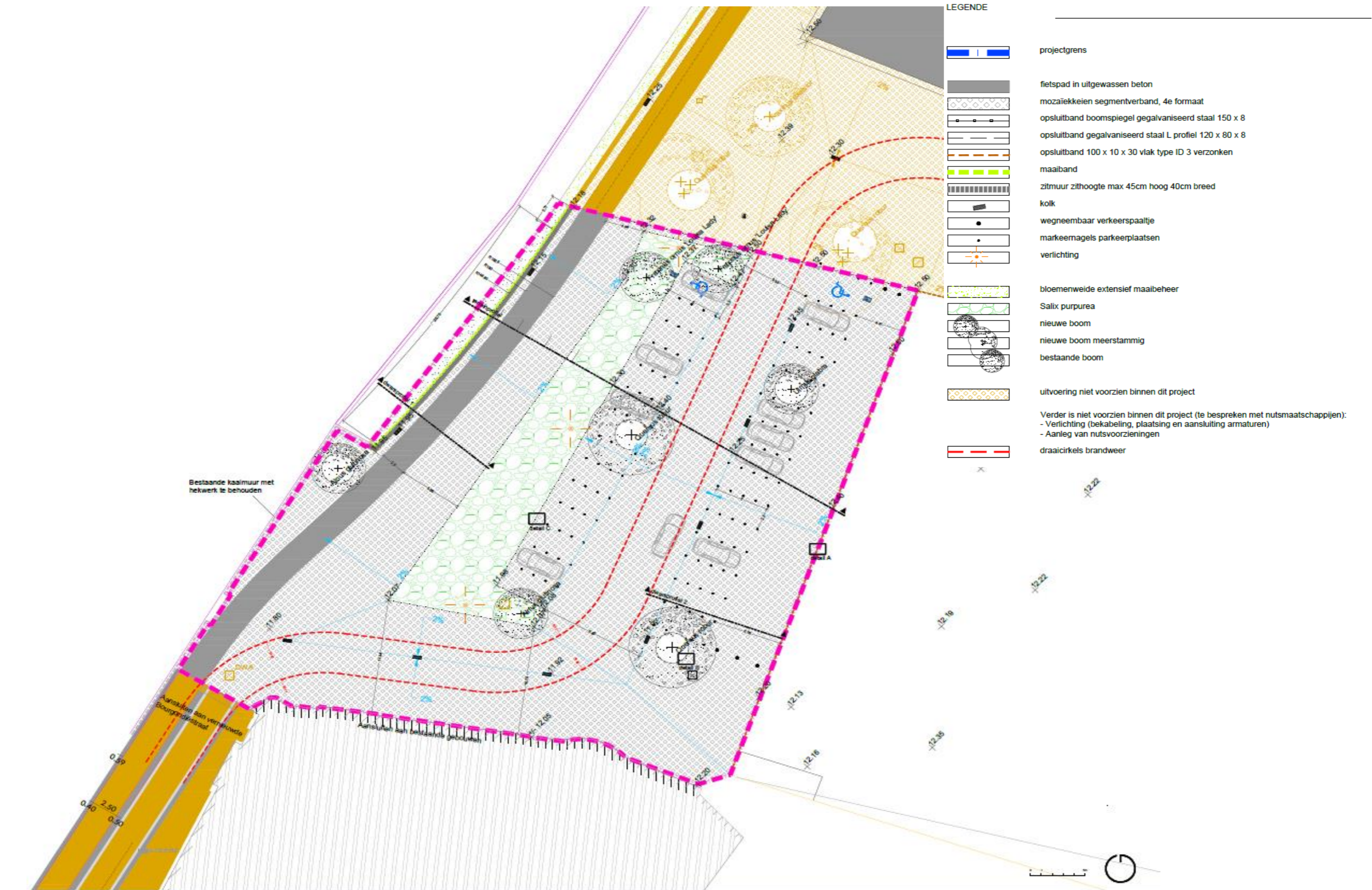
De eerste ligt in het noordwesten van het projectgebied, tussen het bestaande fietspad en de kaaimuur, en loopt over een afstand van 30 m in grès buizen van 160 mm diameter, naar een inspectieput waar de buis in toekomt op een diepte van +10,25 m TAW, dit is zo'n 2,05 m onder het maaiveld. Aan deze RWA-leiding komen twee aftakkingen naar slikkers. In de oorspronkelijke ontwerpplannen lag deze RWA tussen het fietspad en de parking, maar na de resultaten van het proefputtenonderzoek werd deze verplaatst naar de rand van het projectgebied.

De tweede RWA-leiding vertrekt in het zuidwesten en loopt eerst over een afstand van 38 m in grès buizen van 160 mm diameter naar het oosten, naar een inspectieput waar deze leiding binnenkomt op +10,78 m TAW (1,20 m onder het maaiveld). In dit deel zijn er twee aftakkingen naar slikkers. Vanuit deze inspectieput loopt de leiding naar het noorden, over een afstand van 42 m, in grès buizen van 400 mm diameter, naar een inspectieput die buiten het projectgebied ligt. Hier komt de buis binnen op +10,27 m TAW (2,10 m onder het maaiveld). In dit deel liggen vier aftakkingen naar slikkers, die zich op de nieuwe parking zullen bevinden.

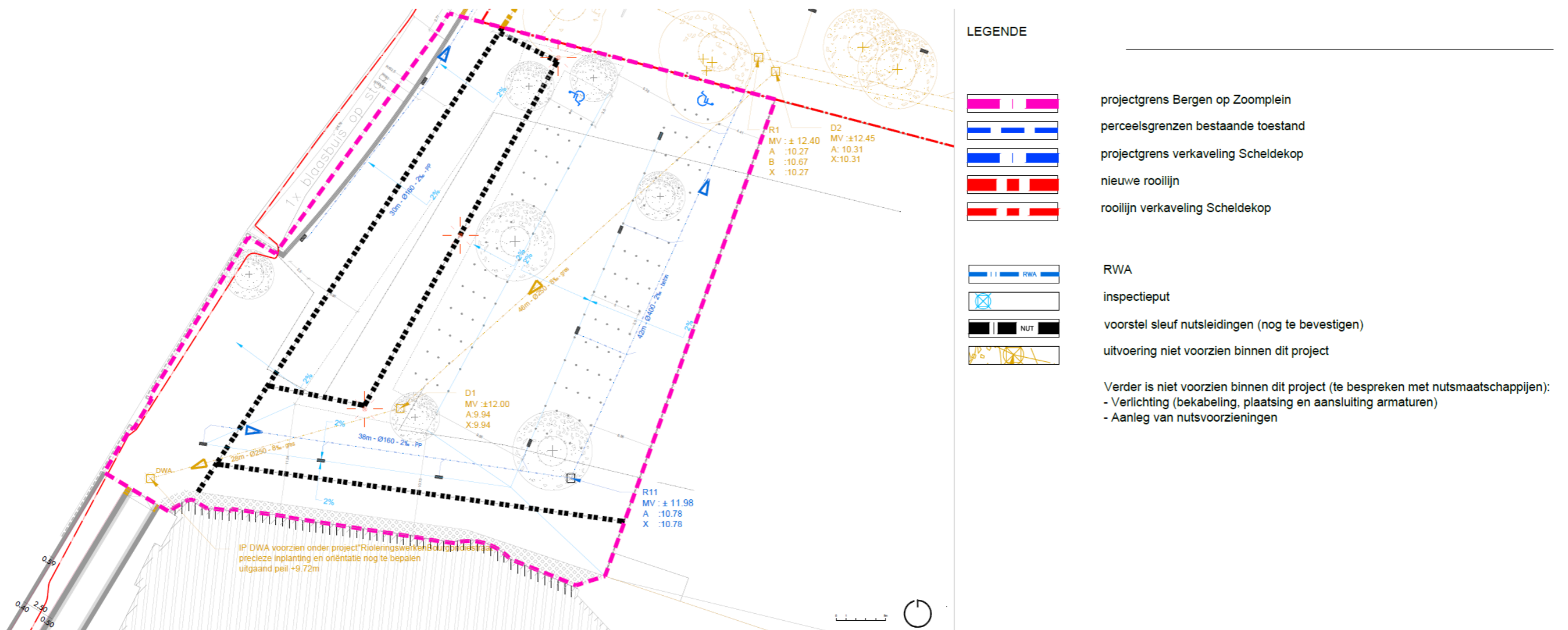
Het ontworpen maaiveld zal iets hoger liggen dan het huidige maaiveld (**Figuur 17**), en zal van aan het gerechtsgebouw oplopen naar het noorden. Dit nieuwe maaiveld wordt ook aangelegd in functie van de afwatering. Het **nieuwe maaiveld zal tussen de 4 cm en ca. 40 cm hoger** komen te liggen dan het huidige niveau.

Figuur 11. Afbraakplan van de bestaande parking (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 8.

Figuur 12. Ontwerpplan van de bovenbouw van het Bergen-op-Zoomplein (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 9.

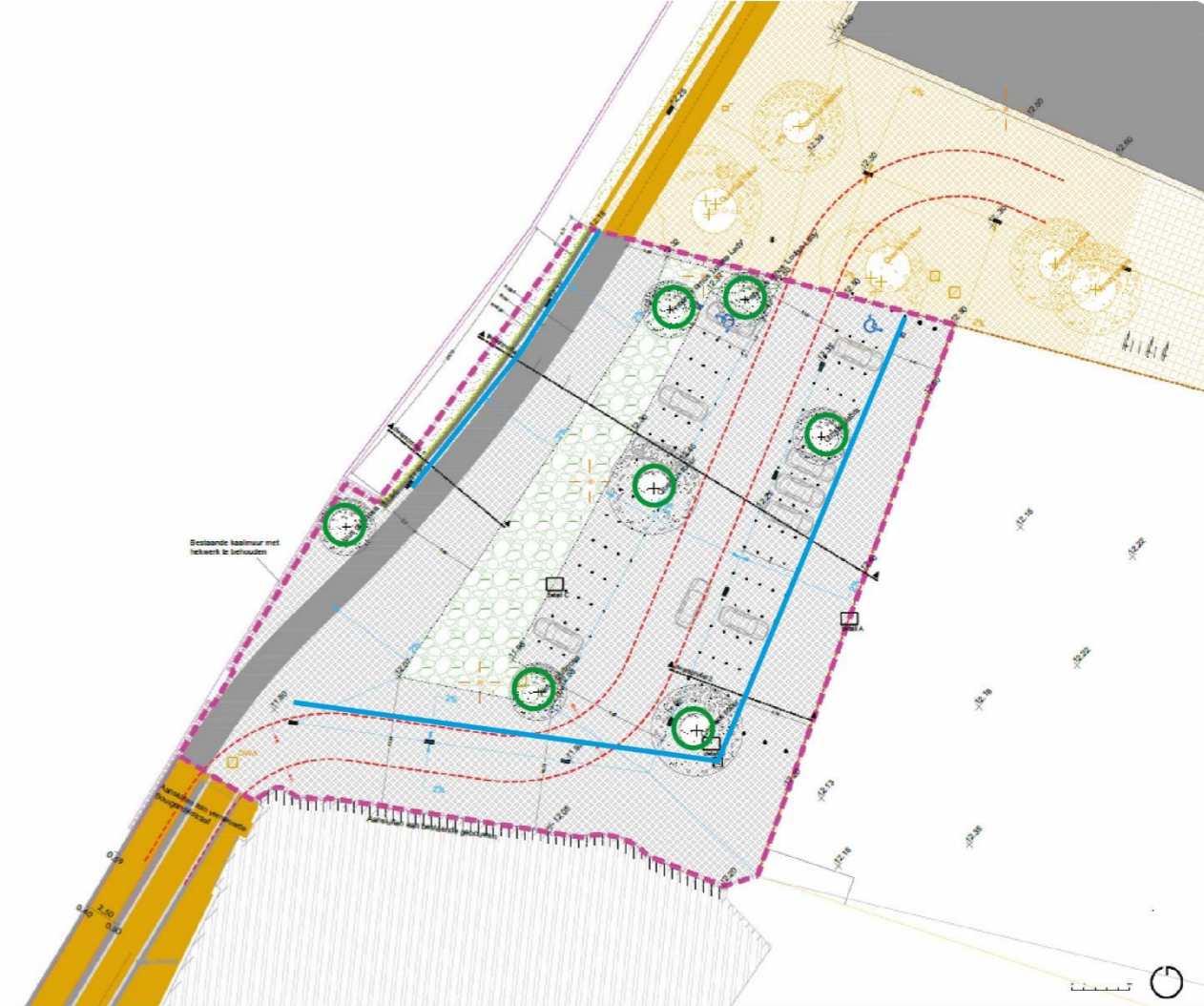
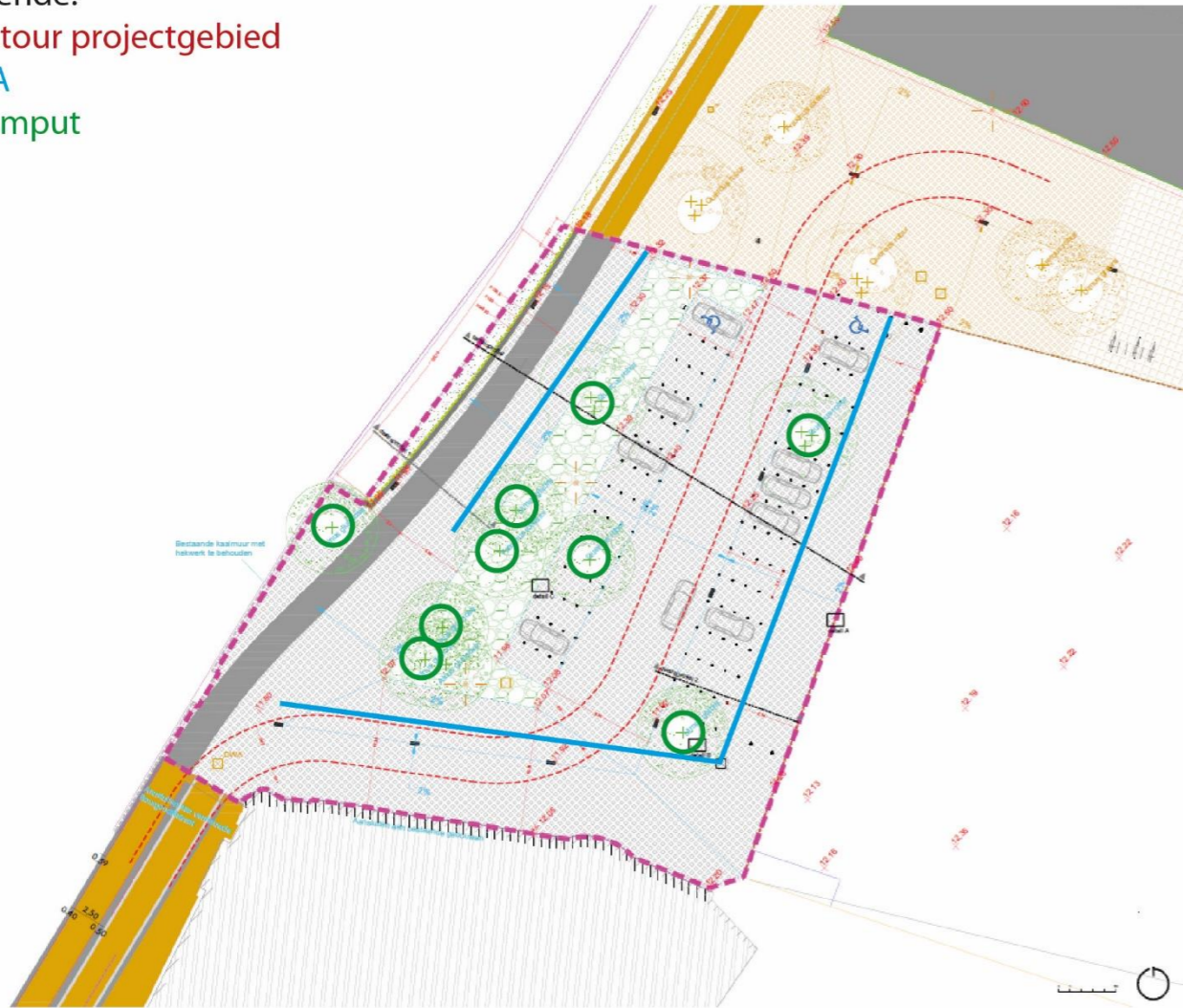

Figuur 13. Onderbouw van het Bergen-op-Zoomplein (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 10.

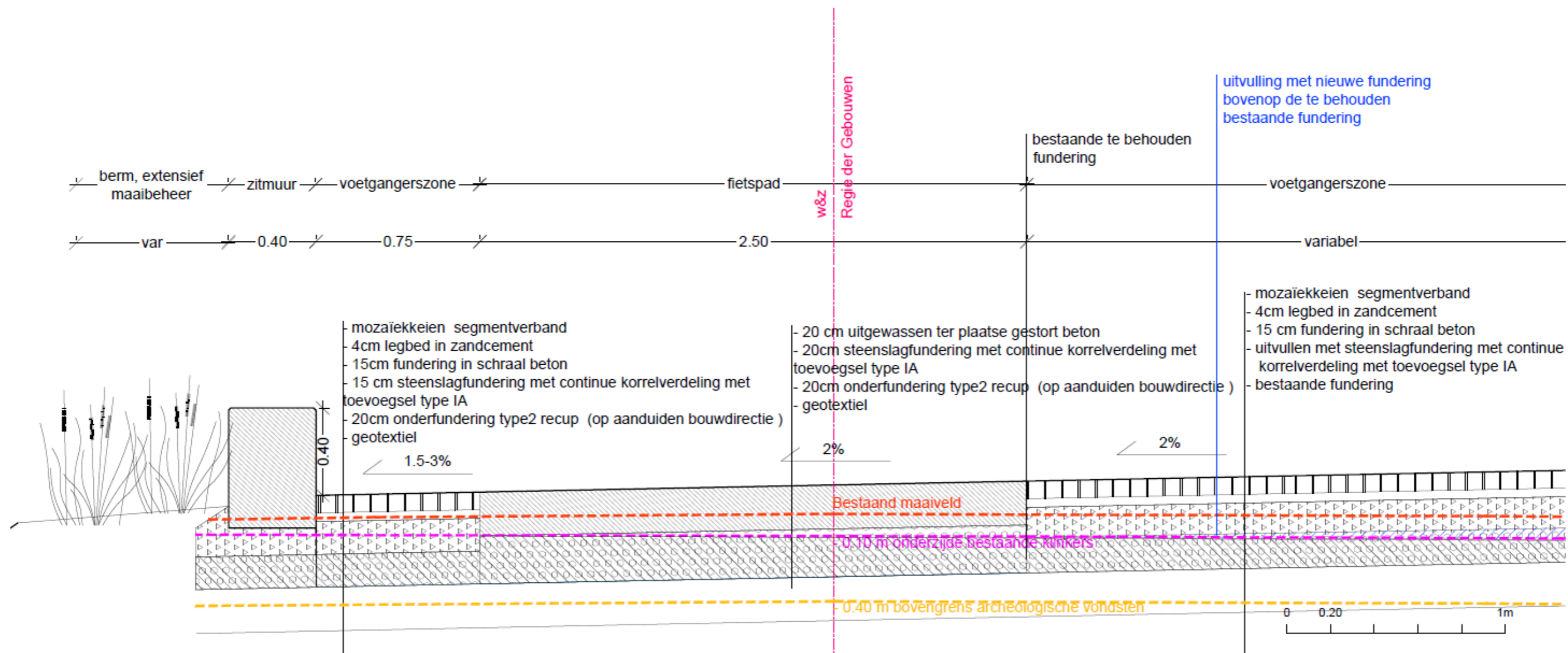
Oorspronkelijk ontwerpplan

Definitieve plan

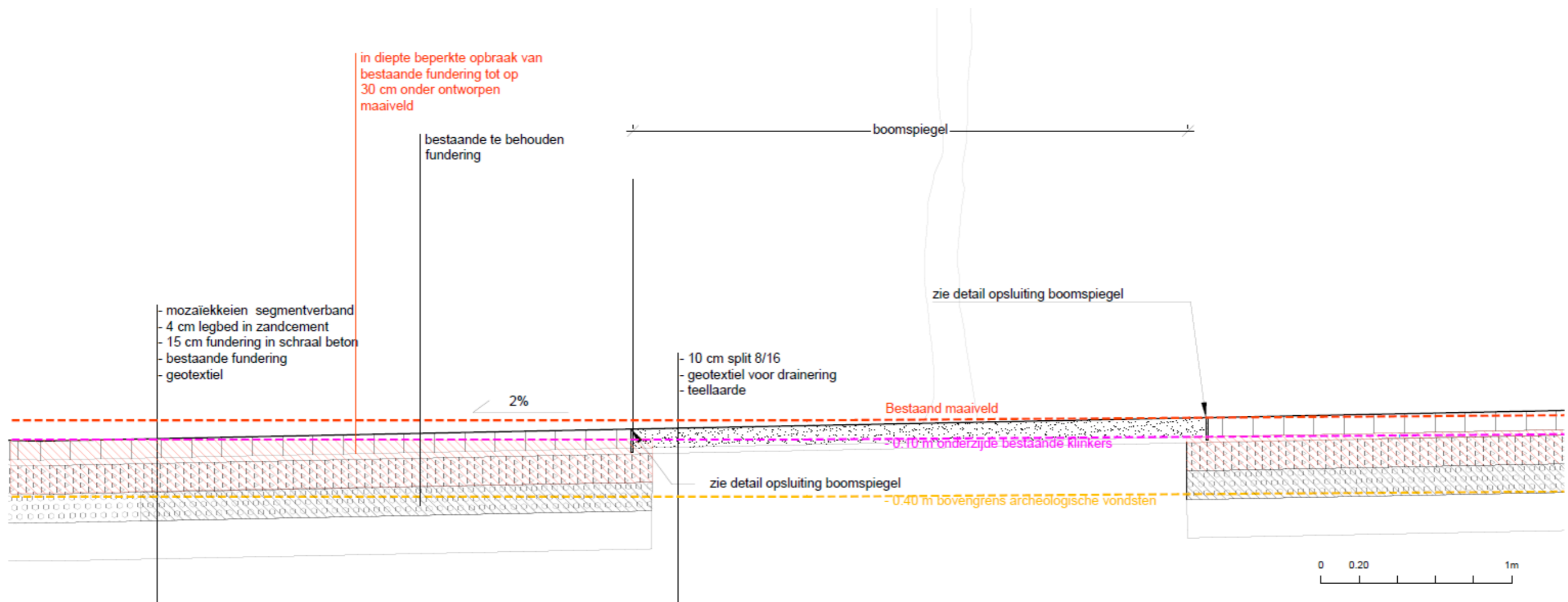
Legende:
Contour projectgebied
RWA
Boomput

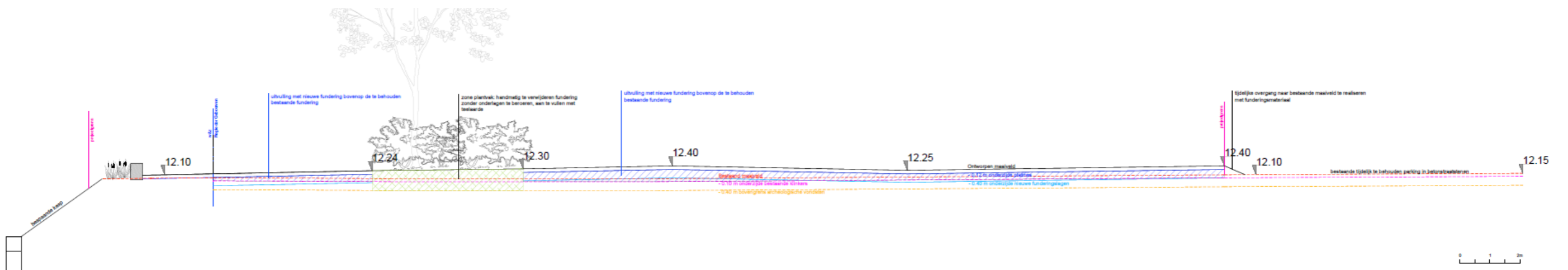
Figuur 14: Vergelijking tussen het oorspronkelijke ontwerpplan en het definitieve plan voor de geplande werken (Bron: Studiebureau OMGEVING; aanpassingen door SOLVA).

Figuur 15. Typedetails van de zone tussen de Schelde (links) en de parking (rechts) met centraal het bestaande fietspad (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 11.

Figuur 16: Typeprofiel van de parking (bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 12.

Figuur 17: Lengteprofiel (west-oost) van het projectgebied (bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 14.

2.1.4 De onderzoeksopdracht

2.1.4.1 Vraagstelling

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor de heraanleg van de parking heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.4.2 De randvoorwaarden

Niet van toepassing.

2.1.5 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek

2.1.5.1 Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken

Strategie

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

Methoden en technieken

Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare georeferentie kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.5.2 Organisatie van het bureauonderzoek

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door Ewoud Deschepper. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Ewoud Deschepper. De tekst werd geschreven door Ewoud Deschepper en Sadi Maréchal. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Ewoud Deschepper, Sadi Maréchal, Ruben Pede en Bart Cherretté.

2.1.5.3 Aspecten waarvoor het advies van specialisten werd ingeroepen

Het Stadsarchief van Oudenaarde bood ondersteuning op vlak van het historisch kaart- en fotomateriaal.

2.1.5.4 Aspecten waarvoor algemene wetenschappelijke advisering werd ingeroepen

Niet van toepassing.

2.1.5.5 *Motivering van de geselecteerde bronnen*

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de bodemsoorten. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner (www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd vooral om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Administratieve en gebruikstechnische kaarten werden geraadpleegd om het terrein in zijn bestaande kader te schetsen. Deze kaarten zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van dit kaartmateriaal in het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De plannen zijn door het studiebureau ter beschikking gesteld.¹² Het stadsarchief van Oudenaarde, met name stadsarchivaris Stijn Lybeert, leverde cartografisch en fotografisch materiaal aan met betrekking tot het kasteel van Bourgondië.

Een **terreinbezoek** gebeurde op 20-02-2017. Hierbij werd de huidige toestand van het terrein vastgesteld.

Een **proefputtenonderzoek** vond plaats op 16/18-08-2017, 21-08-2017 en 23/24-08-2017.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

¹² Met dank aan Koen Moelants.

2.2 Assessmentrapport

2.2.1 Methoden, technieken en criteria

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn al de relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

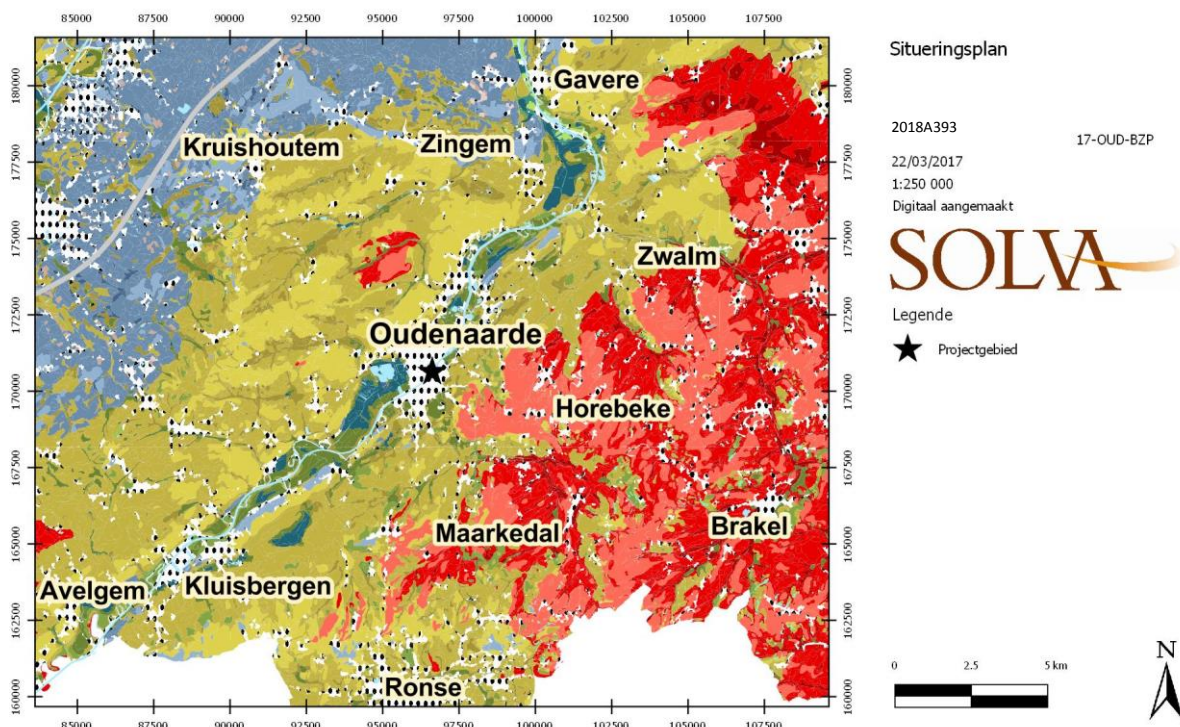
2.2.2 Conservatie-assessment

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door SOLVA digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks "in-huis" wordt geback-up't en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de SOLVA-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 Een beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied en zijn omgeving

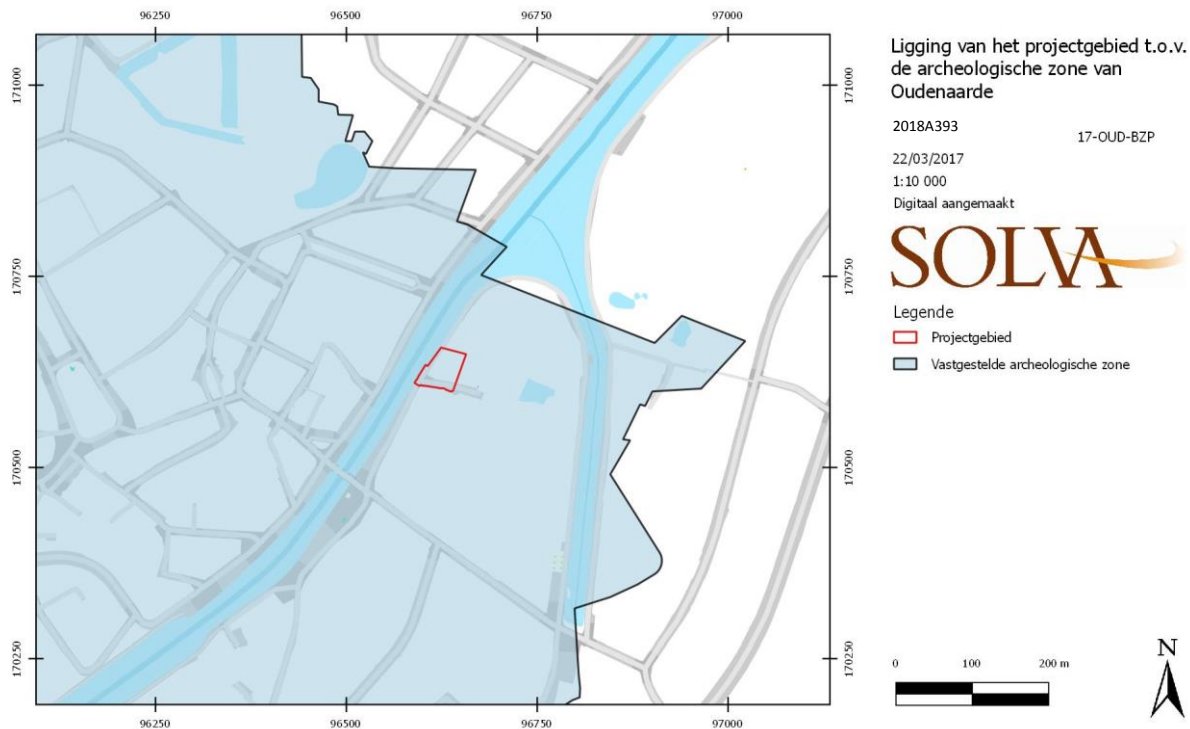
2.2.3.1 Algemene landschappelijke situering

Oudenaarde is gesitueerd in het zuidwesten van de provincie Oost-Vlaanderen, in de Scheldevallei. De stad is gelegen in de zandleemstreek, maar het stadscentrum is gekarteerd als **antropogene zone** (Figuur 18).

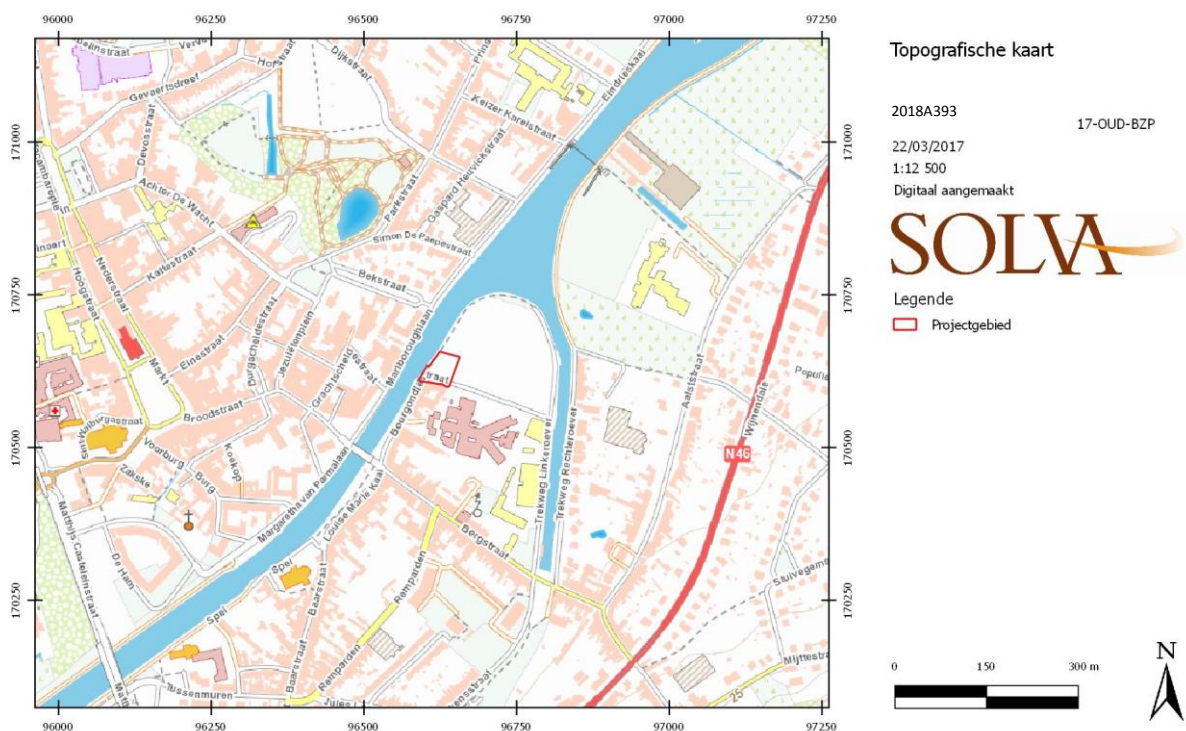

Figuur 18. Ligging van het projectgebied op regionaal niveau. Blauw: zandstreek; geel: zandleemstreek; rood: leemstreek (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Het projectgebied ligt aan de Bourgondiëstraat, langsheen de Schelde en **binnen de archeologische zone** van Oudenaarde (**Figuur 19**). Op ca. 475 m ten oosten ligt de Markt, op de rechteroever van de Schelde. De Schelde en een oude aftakking vormen hier een soort van schiereiland, dat de Scheldekop genoemd wordt (**Figuur 20**).

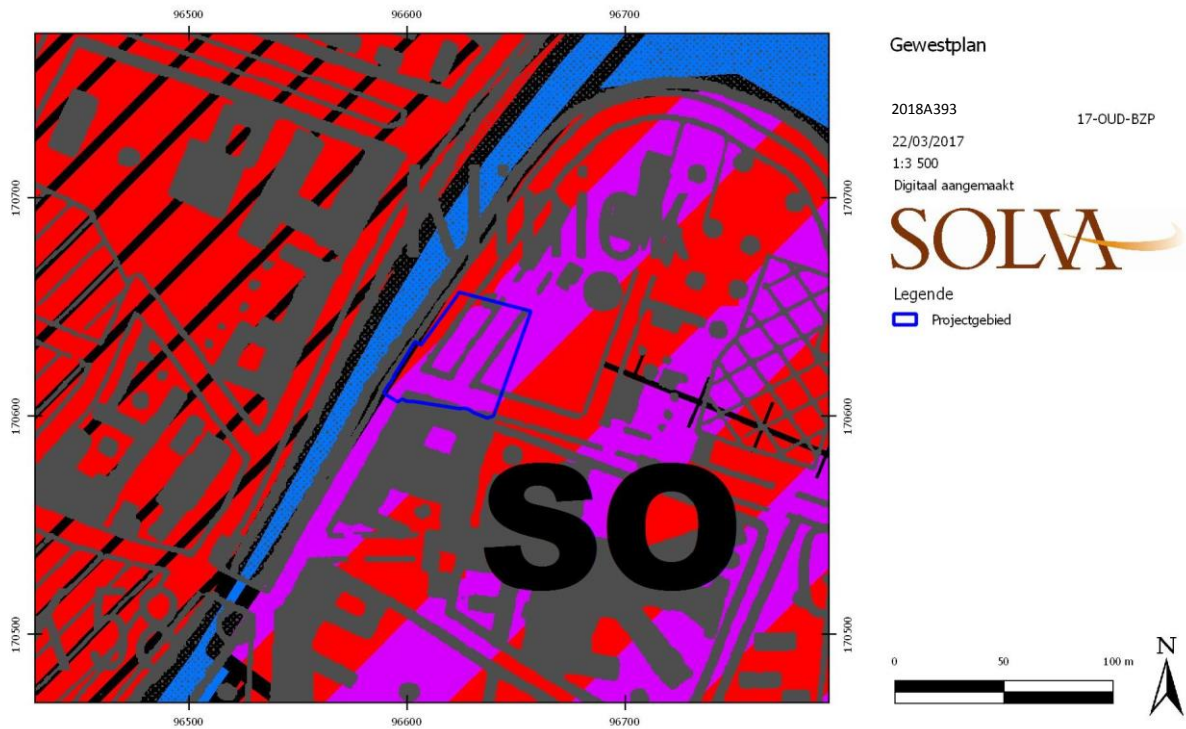

Figuur 19. Ligging van het projectgebied ten opzichte van de archeologische zone van Oudenaarde (Bron: AGIV & Agentschap Onroerend Erfgoed, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Figuur 20. Ligging van het projectgebied op de topografische kaart. Het "schiereiland" Scheldekop is duidelijk herkenbaar (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Volgens het **Gewestplan** van Oudenaarde (Oudenaarde 11; **Figuur 21**) ligt het projectgebied in een gebied voor stedelijke ontwikkeling. Dergelijke gebieden zijn bestemd voor industriële, ambachtelijke en agrarische activiteiten, kantoren, kleinhandel, dienstverlening, recreatie, wonen, verkeer en vervoer, openbaar nut en gemeenschapsvoorzieningen, en dit voor zover deze functies verenigbaar zijn met hun onmiddellijke multifunctionele stedelijke omgeving.¹³

Figuur 21. Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (Bron: Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; 22-03-2017).

2.2.3.2 Aardkundige en hydrografische situering

-Beknopte geologische en geomorfologische schets van de regio¹⁴

De Scheldevallei waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, is gelegen in het zogenaamde **pleistoceen riviervalleiendistrict**, i.e. de gebieden die **geologisch/geomorfologisch** geassocieerd kunnen worden met de Pleistocene vallei van de Vlaamse Vallei, dat onder meer gekenmerkt is door alluviale kleibodems en een vrij vlakke tot licht golvende topografie.

In het gehele gebied van het Pleistoceen riviervalleiendistrict rusten jong-Quartaire afzettingen op een Tertiair substraat. De deklaag bestaat uit Quartaire niveo-eolische afzettingen van de laatste ijstijd (Weichsel), rustend op subhorizontale, oorspronkelijk zwak naar het noorden hellende, mariene Tertiaire lagen. Het reliëf is er nagenoeg vlak, met uitzondering van lokaal microreliëf van dekzandruggen, heuvels, ruggen, kouters, lage beekdepressies. Zowat overal komt een permanente

¹³ Anoniem, s.d. *Digitale geactualiseerde gewestplannen voor Vlaanderen, vector. Handleiding, Toestand 1 januari 2002. Bijlage 3: teksten aanvullende stedenbouwkundige voorschriften (per gewestplan)*, 58-59.

¹⁴ We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen (zie Sevenant *et al.* 2002). In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken. Specifiek voor het pleistoceen rivierendistrict vermelden we hier de meest relevante passages die een invloed zouden kunnen hebben op het projectgebied.

grondwatertafel voor. Een fijn vertakte hydrografie komt voor, die veelal door menselijk ingrijpen sterk werd gewijzigd.

Er komen vooral zandgronden, lemig-zandgronden en licht-zandleemgronden voor. De uitlopers van het Pleistoceen riviervalleiendistrict, zoals de onmiddellijke regio waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, wordt gedomineerd door fluviatiele afzettingen. Dit verklaart de iets zwaardere textuur in deze uitlopers, hoewel hier (bovenop) eveneens eolisch dekzand werd afgezet.

De belangrijkste processen uit de ontstaansgeschiedenis van het Pleistoceen riviervalleiendistrict situeren zich in de eerste helft van het Quartair, namelijk het Pleistoceen. Tijdens de afwisseling van ijstijden en tussenijstijden werd in verschillende fasen een enorme vallei, de zogenaamde 'Vlaamse Vallei' uitgeschuurd en herhaaldelijk opnieuw gevuld. In de Weichsel-ijstijd volgde een nieuwe uitschuring van het bekken, dat in het Tardiglaciaal (na de laatste ijstijd) opnieuw volledig werd opgevuld door eolische dekzandafzettingen en door fluviatiele afzettingen, die door de smeltwaters werden aangevoerd en in de rivieren bezonken. Gaandeweg ontwikkelde zich veenvorming.

De alluviale vlakten werden verder opgevuld als gevolg van de stijgende zeespiegel en later ook door de toenemende erosie na de prehistorische en historische ontbossingen. Momenteel is de geul van de Vlaamse Vallei niet meer zichtbaar in het landschap; ze is volledig toegesedimenteerd. Bovenop de Pleistocene rivierafzettingen werden tijdens het Holoceen recente riviersedimenten afgezet, die vaak gekenmerkt worden door een complexe samenstelling van klei, leem, zand en grind.

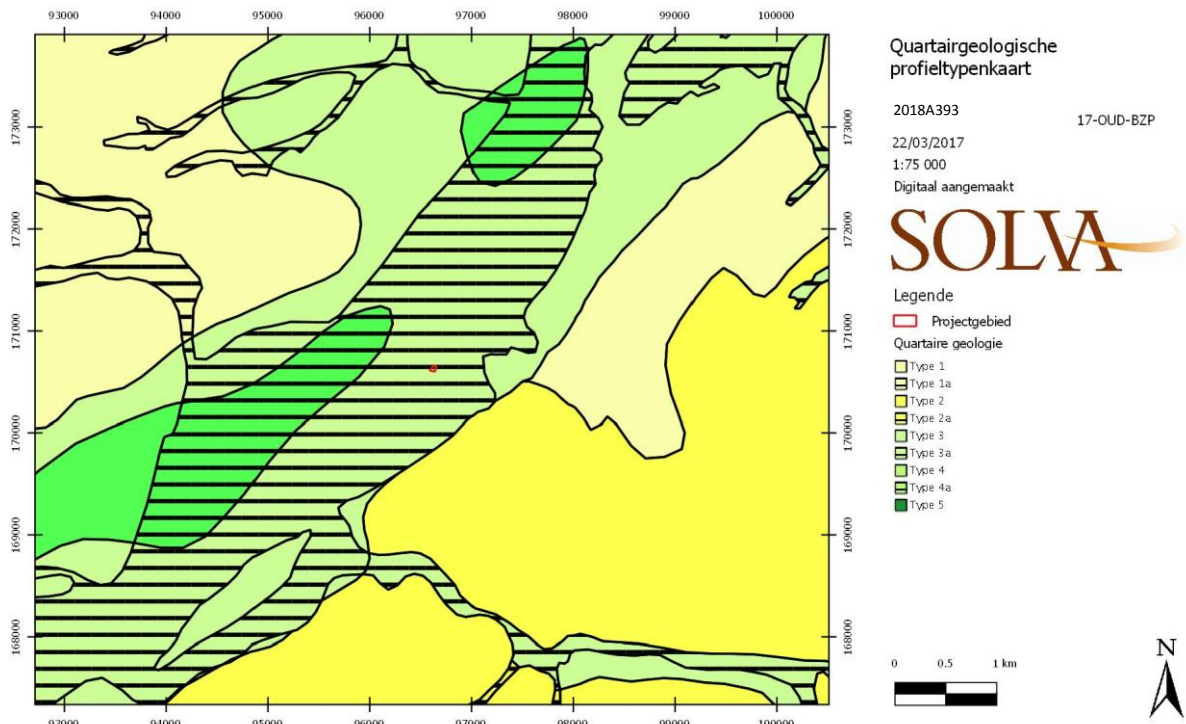
In de Vlaamse vallei komen vrij veel landschappelijke en hydrografische relictten zoals loopwijzigingen en afgesneden meanders voor. De zuidelijke uitloper van de Vlaamse Vallei vormt een brede zandige vlakte, gelegen op een gemiddelde hoogte van +10 m TAW, ontstaan tijdens het fluvioperiglaciaal Weichseliaan. De Holocene insnijding van de Schelde heeft een algemene zuid-noord trend. De alluviale vallei is lagergelegen met een hoogte die meestal lager ligt dan +10 m TAW, en is opgevuld met alluviale afzettingen. De morfologie van de alluviale vallei is vrij vlak. Enkele donken komen als opwelvingen (slechts een paar meter hoog) voor.

Bodemkundig domineren in het alluviaal gebied de matig tot zeer sterk gleyige zandleem-, leem-, veen en vooral klei- en zware kleigronden domineren. Veelal rusten ze op een zandige ondergrond, op sterk en zeer sterk gleyige, uitgebrikte, lemige en kleiige gronden, inclusies van gereduceerde kleigronden met venige bovengrond, matig droge tot natte lichtzandleemgronden met zandige ondergrond.

De leemgronden nemen de grootste oppervlakte van de alluvia in. De zandleemgronden liggen verspreid in de valleien. De licht-zandleemgronden vormen smalle stroken in de Scheldevallei (oeverwallen, donken). De veengronden beperken zich tot enkele kleine of grotere vlekken.

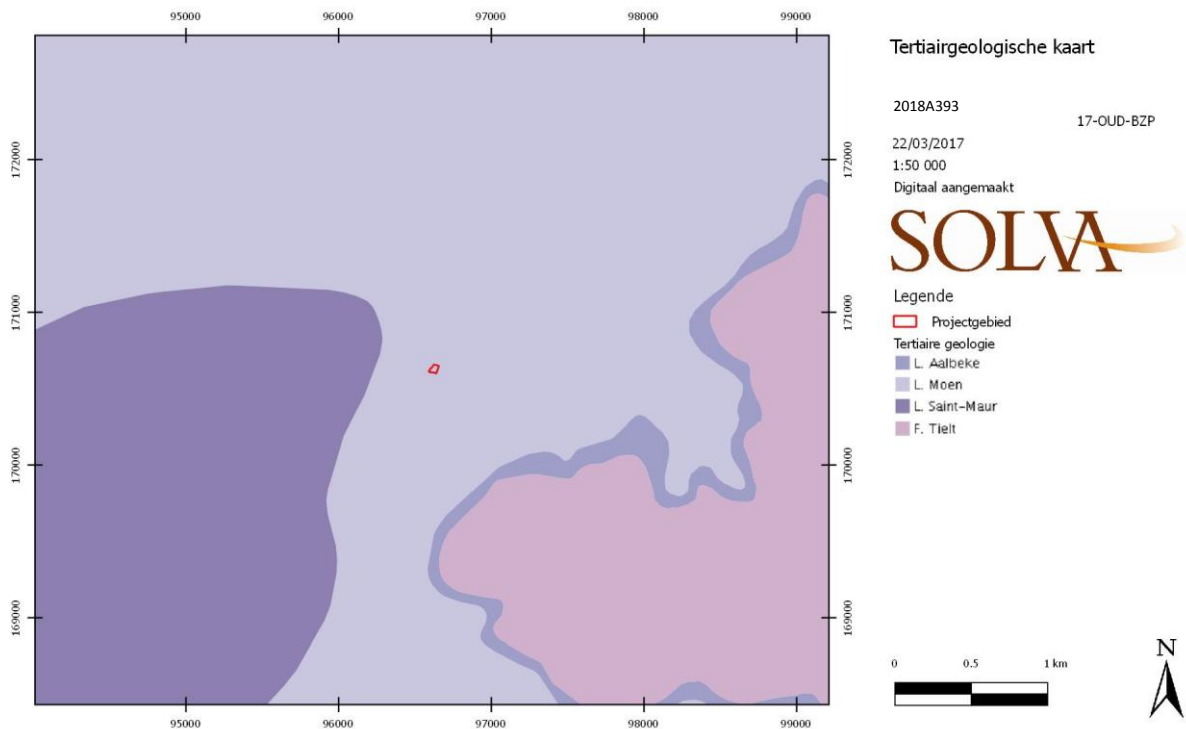
-Het projectgebied

De **Quartaargeologische profieltypekaart** karakteriseert het terrein als Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (Type 3a; **Figuur 22**).

Figuur 22. Ligging van het projectgebied op de Quartaargeologische kaart (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Op de **Tertiairgeologische** profieltypekaart wordt het onderzoeksgebied gerekend tot de Formatie van Kortrijk (Lid van Moen). Op het terrein is dit te zien als grijze klei tot kleihoudende silt met kleilagen (**Figuur 23**).

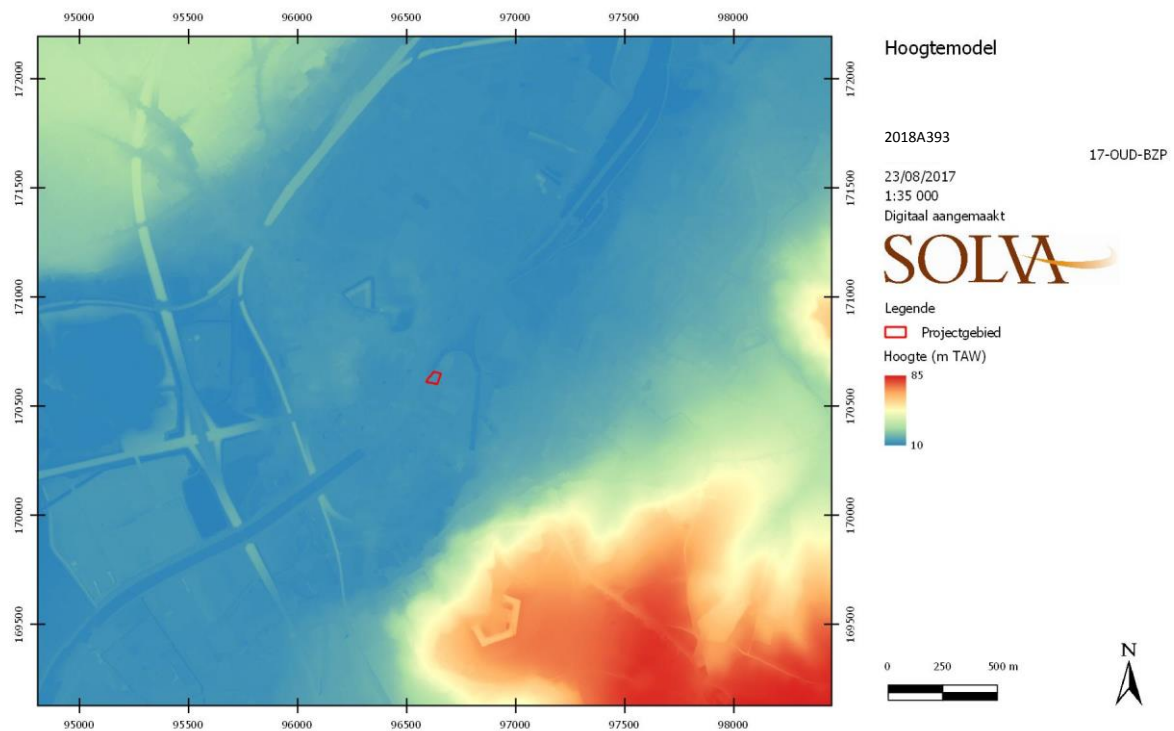

Figuur 23. Ligging van het projectgebied op de Tertiairgeologische kaart (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

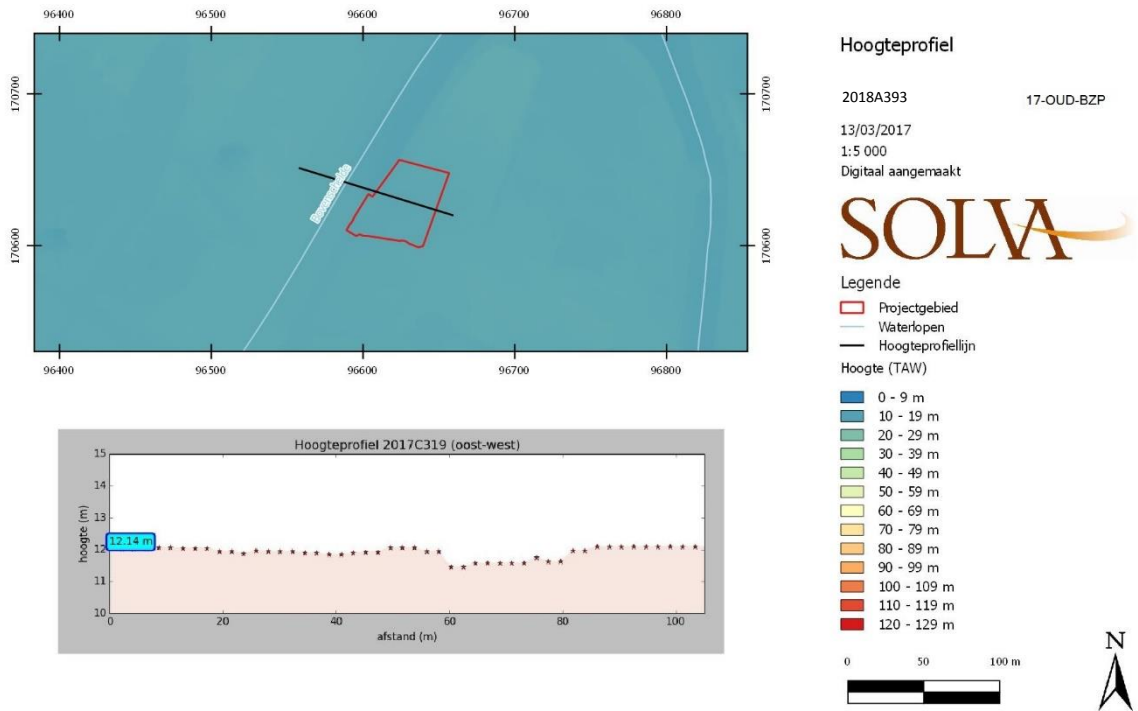
Voor het gebied is geen **geomorfologische** kaart beschikbaar.

2.2.3.3 Fysisch-geografische gegevens

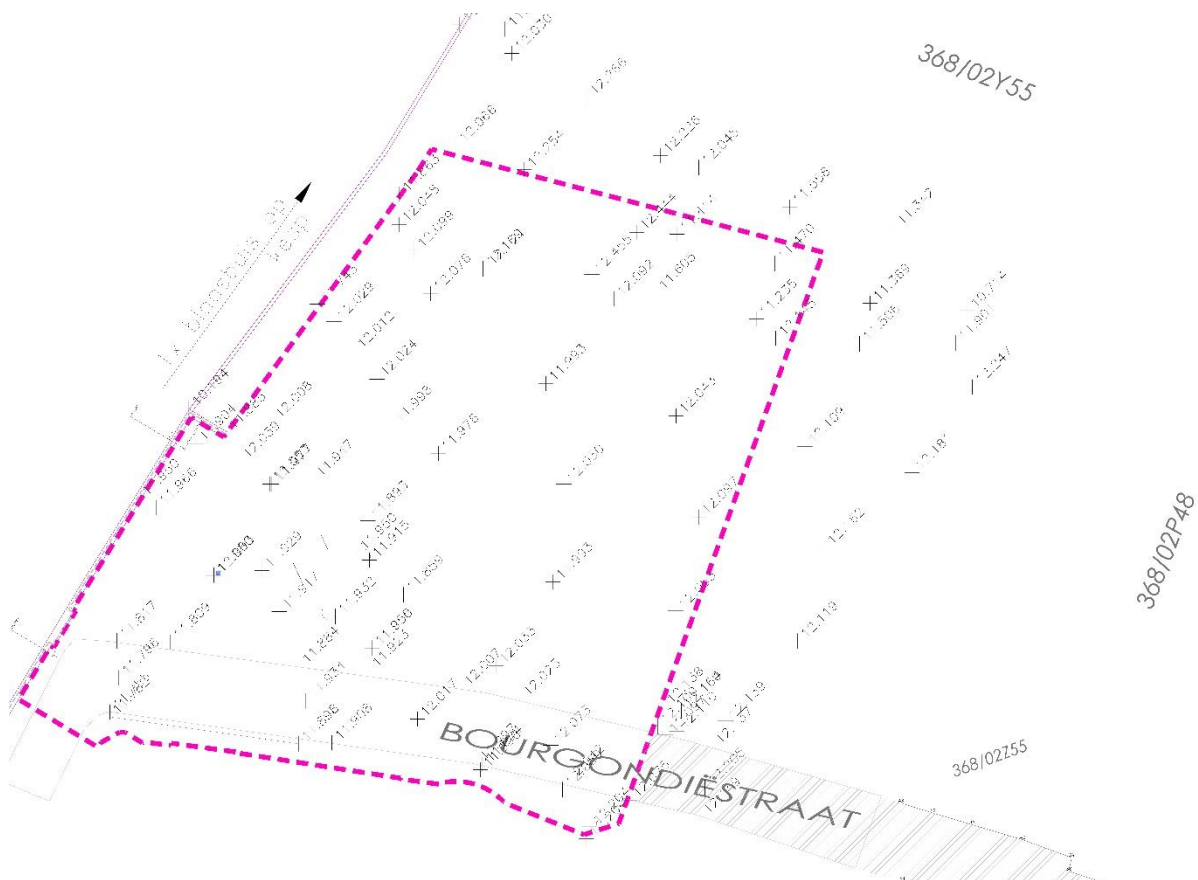
De site is gelegen op ca. +11,85 m à +12,00 m TAW, binnen de lagergelegen stroomvlakte van de Schelde (**Figuur 24**).

Figuur 24. Hoogtemodel van het projectgebied en omgeving (DHM II, DTM, raster, 1 m resolutie; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).

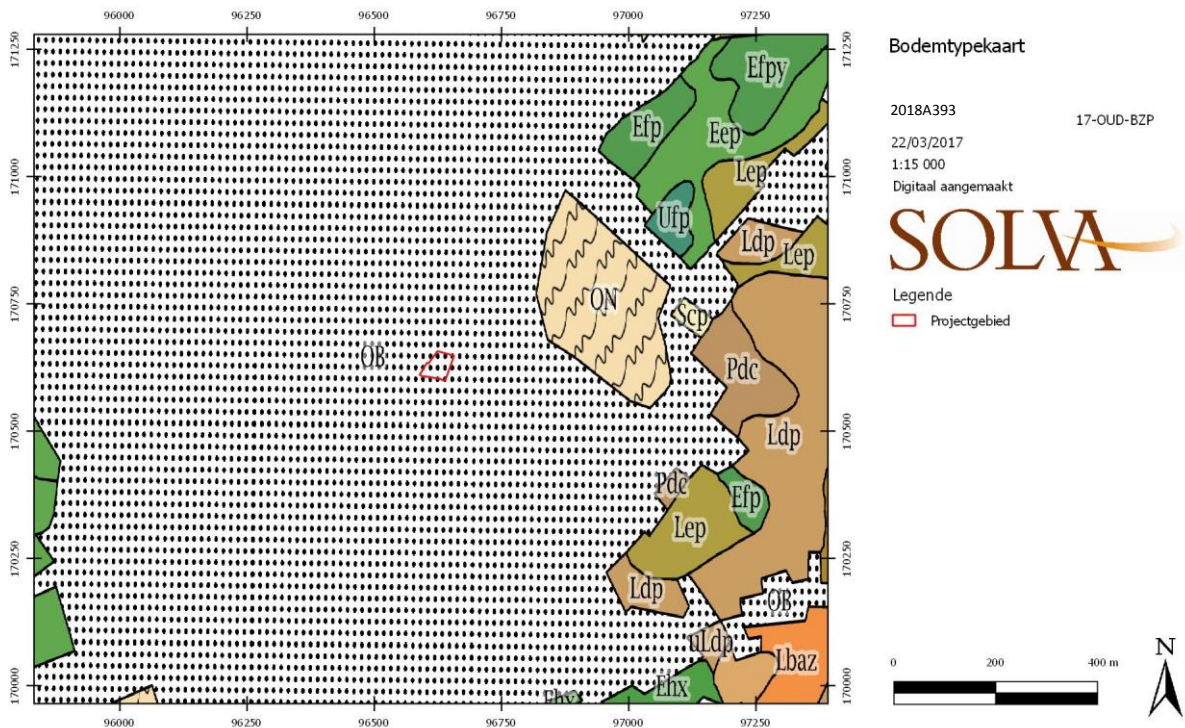
Figuur 25. Hoogteprofiel van het projectgebied (DHM II, DTM, raster, 1 m resolutie; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).

Figuur 26. Opmetingsplan van de parking (Bron: Stad Oudenaarde).

Het hoogteprofiel (**Figuur 25**) toont dat het projectgebied een quasi vlak verloop kent. Dit blijkt ook uit de opmetingen in het kader van het projectontwerp (**Figuur 26**).

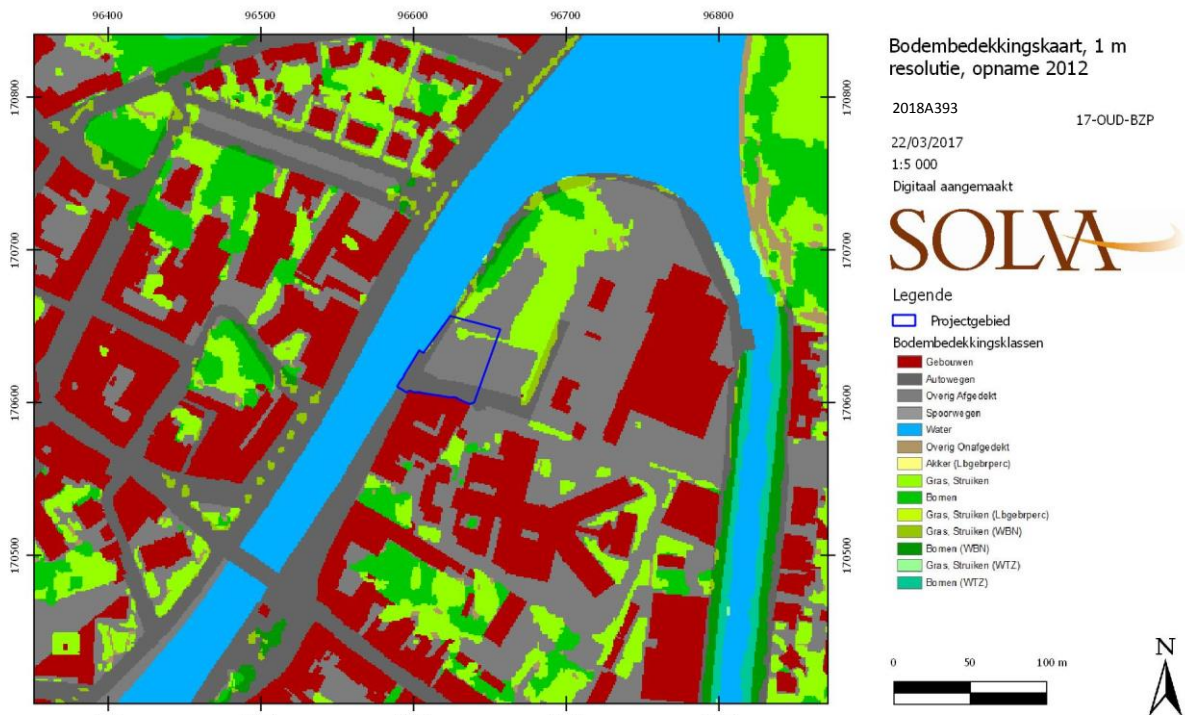
Op de bodemtypekaart staat het projectgebied gekarteerd als OB, bebouwde gronden (Figuur 27).

Figuur 27. Bodemtypekaart van het projectgebied (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

2.2.3.4 Grondgebruik

De bodembedekkingskaart (Figuur 28) geeft aan dat het projectgebied afgedekt is door oppervlakken die geen autoweg of gebouw zijn, zoals parking. Dit is ook zichtbaar op de meest recente orthofotografische opname (Foto 3).

Figuur 28. Bodembedekkingskaart van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

De **bodemosiekaart** is niet bijgevoegd aangezien deze in deze context niet relevant is: er is geen erosie aanwezig op het terrein, aangezien het projectgebied bedekt is met asfalt.

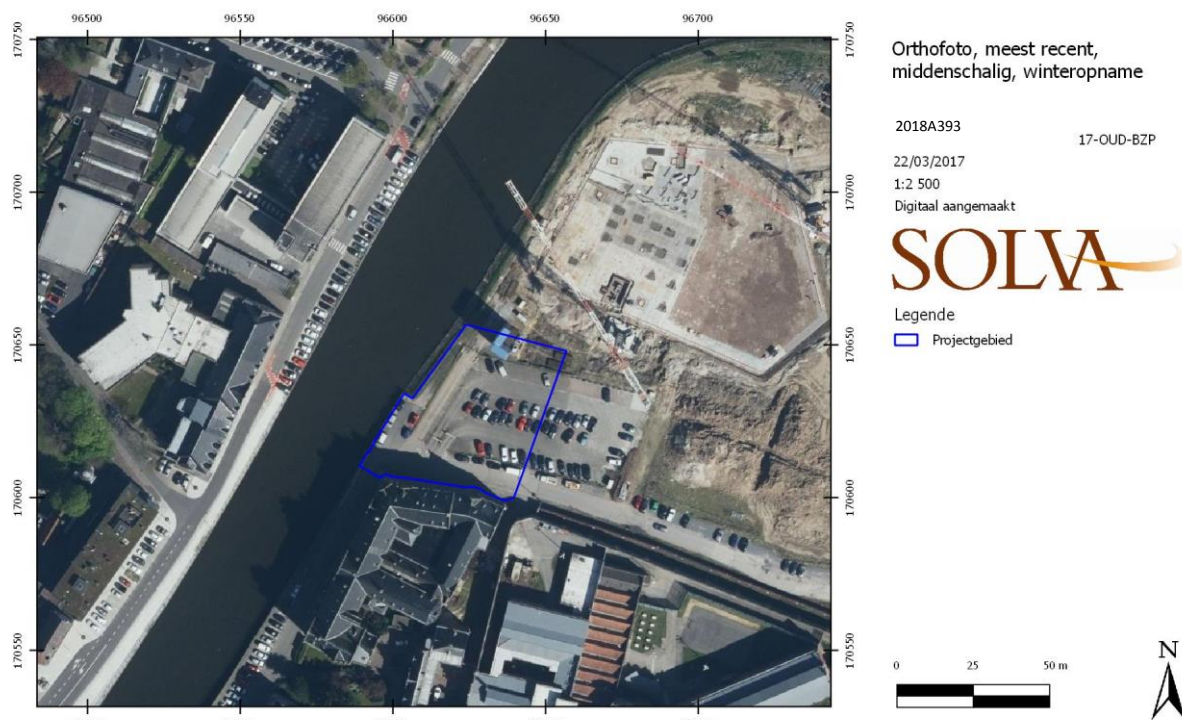

Foto 3. Orthofoto van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande infrastructuur binnen het projectgebied is te vinden in Hoofdstuk 3.1.2.1.

2.2.3.5 Specifieke bijkomende terreininformatie: resultaten van boringen in het kader van het milieutechnisch onderzoek

In het kader van de ontwikkeling van het projectgebied Scheldekop werd een beschrijvend bodemonderzoek uitgevoerd op percelen ten noorden van het huidige projectgebied.¹⁵ Hier was immers een gasfabriek gevestigd in de 19de en 20ste eeuw. Er werden ernstige vervuilingen vastgesteld op deze percelen, maar deze hebben geen invloed op het huidige projectgebied.

In het kader van het huidige project werd ook een milieutechnisch booronderzoek uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek waren van belang om de bestaande toestand van het terrein te kennen en zijn daarom al deels bij Hoofdstuk 1.3.3. besproken. Onder de opbouw van de parking waren verschillende vochtige leempakketten aanwezig die soms ook puinresten bevatten. Het lijkt hier, ook omwille van de locatie van de boringen, te gaan om grachtvulling van de stadsgracht.

¹⁵ De Gryse 2012, 25-26.

In 1935 werd een boring uitgevoerd in het oosten van het projectgebied, naast het toen nog rechtopstaande kasteel van Bourgondië (**Figuur 29**).¹⁶ Deze boring ging 15 m diep en werd beschreven door F. Halet van de toenmalige Belgische Geologische Dienst. Hierbij werd vastgesteld dat het **tot op een diepte van 15 m om Quartaire afzettingen** gaat, iets wat werd bevestigd bij de beschrijving van de formele stratigrafie in 1995, door M. De Ceukelaire van de Universiteit Gent.

Figuur 29. Aanduiding van de boorlocatie op het projectgebied ten opzichte van de ligging van het kasteel van Bourgondië, aangeduid op het gegeoreferereerd 'Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof' dat dateert van rond 1950 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde & Databank Ondergrond Vlaanderen; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

2.2.4 Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn historisch kader

2.2.4.1 Historisch kader

Het onderstaande historisch kader steunt sterk op werk van verschillende personen, onder meer gebundeld in de synthesestudie over de geschiedenis van Oudenaarde, *Tijd voor Oudenaarde* (2012), en daarnaast ook op het werk van P.-J. Lachaert, voormalig archivaris van het stadsarchief van Oudenaarde. Eerst wordt kort de algemene geschiedenis van Pamele en Oudenaarde uiteengezet, daarna wordt specifiek gefocust op de ontwikkeling van het projectgebied binnen het gebied Scheldekop.

a) Toponymie

De naam Pamele wordt voor het eerst vermeld in 1177 als *Pamela*, en wijst waarschijnlijk op de aanwezigheid van een kronkelwaardrug aan de buitenbocht van een Scheldemeander met een opvallende (half)ronde vorm.¹⁷ Deze kronkelwaardruggen liggen binnen een riviermeander, in dit geval de Schelde, en zijn bijgevolg onderhevig aan periodieke overstromingen.¹⁸

¹⁶ Proefnummer van de boring: kb29d84e-B60, te raadplegen via <https://www.dov.vlaanderen.be/zoeken-ocdov/proxy-boring/boorstaat/1935-117448/rapport/rapportboringstandaard?outputformaat=PDF&titel=DOV+Boorrapport>.

¹⁷ Van Durme 2012, 34.

¹⁸ Van Durme 2012, 37.

De term *aard* in Oudenaarde verwijst naar een hoger gelegen terrein, reikend tot aan de oever aan de buitenzijde van de Scheldemeander.¹⁹ Een andere mogelijkheid is de verwijzing van *aard* naar een goede aanlegplaats voor schepen. Het voorvoegsel *oud* verwijst waarschijnlijk dan weer naar 'hoog', wat kan overeenstemmen met de topografische ligging van de stad. Een tweede optie is dat het duidt op 'oud', in de betekenis van 'verlaten' of 'opgegeven', of ook 'eerbiedwaardig oud'.

b) Ontstaan van Oudenaarde en Pamele

Voor de vroegste geschiedenis van Oudenaarde zijn weinig bronnen voorhanden. Over het ontstaan van Oudenaarde zijn nog vele onbeantwoorde vragen. We willen hier dan ook signaleren dat het hieronder geschetste verhaal grotendeels gebaseerd is op interpretaties van deze bronnen door diverse auteurs. Hopelijk kunnen deze interpretaties in de toekomst afgetoetst worden aan de realiteit.

Het Verdrag van Verdun verdeelt in 843 het Karolingische rijk in drie delen: West-Francië, Oost-Francië en Midden-Francië. De Schelde, die voordien al als kerkelijke grens fungeerde tussen het bisdom Kamerijk en het bisdom Noyon-Doornik, vormt nu ook de grens tussen West- en Midden-Francië. Tussen de jaren 923 en 928 komt Midden-Francië in handen van de Ottoonse heersers van Oost-Francië, waardoor de West-Frankische koning lijnrecht tegenover de Oost-Frankische keizer kwam te staan. In de volle middeleeuwen zijn er in de streek van Oudenaarde dan ook twee bestuurlijke centra. Op de linkeroever van de Schelde bevindt zich het Karolingisch koningshof, bestuurd door de heren van Petegem. Deze villa was oorspronkelijk in het bezit van de West-Frankische koning, maar komt later in handen van Petegemse adel. Op de rechteroever ligt het Ottoonse markgrafelijke centrum van Ename met een burcht langs de Schelde, dat rond het jaar 1000 een grote bloei kent. De Schelde vormt zo de grens tussen Petegem enerzijds en Ename anderzijds.²⁰ In 1034 echter volgt de inname van de Enaamse burcht door de toenmalige graaf van Vlaanderen, Boudewijn IV.²¹

Interessant hierbij is dat rond deze periode, onder heerschappij van de graaf van Vlaanderen Boudewijn IV, de naam Oudenaarde voor het eerst verschijnt in historische documenten. In 1064 duiken de *turris aldenardensis*²² (letterlijk: een Oudenaardse versterkingstoren) en de Sint-Walburgakerk op in de bronnen. Beide zijn in eigendom van een lokale heer, Arnulf van Oudenaarde.²³ De toren is waarschijnlijk gelegen tussen een Scheldebocht en de aangelegde Burgschelde en vormt de oudste kern van Oudenaarde waaruit zich later de stad ontwikkelt. Aansluitend op deze oudste zone bevindt zich naast een kerk (Sint-Walburga) ook een markt, later 'Garenmarkt' of 'Vismarkt' genoemd.²⁴ In bronnen uit 1127 en 1155 is de site omschreven als *oppidum*, waaruit blijkt dat de handelsnederzetting toen al versterkt was.

Op de rechteroever komt ook Pamele na 1047 tot ontwikkeling. Deze *Novus Burgus* ontwikkelt zich onder impuls van de baron van Pamele stilaan tot stad.²⁵ De nederzetting trekt handelaars en ambachtslieden aan, die zich daar vestigen en een bevolkingstoename in de hand werken. Het ontvangen van een stadskeure in de 12de eeuw kan niet uitblijven.²⁶ Op dat moment krijgt ook Pamele een omwalling. Een klein deel van deze oudste walgracht was nog tot in de 16de eeuw zichtbaar.

¹⁹ Van Durme 2012, 37.

²⁰ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 18-19.

²¹ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 22.

²² Een oprichtingsdatum is niet gekend.

²³ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 25.

²⁴ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 26.

²⁵ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 31.

²⁶ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 31.

Oudenaarde ontvangt op haar beurt in 1189 haar stadsrechten.²⁷ Op dat moment liggen langs weerszijden van de Schelde twee steden met overeenkomstige instellingen en versterkingen.²⁸

De uitbreiding van Oudenaarde laat niet lang op zich wachten. Vóór 1279 is een nieuwe omwalling²⁹ een feit. Deze omsluit zowel de bewoningskern van Oudenaarde op de linkeroever als deze van Pamele op de rechteroever.³⁰ De oppervlakte binnen de omwalling bedraagt nu 42 hectare. In 1290 vervangt een stenen muur de aarden wal.³¹ Vijf poorten vormen de enige toegangen tot de stad. In deze fase is ook de huidige Grote Markt aangelegd³² en vervangt een trapeziumvormig kasteel (het zogenaamde kasteel van Pamele)³³ de oude burchttoren gelegen in de binnenbocht van de Scheldemeander.

In **1384** kwam Oudenaarde samen met de rest van het graafschap Vlaanderen onder controle van de **Bourgondische hertogen**. Net zoals de vroegere graven van Vlaanderen drukken de hertogen hun stempel niet enkel op de politieke en culturele situatie, ook heeft hun **militaire strategie** gevolgen voor de steden. De gunstige ligging van Oudenaarde speelt hierbij ongetwijfeld een rol.³⁴ De **Bourgondische defensiepolitiek** is tekenend voor het Vlaamse landschap, vooral voor steden met een strategische ligging. In de belangrijkste steden of langs rivieren en handelswegen naar grote steden komen militaire steunpunten tot ontwikkeling, met als doel die grote steden onder controle te houden.³⁵ Om de macht over hun territorium uit te breiden, dienden ze eerst de macht van de steden te beperken. Hierin speelde Oudenaarde, zowel onder de graven als de hertogen en gelegen op de aanvoerroute naar Gent, vaak een belangrijke rol. In de loop van de geschiedenis vonden verschillende belegeringen plaats, onder andere in 1382, 1452 en 1485.³⁶ Als bescherming tegen de belegeringen liet Jan zonder Vrees (1404-1419) de ommuring in 1415-1416 versterken met vijf poorten (de Beverepoort, Einepoort, Bergpoort, Baarpoort en Meerspoort) en 24 torens.³⁷

c) De Scheldekop met focus op het kasteel van Bourgondië

P.-J. Lachaert voerde in 2007 een historisch-cartografisch onderzoek naar de Scheldekop, het gebied waarbinnen het projectgebied zich situeert. De volgende paragrafen zijn dan ook aan dit werk ontleend. Aangezien uit de bureaustudie door Ruben Willaert (*supra*) al duidelijk is dat het projectgebied zich situeert ter hoogte van het kasteel van Bourgondië, zal hier uitvoerig ingegaan worden op de geschiedenis van dit kasteel. Hierbij wordt ook sterk gesteund op het werk van Poschet (2007), die het kasteel en haar bouwgeschiedenis uitvoerig bestudeerde.

De Scheldekop bevindt zich, door zijn ligging op de rechteroever van de Schelde, op de historische grens tussen Oudenaarde en Pamele.³⁸ De nieuwe, omvattende stadsomwalling uit de 13de eeuw is de eerste die de Scheldekop bevat. De stadsmuur telde hier vier torens. Als onderdeel van de uitbouw van de verdediging van Oudenaarde in de nasleep van de Gentse Opstand (1379-1385), liet de Bourgondische hertog **Filips de Stoute** (1363-1404) een kasteel bouwen, het zogenaamde **kasteel van Bourgondië** (bouwperiode 1385-1426), aan de noordelijke toegang tot de stad via de Schelde, op de rechteroever.³⁹ Er is onduidelijkheid over de eerste vorm van dit kasteel: ging het om een versterking

²⁷ Lachaert 2008, 13.

²⁸ Castelain 2012, 44.

²⁹ Deze omwalling omvat aanvankelijk een aarden wal en een gracht van ca. 2500 meter.

³⁰ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 28-29.

³¹ Van Cauwenberghe 2004, 25.

³² Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 28.

³³ Callebaut, De Grootte & Ameels 2012, 30.

³⁴ Haemers & Van Assche 2012, 56.

³⁵ De Grootte 2013, 54-55.

³⁶ Haemers & Van Assche 2012, 56.

³⁷ Van Cauwenberghe 2004, 25.

³⁸ Lachaert 2007, 5.

³⁹ Oudere werken, zoals Béthune-De Villers (1884-1924) schrijven de bouw van het kasteel toe aan Jan Zonder Vrees (1404-1419); Poschet (2007) toonde aan dat het wel degelijk Filips de Stoute was die kasteel liet bouwen; ook Van der Straeten

die door Jan Zonder Vrees (1404-1419) in 1415-1416 werd uitgebreid met de Perretoren op de linkeroever en de Bourgondische toren op de rechteroever,⁴⁰ of ging het om twee rechthoekige torens (de Perretoren, ook wel *grise tour* genoemd,⁴¹ en de Bourgondische toren) en een kasteel, zoals Van der Straeten stelt?⁴² Van der Straeten haalt een nota aan die vermeldt dat Filips de Stoute twee torens liet bouwen, de Bourgondische toren en de Perretoren, en ook een nieuw kasteel.⁴³

“Int selve jaer (1385) heeft hertoghe Philips tAudenarde doen maeken een casteel tegen die van Ghent ende van Henegauwe, het zelve casteel liggende op de schelde die heeten wy het nieuw Casteel, naer den stichter heet, als noch een van den torren, den bourgoynschen torre, als gesticht van hertoghe Philips van Bourgoynden; den anderen torre heet de Perre.”

Van der Straeten verwacht blijkbaar tussen de torens en het kasteel, aangezien hij stelt dat het kasteel op de andere Schelde-oever ligt, tegenover de Bourgondische toren,⁴⁴ terwijl het ondertussen duidelijk is dat de Perretoren op de linkeroever lag en de Bourgondische toren op de rechteroever, als onderdeel van het Bourgondisch kasteel.⁴⁵

Haemers en Van Assche stellen ook dat het bij de oprichting door Filips de Stoute om twee torens ging, verbonden door een brug over de Schelde, en dat er in een latere fase een omwalde binnenkoer aan de Bourgondische toren werd toegevoegd.⁴⁶ Van Cauwenberghe stelt daarentegen dat het kasteel van bij zijn oprichting ommuurd was en vier torens telde.⁴⁷ Filips de Goede zou het volgens haar omgebouwd hebben tot een residentieel slot waarbij het vierkante grondplan werd uitgebreid met twee grote zijvleugels die voorzien waren van torentjes.

De studie van Poschet toont op basis van de rekeningen van de bouwwerken van het kasteel aan **dat het wel degelijk van bij het begin om een ommuurd binnenhof met een grote toren ging**: men spreekt in de rekeningen immers duidelijk over *le court du chastiel*.⁴⁸ Hiermee lijkt het overduidelijk bewezen dat het van in het begin om een ommuurd kasteel met een grote, zware toren ging. Dit spreekt de nota die Van der Straeten aanhaalt ook niet tegen.

Poschet onderscheidt **drie bouwcampagnes**. De eerste vond plaats tussen 2 oktober 1385 en oktober 1386.⁴⁹ Men gebruikte blijkbaar gerecupereerde stenen, aangezien vermeld wordt dat er in oktober 1385 18 000 ongekuisde bakstenen en 72 karrevrachten grijze steen⁵⁰ rechtstreeks naar de werf worden gevoerd. In deze eerste campagne werd waarschijnlijk ook het gelijkvloers van de grote toren opgetrokken, dat drie doorgangen had, en begon men aan het graven van de grachten.⁵¹ In november 1385 worden opnieuw 24 000 tweedehands bakstenen aangeleverd, waarbij het onduidelijk is voor welk deel van het kasteel deze aangewend werden. De vermeldingen van het smeedwerk (acht muurankers van ongeveer 5,6 kg, drie muurankers van ongeveer 22,4 kg en zeven muurankers van ongeveer 28 kg) maken duidelijk dat het om heel zware muren ging. Waarschijnlijk ging het opnieuw

(1851) schreef de bouw al toe aan Filips de Stoute, zonder echte argumenten buiten het feit dat Filips de Stoute een bouwcampagne startte om de verdedigingswerken in Vlaanderen te ontwikkelen.

⁴⁰ Bogaert *et al.* 1996, XXII; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017.

⁴¹ Poschet 2007, 403.

⁴² Van der Straeten 1851, 3.

⁴³ De verwijzingsmethode gebruikt door Van der Straeten laat, binnen het kader van deze archeologienota, niet toe deze nota te lokaliseren en aldus te controleren: hij verwijst als volgt: (Chronique MS^e, f° 83).

⁴⁴ Van der Straeten 1851, 4.

⁴⁵ Van Cauwenberghe 2004, 25; Poschet 2007; Dhondt 2012, 74-77

⁴⁶ Haemers, Van Assche 2012, 58.

⁴⁷ Van Cauwenberghe 2004, 25.

⁴⁸ Poschet 2007, 383-384.

⁴⁹ Poschet 2007, 383.

⁵⁰ Welk type grijze steen precies gebruikt werd, is onduidelijk. Poschet (2007, 383, noot 19) vermoedt dat het om Doornikse steen gaat.

⁵¹ Poschet 2007, 384.

over het gelijkvloers van de grote toren, die gebruikt werd als flessenopbergplaats.⁵² In december worden opnieuw 44 000 bakstenen geleverd, maar nu wordt niet vermeld of het om recuperatiemateriaal gaat of niet. In deze periode wordt de eerste verdieping van de grote toren opgericht, die opgedeeld was in een grote en een kleinere kamer.⁵³ Ook wordt de brug gebouwd die de torens op de beide Schelde-oeveren verbindt. Deze brug bevond zich op de eerste verdieping en was opgetrokken in hout. Langs landzijde kon de grote toren betreden worden via twee poorten, een grotere ophaalpoort en een kleiner poortdeurtje.⁵⁴ In januari (1386) worden twee leveringen baksteen gedaan, één van 57 000 stenen en één van 39 000 stenen.⁵⁵ Er wordt niet vermeld of het om recuperatiemateriaal gaat of niet, en waarvoor deze stenen gebruikt werden. In februari worden 68 000 bakstenen gebracht, waarbij het opnieuw niet duidelijk is waarvoor deze gebruikt werden.⁵⁶ In maart werden 78 000 bakstenen geleverd, alsook grote hoeveelheden natuursteen uit Doornik, die men gebruikte voor meer specifieke toepassingen.⁵⁷ Uit de rekeningen van deze maand blijkt ook dat er zich vóór de grote toren, aan de stadszijde, nog enkele kamers bevonden.⁵⁸ Ten slotte werd ook een kelder gegraven in de grote toren, door zeven personen gedurende negen dagen. In april worden opnieuw 48 000 bakstenen geleverd, naast zeer grote hoeveelheden natuursteen uit Doornik.⁵⁹ De aantallen en vormtypes van de afgewerkte natuursteen doen vermoeden dat men ondertussen reeds begonnen is aan de bovenbouw van de gebouwen rond de binnenplaats.⁶⁰ In april en mei wordt een aan een *grande salle* gewerkt, waarschijnlijk een audiëntiezaal waarvan de precieze locatie onbekend is.⁶¹ Er werd door zes personen nog zes dagen gegraven aan de kelder onder de grote toren. In mei worden nog eens 54 000 bakstenen geleverd, naast een grote hoeveelheid natuursteen uit Brabant.⁶² In de zomermaanden neemt de metselactiviteit af, maar in Ename wordt wel een baksteenoven opgetrokken die als enige doel had bakstenen te leveren voor het kasteel.⁶³ Naast deze oven werd een houten barak opgericht dat diende als verblijfplaats voor de werklui. In de nazomer werd er verder gewerkt aan de hogere delen van het kasteel.⁶⁴ De werken houden op in oktober, en worden niet hervat tot in juni 1394.⁶⁵

Samenvattend werd in deze campagne een grote toren op de rechteroever van de Schelde gebouwd, die bestond uit drie bouwlagen en een kelder, en verbonden werd de andere oever via een brug. Vóór de toren bevonden zich verschillende kamers. Er was ook een ommuurde binnenkoer die verder verdedigd werd door de aanleg van een gracht.

De tweede bouwcampagne vond plaats tussen 12 juni 1394 en 16 september 1403.⁶⁶ Hierbij werden nieuwe gebouwen opgericht in het burchtcomplex, en werd de tot dan aarden omwalling vervangen door een stenen muur.⁶⁷ Voor de funderingen van de burchtmuur werd natuursteen uit Doornik aangevoerd. Daarnaast werden deze funderingen ook van houten funderingspalen voorzien.⁶⁸ Langs de kant van Ename, aan de plattelandzijde ter hoogte van de stadsgrachten, werd de muur afgewerkt

⁵² Poschet 2007, 385.

⁵³ Poschet 2007, 386.

⁵⁴ Poschet 2007, 387.

⁵⁵ Poschet 2007, 387.

⁵⁶ Poschet 2007, 388.

⁵⁷ Poschet 2007, 388.

⁵⁸ Poschet 2007, 389.

⁵⁹ Poschet 2007, 389.

⁶⁰ Poschet 2007, 390.

⁶¹ Poschet 2007, 390.

⁶² Poschet 2007, 390-391.

⁶³ Poschet 2007, 391-392.

⁶⁴ Poschet 2007, 392.

⁶⁵ Poschet 2007, 393.

⁶⁶ Poschet 2007, 393.

⁶⁷ Poschet 2007, 393-394.

⁶⁸ Poschet 2007, 395.

met uitkragende torentjes.⁶⁹ Er werden nieuwe bakstenen aangevoerd en er is ook vermelding van een toren van het kasteel van de heer van Le Quesnoy, die afgebroken werd om de bakstenen te recupereren in Oudenaarde.⁷⁰ Ook uit het kasteel van Poeke werden oude Brabantse stenen gerecupereerd, en een oude muur op de Schelde werd afgebroken om de materialen te hergebruiken. Een bouwvalig gebouw te Steenbrugge bij Aalst werd ook afgebroken, en tien scheepladingen baksteen en natuursteen werden overgebracht naar Oudenaarde.⁷¹ Er werd in deze campagne ook gewerkt aan de kasteelkeuken die in verbinding stond met de grote toren en met de kelder onder deze toren.⁷² Deze keuken lag wel bovengronds aangezien er vensters in aangebracht waren.⁷³ Vervolgens werkte men in deze campagne ook aan de poort richting de stad: men plaatste funderingspalen, versterkte de grachttoevers met palen en er werd Doornikse en witte Brabantse natuursteen geleverd.⁷⁴ In oktober 1396 werd een deur geplaatst in de keuken, die op de Schelde uitging.⁷⁵ De keuken lag dus aan de Scheldeoever. In de winter van 1396-1397 werd de baksteenoven in Ename terug in gebruik genomen.⁷⁶ De oven had een inhoud van 80 000 bakstenen. Het huis voor de werklui werd herbezet en voorzien van een nieuw dak. De poort richting de stad werd in maart voorzien van een kleine deur, naast de ophaalbrug.⁷⁷ In mei en juni werd de poort afgewerkt: ze had drie bouwlagen en was afgewerkt met twee torentjes.⁷⁸ Uit de rekeningen van deze en volgende maanden blijkt ook dat de gracht aan de plattelandszijde (dus richting Ename) overlangs in twee werd gedeeld en dat er een stenen dubbele ophaalbrug werd geplaatst.⁷⁹ Tussen 1399 en 1402 lagen de werken stil.⁸⁰ In juli 1402 werd een wachthuisje gemetst tussen de twee ophaalbruggen op de dubbele brug richting Ename (en dus richting Gent). Vóór de poort wordt er een versterking opgericht, waarschijnlijk in Doornikse steen, met twee schietgaten voor kanonnen en één voor boog of kruisboog.⁸¹

Poschet stelt dat er onder Jan Zonder Vrees geen bouwwerken gebeurden aan het kasteel.⁸² Onder Filips de Goede startte de derde en laatste bouwcampagne, die liep van 13 september 1417 tot 30 november 1426. De rekeningen voor deze periode zijn echter fragmentarisch bewaard en in slechte staat. De aard van de werken wijst er op dat men in deze fase het kasteel vooral gebruiksvriendelijker wou maken, zodat men er lange tijd mensen kon onderbrengen.⁸³

Van der Straeten geeft ook een beschrijving van het kasteel.⁸⁴ Via de *donjon* (= de Bourgondische toren) kwam men op het binnenplein dat geflankeerd werd door kolossale muren. Het geheel had de vorm van een langwerpige vierkant, met op elke hoek een cilindrische toren van vier meter diameter. Van der Straeten vermeldt dat de zware muren van de Bourgondische toren op dat moment (midden 19de eeuw) nog compleet waren. Rondom het kasteel lagen er brede en diepe grachten, die het kasteel langs drie zijden extra beschermden; de Schelde beschermde de vierde zijde. De muren waren afgewerkt met kantelen. Vreemd is wel dat Van der Straeten spreekt van vier cilindrische torens op elke hoek van het kasteel, terwijl de cartografische bronnen (*infra*) helemaal niet blijkt dat het kasteel over torens beschikte behalve de Bourgondische toren.

⁶⁹ Poschet 2007, 403.

⁷⁰ Poschet 2007, 397.

⁷¹ Poschet 2007, 403.

⁷² Poschet 2007, 400.

⁷³ Poschet 2007, 404.

⁷⁴ Poschet 2007, 406-407.

⁷⁵ Poschet 2007, 407.

⁷⁶ Poschet 2007, 408.

⁷⁷ Poschet 2007, 409.

⁷⁸ Poschet 2007, 410.

⁷⁹ Poschet 2007, 411.

⁸⁰ Poschet 2007, 415.

⁸¹ Poschet 2007, 416.

⁸² Poschet 2007, 422.

⁸³ Poschet 2007, 423.

⁸⁴ Van der Straeten 1851, 4.

Het kasteel was duidelijk bedoeld als **militair bolwerk**, gezien de vele defensieve elementen en het feit dat het als artilleriearsenaal voor de regio dienst deed.⁸⁵ Daarnaast had het ook een symbolische functie als machtssymbool, en diende het als verblijfplaats voor de hertogelijke vertegenwoordigers, en dus als symbool van de hertogelijke macht.⁸⁶

Bouwcampagnes in latere eeuwen zijn vastgesteld aan de hand van bewaarde rekeningen voor de jaren 1591, 1617, 1746-1748, 1782-1784, 1806 en 1934.⁸⁷ De periode 1580-1590 zou het **einde** zijn van de **militaire functie** van het kasteel.⁸⁸ In 1617 wordt het kasteel inderdaad quasi volledig heropgebouwd tot ambtswoning van de stadsgouverneur, en wordt het vanaf dan als 'Gouvernement' benoemd.⁸⁹ Het zou deze functie behouden tot 1648. In 1745 wordt een gedeelte gesloopt en wordt er een nieuwe voorbouw gecreëerd.⁹⁰ Vanaf 1746-1748 doet het kasteel dienst als militair hospitaal.

Gedurende de 17de en 18de eeuw worden er verschillende nieuwe omwallingen aangelegd rond de stad.⁹¹ In 1749 wordt het beheer van deze verdedigingswerken, *vesten* genaamd, door de centrale overheid aan het stadsbestuur overgedragen.⁹² In 1780 begon de stad met de verkoop van deze gronden; in 1781 worden er watermolens in ondergebracht voor het malen van graan.⁹³ Op het einde van de 18de eeuw wordt in het kasteel van Bourgondië een houtzagerij en graanmalerij geïnstalleerd.⁹⁴ Op 8 maart 1790 werd het complex geplunderd door een woedende menigte die protesteerde tegen de woekerprijzen van graan.

Na de nederlaag van Napoleon worden verschillende vestingen in het huidige België hersteld, versterkt en uitgebreid, waaronder ook Oudenaarde.⁹⁵ Dit betekent dat de overheid de geprivatiseerde gronden op de Scheldekop onteigende en een nieuwe omwalling aangelegde.

In de 19de en 20ste eeuw werd het kasteel van Bourgondië achtereenvolgens heringericht als militair ziekenhuis, school, vrederecht en stadsbibliotheek.⁹⁶ In 1967 sloopte men het uiteindelijk in het kader van kanalisatiewerken aan de Schelde.⁹⁷ In de tweede helft van de 19de eeuw was ten noorden en oosten van het kasteel al een gasfabriek opgericht.⁹⁸ De fabrieksgebouwen werden afgebroken in 1988.⁹⁹

De verdedigingswerken aanpalend aan het kasteel omvatten in eerste instantie de 13de-eeuwse stadsmuur van Oudenaarde. Na de verovering van Oudenaarde door de hertog van Parma op het einde van de 16de eeuw, werd duidelijk dat de snel veranderende oorlogstechnieken met o.a. steeds betere kanonnen, het kasteel onverdedigbaar maakten.¹⁰⁰ Vanaf het begin van de 17de eeuw werd dan ook een nieuwe stadsomwalling aangelegd, waar de stadsmuur in gepast werd. Doorheen de daaropvolgende eeuwen paste men deze verdedigingswerken verschillende malen aan. Deze worden op basis van het historisch kaartmateriaal besproken in Hoofdstuk 2.2.4.3.

⁸⁵ Poschet 2007, 425.

⁸⁶ Poschet 2007, 427.

⁸⁷ Poschet 2007, 428.

⁸⁸ Poschet 2007, 428.

⁸⁹ Van der Straeten 1851, 4.

⁹⁰ Van der Straeten 1851, 32.

⁹¹ Lachaert 2007, 5-7.

⁹² Lachaert 2007, 7.

⁹³ Van der Straeten 1851, 32.

⁹⁴ Lachaert 2007, 7.

⁹⁵ Lachaert 2007, 8.

⁹⁶ Lachaert 2007, 10; Agentschap Onroerend Erfgoed 2017.

⁹⁷ Lachaert 2007, 10; Poschet 2007, 376.

⁹⁸ Lachaert 2007, 10.

⁹⁹ De Gryse 2012, 25.

¹⁰⁰ Van der Straeten 1851, 31.

2.2.4.2 Inventaris Onroerend Erfgoed

De Bourgondiëstraat is opgenomen in de Inventaris Bouwkundig Erfgoed als ‘geheel’.¹⁰¹ Dit heeft **geen juridische gevolgen**. De reden voor de inventarisering van deze straat is de ligging nabij het kasteel van Bourgondië, het Gerechtshof en het Huis de Lalaing.

Een beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving in het archeologisch kader is te vinden bij Hoofdstuk 3.2.3.

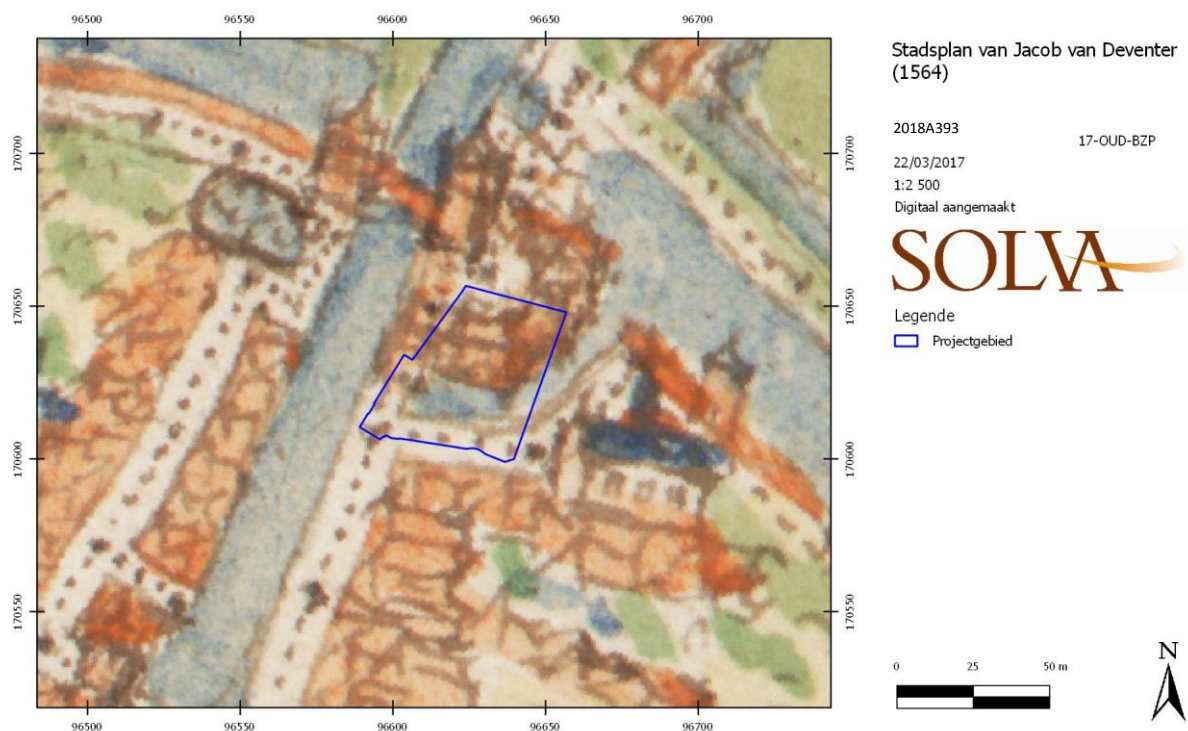
2.2.4.3 Historisch-cartografische documentatie

De historisch-cartografische studie heeft tot doel een beter grafisch beeld te geven van het studiegebied doorheen de tijd. Dit werk is al grotendeels gebeurd bij de bureaustudie door Ruben Willaert in 2012. De volgende paragrafen zijn er dan ook sterk op geïnspireerd, hoewel de focus hier logischerwijs op het kasteel van Bourgondië ligt. De keuze van het kaartmateriaal is dan ook licht anders.

Niet alle beschikbare kaarten zijn weergegeven: dit was niet mogelijk en niet relevant in het kader van deze archeologienota, aangezien verschillende van deze kaarten weinig extra informatie aanleverden.

a) Jacob van Deventer – Atlas des villes des Pays-Bas: 73 places levées entre 1550 et 1565 sur les ordres de Charles Quint et de Philippe II: Oudenaerde, Ename, Beveren, Lubeghem (1564)

Wegens het schetsmatige karakter van het stadsplan van Deventer vertoont de georeferentie sowieso relatief grote fouten. Daarom is het beter om deze kaart enkel iconografisch te gebruiken, zonder hier exacte locaties binnen het projectgebied aan te koppelen.

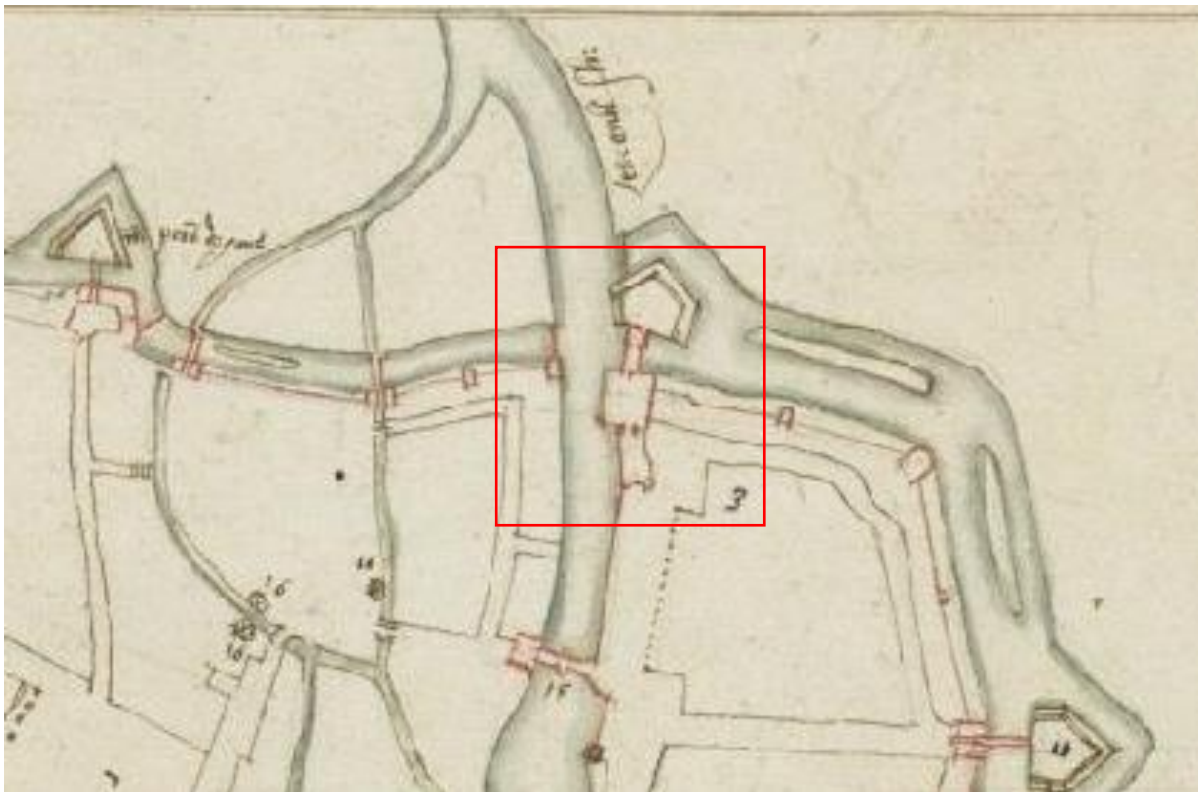
Figuur 30. Aanduiding van het projectgebied op het gegeoreferende stadsplan van Oudenaarde door Jacob van Deventer uit 1564 (Bron: KBR; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Van Deventer beeldt het **kasteel** af als deel van de **stadsomwalling**, waarbij op de linkeroever de Perretoren staat en een brug de Perretoren met de toren van het kasteel van Bourgondië verbindt (**Figuur 30**). De toren van het kasteel lijkt groter te zijn dan de Perretoren. Aan de toren bevond zich een binnenplein dat omgeven werd door gebouwen en een muur. Het kasteel was quasi volledig

¹⁰¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017.

omgeven door een brede gracht die verbonden was met de Schelde. Het is onduidelijk of de toegang tot het kasteel aan stadszijde een brug was of een doorlopende straat (waarbij de gracht aan deze zijde dus niet verbonden was met de Schelde), waarbij in het geval van de laatste mogelijkheid de gracht aan deze kant niet verbonden was met de Schelde. Het is moeilijk uit te maken of het kasteel nog torens bevatte buiten de 'grote' toren.

b) Pierre le Poivre – Recueil de plans de villes et de châteaux, de fortifications et de batailles, de cartes topographiques et géographiques, se rapportant aux règnes de Charles-Quint, de Philippe II et d'Albert et Isabelle, 1585-1622: Plan de la ville d'Audenarde (1617)

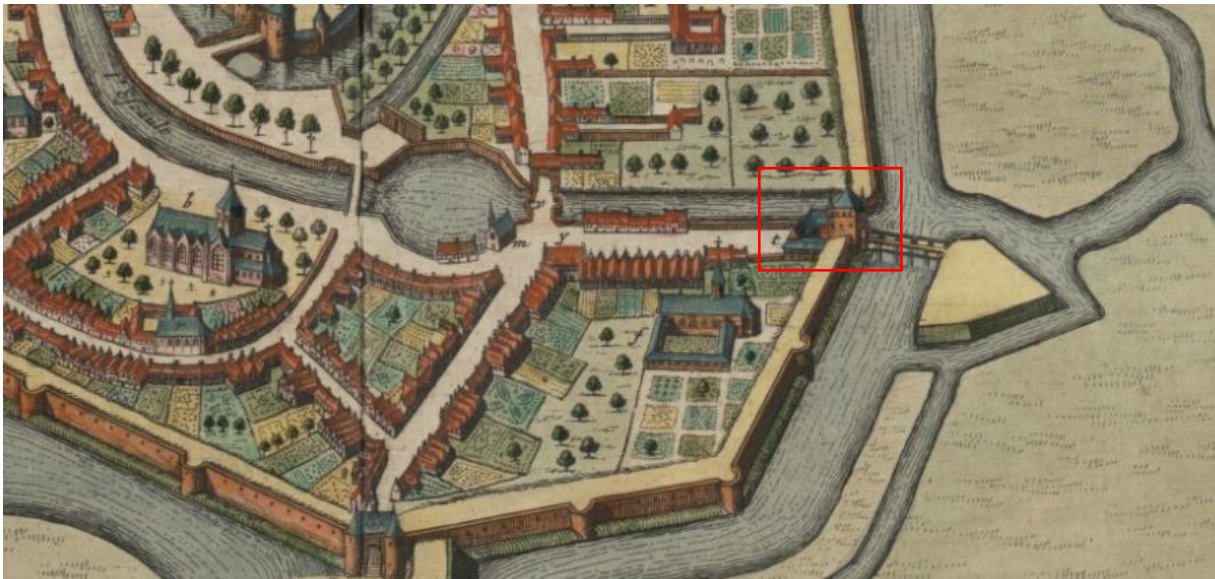

Figuur 31. Uitsnede uit het plan van Oudenaarde door Pierre le Poivre, uit 1617, met aanduiding van het kasteel van Bourgondië (rood kader; bron: KBR).

Deze zeer schematische kaart uit het begin van de 17de eeuw toont een bovenaanzicht van de stad en haar versterkingen (**Figuur 31**). Hierop is het kasteel van Bourgondië afgebeeld als een quasi vierkant gebouw dat inspringt in de Schelde. Een brug langs de landszijde maakt de verbinding met een ravelijn. De nieuwe verdedigingsgordel bestaande uit ravelijnen, halve manen en bastions, werd aangelegd na de Spaanse verovering van de stad. De laatmiddeleeuwse stadsmuur maakt duidelijk nog deel uit van de verdedigingswerken. Aangezien deze kaart uit 1617 de nieuwe omwalling al weergeeft, en het hier geen ontwerpkaart betreft, is dit systeem zeker gebouwd vóór 1617. Hierbij werd de **gracht rondom het kasteel** klaarblijkelijk ook **gedempt**. Ook de brug die de verbinding maakte met de Perretoren is verdwenen of is niet weergegeven. De Perretoren zelf is waarschijnlijk wel nog aanwezig. Op de kaart is ook een constructie aangeduid ten zuiden van het kasteel, en aansluitend op het kasteel. Het is onduidelijk om wat het hier precies gaat. Het verdere verloop van de stadsomwalling op de rechteroever van de Schelde vertrekt aan het kasteel.

Volgens historische bronnen zou het kasteel in 1617 quasi volledig heropgebouwd zijn. Wegens het weinig gedetailleerde karakter van de kaart van Deventer, de enige oudere kaart, is het zeer moeilijk om eventuele verschillen tussen het pré- en post-1617 kasteel te duiden.

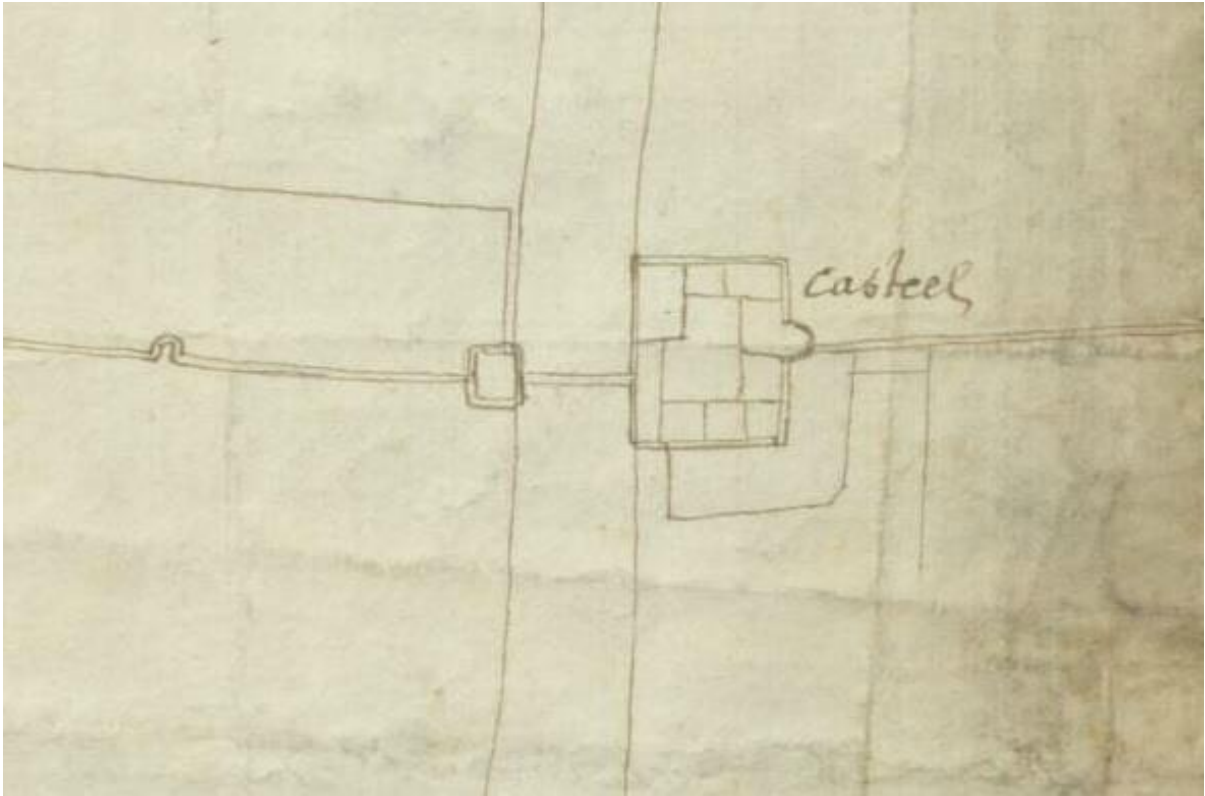
c) Antonius Sanderus – Flandria Illustrata: Aldenarde / Audenaerde (1641-1644)

Figuur 32. Uitsnede uit het stadsplan van Oudenaerde door Antonius Sanderus (1641-1644; bron: lib.ugent.be).

Het stadsplan van A. Sanderus (**Figuur 32**) van rond het midden van de 17de eeuw toont het kasteel van Bourgondië als een rechthoekige constructie rond een binnenhof, met een grote en zware rechthoekige toegangstoren. Het is onduidelijk of de toren in de noordwestelijke hoek staat, of centraal in de noordelijke zijde. De brug die de verbinding maakt naar het ravelijn is ook nog aanwezig. De Perretoren is schijnbaar verdwenen, of is niet weergegeven. Het lijkt alsof de stadsomwalling vertrekt van tegen de toren van het kasteel, maar waarschijnlijk is dit gewoon onnauwkeurig afgebeeld.

d) Kaart van de omgeving van Oudenaarde (1647)

Figuur 33. Uitsnede uit de 'Kaart van de omgeving van Oudenaarde' uit 1647. Het noorden ligt naar boven op de kaart (Bron: RAG, Kaarten en plannen nr 1330; geraadpleegd via Cartesius).

Deze schematische weergave van het Kasteel van Bourgondië is interessant in die zin dat ze de algemene opbouw van het gebouw toont: het gaat om een quasi vierkante structuur met een halfronde uitsprong in het oosten (**Figuur 33**). De omvang van de verschillende structuren rond het binnenplein is ook aangegeven. De Perretoren is hier ook nog aanwezig, net zoals een verbinding tussen de toren en het kasteel. Daaruit blijkt dat de kaart van Sanderus op dit vlak incorrect is. Het lijkt ook alsof er nog een gedeeltelijke gracht rond het kasteel aanwezig is, met een (land)brug naar een toegang aan de stadszijde. Wegens het zeer schetsmatige karakter van deze kaart is dit echter niet zeker. Moest het om een gracht gaan, zou dit de kaarten van Pierre le Poivre en Sanderus tegenspreken. De verdedigingswerken buiten de stadsmuren zijn ook niet weergegeven. Ten slotte sluit de stadsomwalling aan op de halfronde uitbouw aan het kasteel, die hier voor de eerste maal weergegeven is. Er zijn geen aanwijzingen voor torens.

e) Het Plan d'Oudenarde (1746) en de Maquette van Nézet (1748-1752)

Figuur 34. Uitsnede uit het Plan d'Oudenarde ter hoogte van het kasteel van Bourgondië (Bron: SHAT, Archives du Génie, canton Oudenarde, art. 14, section 1, pièce n°27).

Figuur 35. Schuin zicht op de maquette van Nézet ter hoogte van het kasteel van Bourgondië (Bron: Stadsarchief Oudenarde, pos 25_MG_0950).

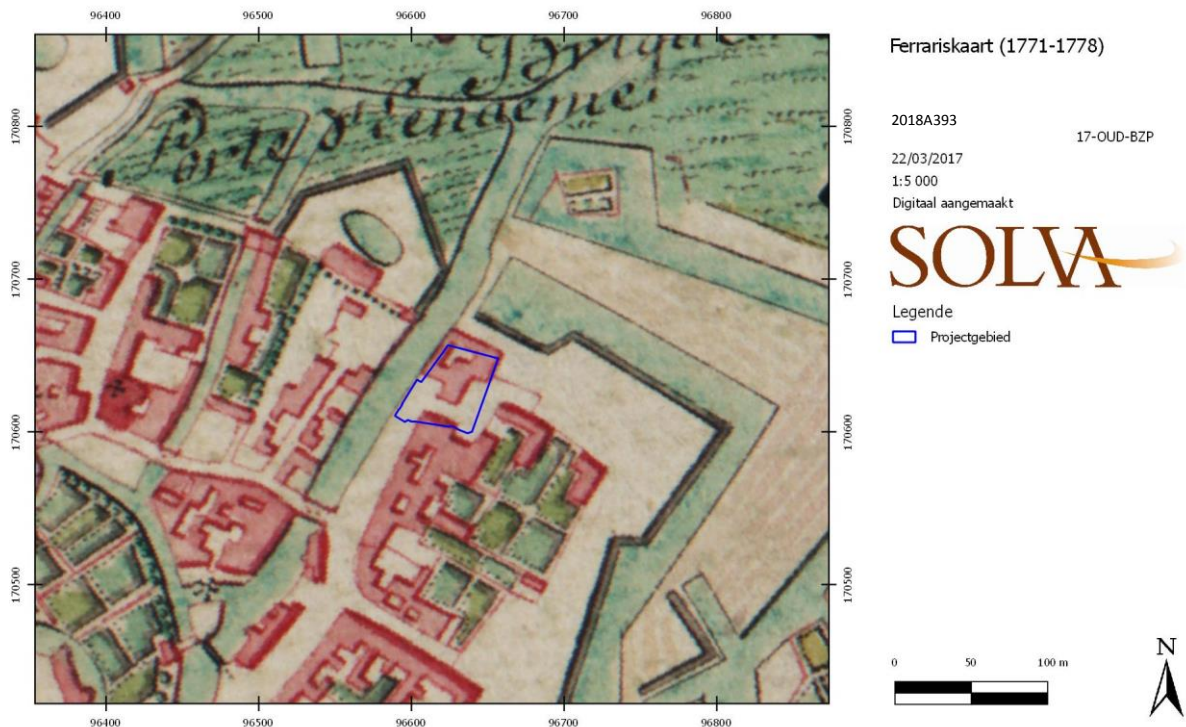
Deze kaart uit 1746 (**Figuur 34**) zou als basis gediend hebben voor de maquette van Nézot (*infra*). Ze toont een dubbele omgrachting ten noorden van het kasteel, met daaropvolgend een ravelijn. De kaart toont ook een onderverdeling van het kasteel, maar jammer genoeg bevindt zich hier net een plooi waardoor dit deel van de kaart moeilijk leesbaar is. Het is wel duidelijk dat er van aan het kasteel een muur naar het oosten vertrekt, de **oude stadsmuur**, die dus nog steeds een onderdeel vormt van de stadsomwalling. Ook lijkt het alsof er nog een klein deel van de kasteelgracht aanwezig was, en dat er ten noorden van de grote toren een nieuwe vleugel is aangebouwd. Dit komt overeen met historische informatie die vermeldt dat er in 1719 een nieuwe voorgevel gebouwd werd.

De maquette van Nézot is strikt genomen geen cartografische bron maar kan wel zo beschouwd worden. Ze geeft een gedetailleerd beeld van het kasteel, die duidelijk al een ander uitzicht heeft dan op oudere kaarten (**Figuur 35**). Het gaat nu om een zware quasi vierkante toren gelegen op de Scheldeoever, met aan de andere zijden hoge aanbouwen. De noordelijke vleugel lijkt niet aanwezig te zijn op de andere, oudere kaarten. Waarschijnlijk hebben er tussen het midden van de 17de en het midden van de 18de eeuw **grote verbouwingen** plaatsgevonden; opvallend is dat er voor de periode 1746-1748 inderdaad rekeningen bewaard zijn. Deze zijn echter niet bestudeerd waardoor het niet geweten is wat er toen allemaal van werken gebeurd is.

Met uitsluitel van de halfronde uitsprong vertoont het kasteel op de maquette een rechthoekig, bijna vierkant, plan, net zoals op de oudere kaarten. Er zijn geen torens zichtbaar. Wel opvallend is dat er in de noordvleugel nog een poort zichtbaar is. Waarschijnlijk gaat het om de poort die in vroegere tijden toegang gaf tot de brug en het bastion. Er is nog een klein deel van de oude kasteelgracht aanwezig, langsheen de oostelijke zijde van het kasteel. De gracht is duidelijk gekrompen ten aanzien van de situatie uit 1647.

Samenvattend kan gesteld worden dat er tussen het midden van de 17de eeuw en het midden van de 18de eeuw een belangrijke verandering gebeurd is met betrekking tot het uitzicht en concept van het gebouwencomplex en haar omgeving. De toren is meer 'in' het gebouw komen te liggen, en is zijn rol als definiërend element verloren. De enige historisch gekende bouwfase binnen deze tijdsspanne is gelegen in 1746-1748, en misschien kunnen de aanpassingen aan het gebouw hiermee in verband gebracht worden. Daarnaast is ook het eerdere bastion verdwenen en de stadsgracht verbreed. Ten noorden van de stadsgracht ligt een landmassa, en nog verder ten noorden een bastion.

f) Jozef Johan Frans Ferraris – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik (1771-1778)

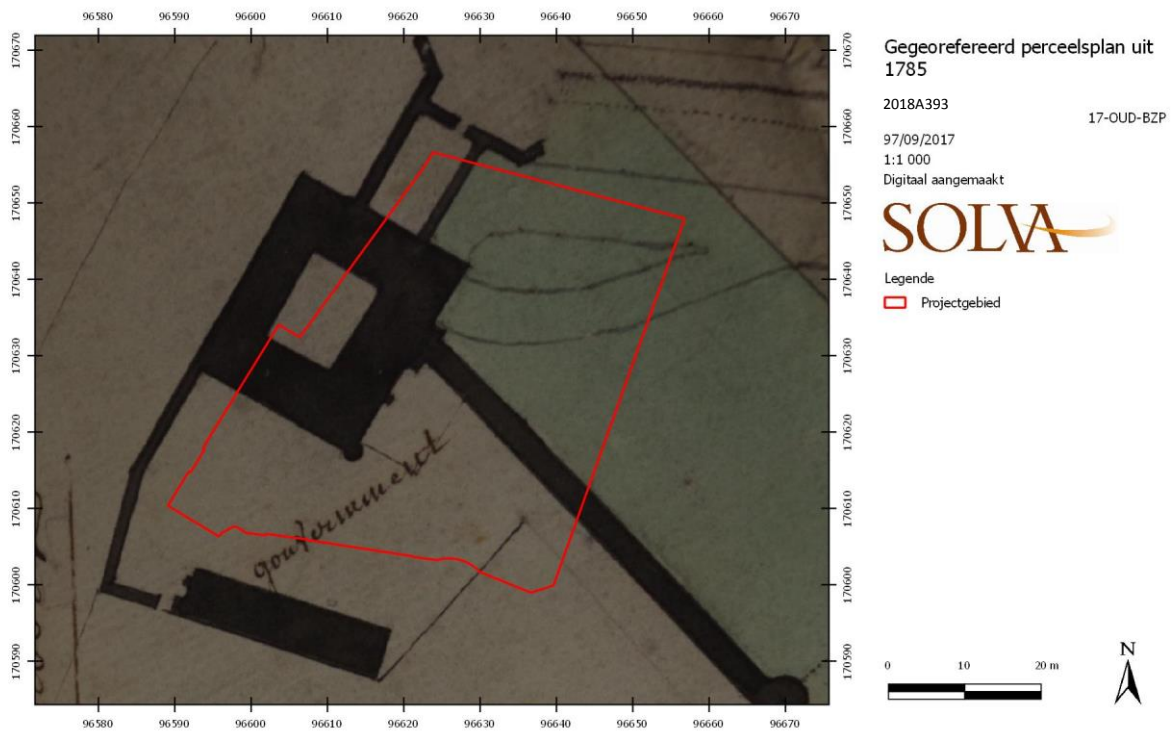

Figuur 36. Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

De **Ferrariskaart** is zo'n 20 jaar later opgemaakt dan de maquette van Nézot, maar toont enkele veranderingen met betrekking tot het grondplan van het kasteel (**Figuur 36**). Ten eerste is de quasi vierkante vorm verdwenen en is er nu een uitbouw zichtbaar aan de zuidelijke zijde. Ook de vorm van het binnenplein is veranderd. De stadsomwalling lijkt ook niet aan te sluiten op het kasteel zelf, maar loopt ten noorden ervan, dit in tegenstelling tot de situatie op de maquette. Wel sluit er een muur aan op het kasteel.

De vraag is nu of de andere vorm van het kasteel op de Ferrariskaart het gevolg is van een onnauwkeurige kartering, of wel degelijk een verschillende situatie weergeeft ten opzichte van ouder en meer recent kaartmateriaal. De eerste optie lijkt hierbij meer aannemelijk.

g) Perceelsplan van 1785

Figuur 37. Gegeorefererd perceelsplan uit 1785 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, VKP K596; digitaal aangemaakt op 29-09-2017).

Dit **perceelsplan** (Figuur 37), zo'n kleine 10 jaar na de Ferrariskaart opgemaakt, toont een sterk gelijkaardige situatie als het Plan d'Audenarde uit 1746 en de daarop gebaseerde maquette van Nézet. Het kasteel heeft een rechthoekig grondplan en de stadsmuur sluit in het oosten op het kasteel aan. Wat wel nieuw is, is de cirkelvormige uitbouw op de zuidoostelijke hoek. Ook zijn er ten noorden en ten zuiden van het kasteel twee nieuwe aanbouwen die niet op de eerdere plannen staan. De noordelijke constructie is hoogstwaarschijnlijk een brug, de zuidelijke kan niet direct verklaard worden.

h) Vaillant – Plan D'Oudenaarde, d'après les reconnaissances faites aux mois d'Août 1829 et Janvier 1833 (1833)

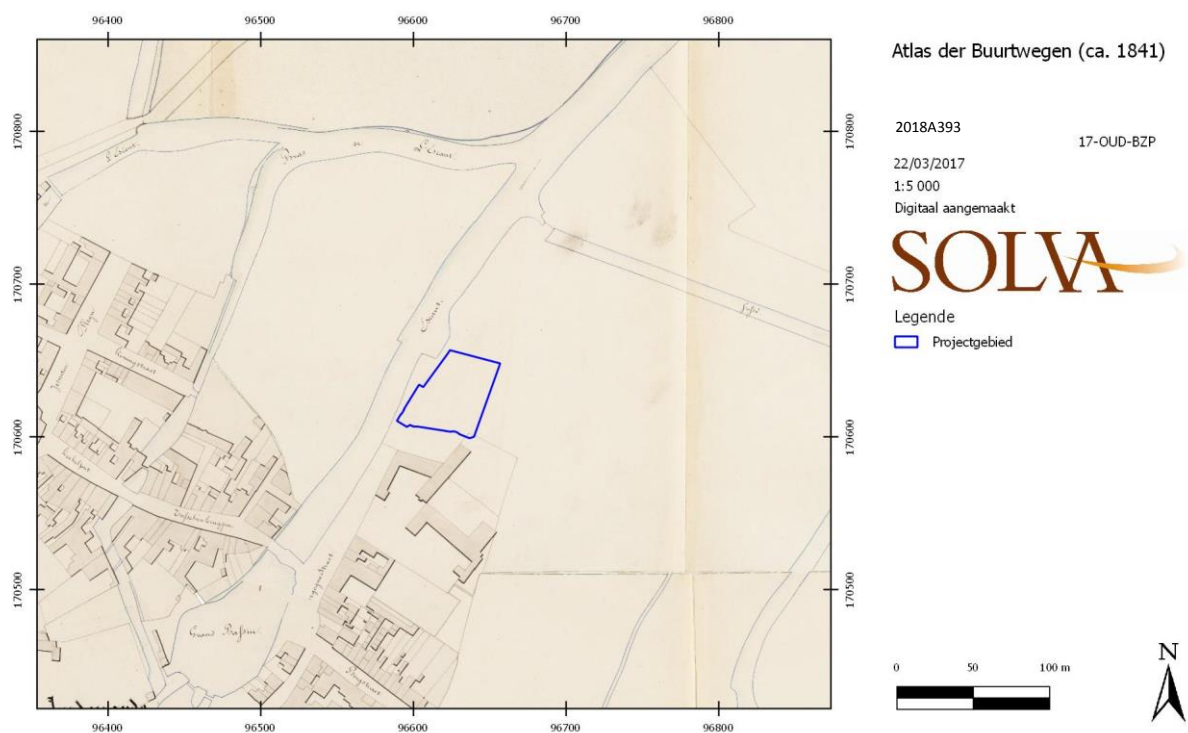
Figuur 38. Uitsnede uit het plan van Oudenaarde door Vaillant. Het noorden ligt rechts op de kaart. (Bron: Stadsarchief Oudenaarde).

Hoewel voor andere delen van Oudenaarde blijkt dat deze kaart teruggrijpt naar een oudere situatie, namelijk naar het *Plan d'Oudenaarde* uit 1746,¹⁰² lijkt dit hier niet het geval te zijn. Ten eerste is het ravelijn ten noorden, dat bij Ferraris nog zichtbaar was, verdwenen. Dat het hier niet een situatie betreft waarbij het gebied buiten de omwallingen met minder zorg werd gekarteerd, blijkt uit het feit dat andere verdedigingswerken buiten de omwallingen wel nauwkeurig zijn opgetekend.

Er zijn ook veranderingen te bemerken op vlak van het grondplan van het kasteel (**Figuur 38**). De halfronde uitsprong op de oostelijke muur lijkt verdwenen, net als de cirkelvormige uitsprong op de zuidoostelijke hoek. Op de noordoostelijke hoek is nu wel een nieuwe uitspringende ronde uitbouw te zien. Voor de rest toont dit plan enkel het quasi vierkante grondplan. De brug ten noorden van het kasteel is ook nog aanwezig, maar de aanbouw ten zuiden is verdwenen.

Het plan toont de versterkingen van de stad in groot detail. Ter hoogte van het kasteel gaat het van noord naar zuid om een gracht, een versterkte dijk met bedekte weg die verbonden is met een onvolledig ravelijn, een gracht, een glacis en ten slotte een bedekte weg. Ter hoogte van het kasteel was er een olopende weg naar de hoger gelegen bedekte weg, die onderdeel uitmaakte van de flank van het bastion *Sion*. Gelet op het karakter van de postmiddeleeuwse vestingbouw, gaat het hier met uitzondering van het kasteel, om aarden versterkingen.

i) Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)

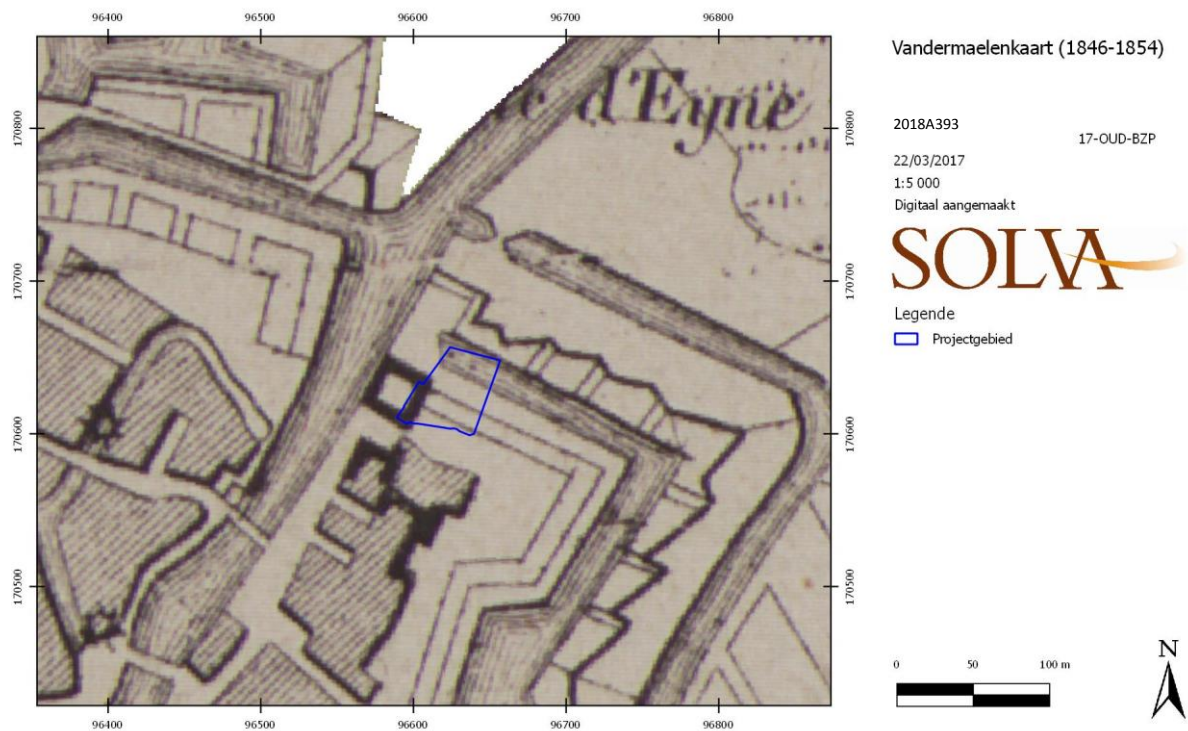

Figuur 39. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Het projectgebied is niet weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (**Figuur 39**).

¹⁰² Zoals duidelijk is voor het gebied rond de Markt, zie Vandendriessche *et al.* 2014, p. 29. Dit is ook aangegeven door Vaillant zelf in de begeleidende nota van de kaart, die op de kaart zelf staat.

j) Philippe Vandermaelen – Cartes topographiques de la Belgique (1846-1854)

Figuur 40. Uitsnede van de topografische kaart van Vandermaelen ter hoogte van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS, digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

De topografische kaarten van Vandermaelen zijn op een kleinere schaal gekarteerd, waardoor minder details te verwachten zijn. Dit is ook duidelijk voor het kasteel van Bourgondië (**Figuur 40**). De twee grachten ten noorden zijn nog aanwezig, maar wat betreft het kasteel zelf is de afbeelding zeer rudimentair. Deze kaart brengt op zich dan ook niet veel bij.

k) Philippe Chrétien Popp - Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (1842-1879)

Het grondgebied van Oudenaarde is niet beschikbaar op de Poppkaart.

l) Topografische kaart van 1884 – Audenarde XXIX / 4

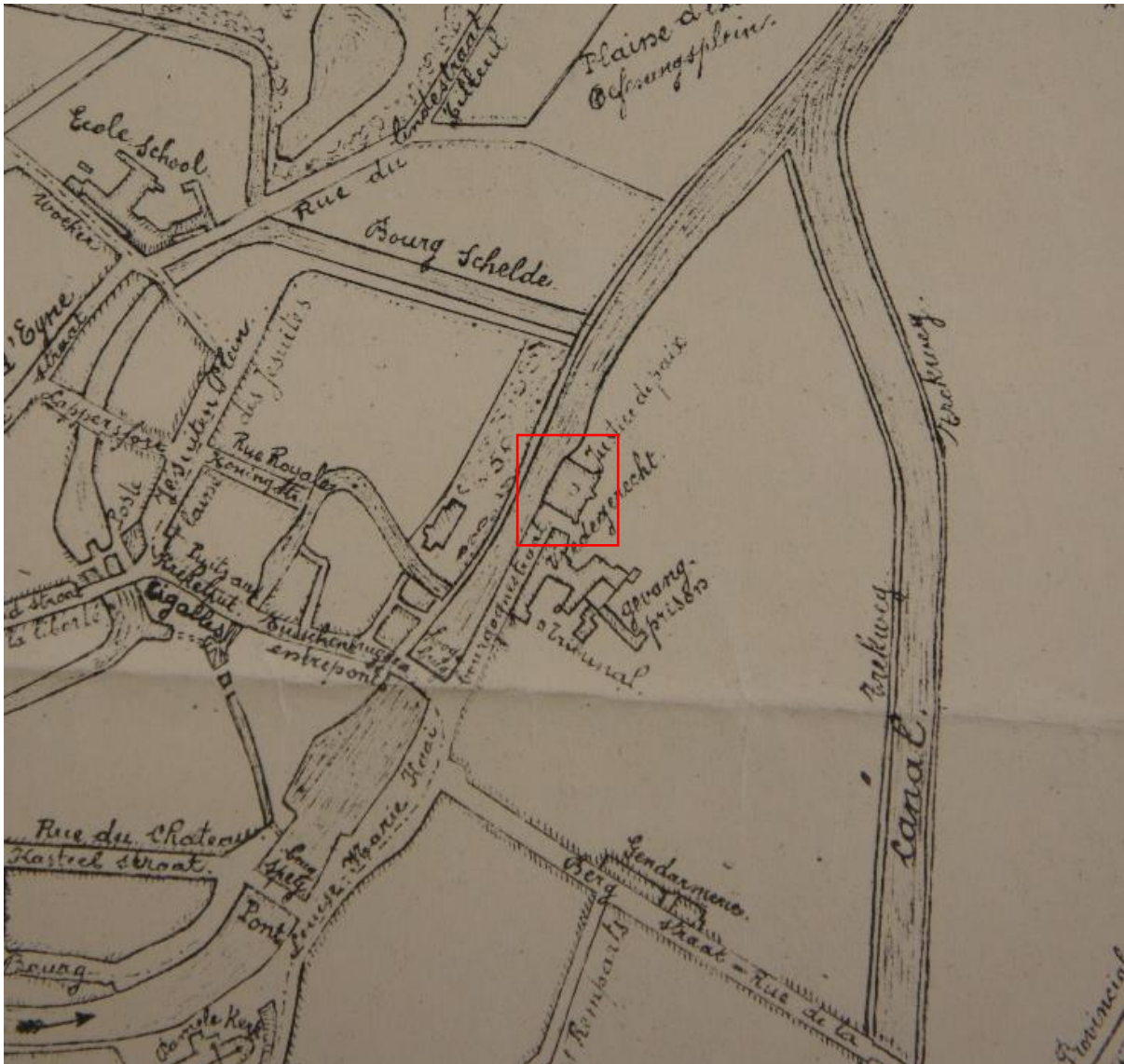

Figuur 41. Topografische kaart uit 1884 met approximatieve aanduiding van het projectgebied (rode kader; bron: NGI, geraadpleegd via Cartesius; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

De **topografische kaart van 1884** toont voor de eerste maal dat de **omwalling** van Oudenaarde **grotendeels verdwenen** is (Figuur 41). Deze moet dus ergens tussen 1846-1854 en 1884 definitief ontmanteld zijn. Verder is het kasteel van Bourgondië wegens de kleine schaal weinig gedetailleerd weergegeven.

m) 20ste-eeuwse kaarten

De 20ste-eeuwse plannen en kaarten tonen telkens een zeer schematische weergave van het grondplan van het kasteel. Een voorbeeld is de kaart 'Oudenaarde. Kaart van het grondgebied der stad Oudenaarde met aanduiding van omliggende deelgemeenten: Eine, Bevere, Ename, Volkegem, Edelare, Leupegem. Schaal : 1/5000.' van na 1918 (**Figuur 42**), waar het kasteel als Vredegerecht benoemd staat, of de topografische kaart uit 1910-1948 (**Figuur 43**).

Figuur 42. Uitsnede uit 'Oudenaarde. Kaart van het grondgebied der stad Oudenaarde met aanduiding van omliggende deelgemeenten: Eine, Bevere, Ename, Volkegem, Edelare, Leupegem. Schaal: 1/5000' met het kasteel van Bourgondië in rood kader (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, VKP0167; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

Figuur 43. Topografische kaart (1910-1948), Kaartblad Audenarde XXIX / 4, met approximatieve aanduiding van het projectgebied (rode kader; bron: NGI, geraadpleegd via Cartesius; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

De topografische kaart uit 1910-1948 geeft ook de gebouwen van de gasfabriek weer die in de tweede helft van de 19de eeuw opgetrokken werd.¹⁰³ De huidige Bourgondiëstraat lijkt tot het kasteel te lopen en maakt blijkbaar geen afslag naar het oosten zoals dit vandaag de dag het geval is.

Een kaart met een hoger niveau van detail is het “**Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof**”, opgemaakt rond 1950, vermoedelijk in functie van de geplande kanaliseringwerken aan de Schelde (**Figuur 45**). Naast haar hoge graad van detail heeft deze kaart ook het voordeel dat ze quasi exact gegeorefereerd kon worden. Ze toont de gebouwen van de gasfabriek alsook een vrij gedetailleerd grondplan van het kasteel. Het gebouw heeft zijn quasi vierkante vorm behouden, waarbij de westvleugel wel duidelijk breder is dan de oostvleugel. Ook de zuidelijke vleugel is breder dan de noordelijke. Op de noordoostelijke hoek bevindt zich een halfronde uitsprong, op de zuidoostelijke hoek een ronde uitsprong. Ongeveer in het midden van de oostelijke zijde bevindt zich een rechthoekige uitsprong.

De Bourgondiëstraat maakt hier wel de bocht naar het oosten. Waarschijnlijk is deze uitbreiding van het tracé van de Bourgondiëstraat te linken aan de vernieling van het oude gerechtsgebouw (daterend uit 1824) tijdens Wereldoorlog I, waarna in 1922-1925 het huidige neogotische gerechtsgebouw werd opgetrokken.¹⁰⁴

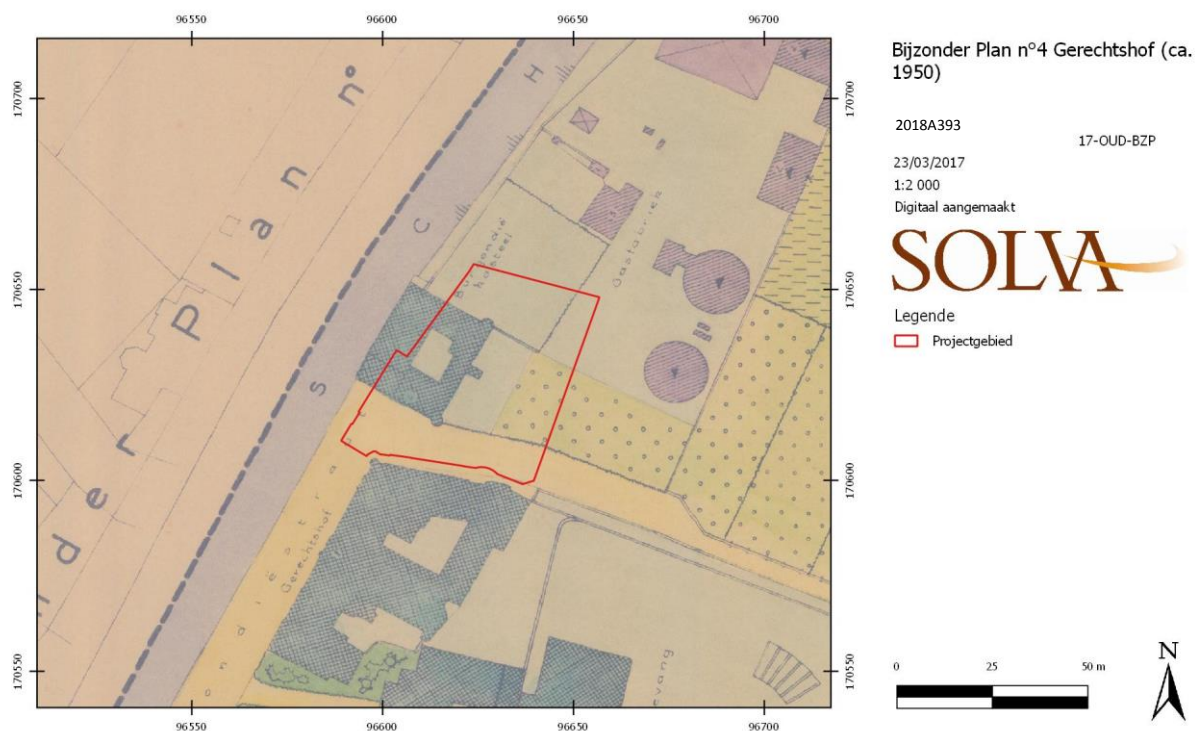
Aangezien deze kaart quasi exact gegeorefereerd kon worden, is het mogelijk om uitspraken te doen over de (quasi) exacte locatie van delen van het gebouw. Zo blijkt dat nagenoeg de volledige oostelijke vleugel van het kasteel verdwenen is door de kanaliseringwerken in de jaren '70. Daarentegen zijn de westelijke delen van het kasteel ondergronds mogelijks wel nog bewaard.

¹⁰³ De Gryse 2012, 25.

¹⁰⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Gerechtshof, Inventaris Onroerend Erfgoed*, online geraadpleegd op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/27048> (23-03-2017).

Figuur 44. Grondplan van het kasteel, geprojecteerd op het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, 16.00.02 en Verzameling Kaarten en Plannen, Bijzonder Plan n°4-Gerechtshof; digitaal aangemaakt op 23-03-2017).

Figuur 45. Gegeoreferencieerd Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof, met aanduiding van het projectgebied (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, Verzameling Kaarten en Plannen, Bijzonder Plan n°4-Gerechtshof; digitaal aangemaakt op 23-03-2017)).

Via dit georeferentieplan kon een grondplan van het kasteel, aangeleverd door het Stadsarchief Oudenaarde, geprojecteerd worden, waardoor we een beeld krijgen van de indeling van het kasteel (**Figuur 44**). De datum van het grondplan is echter onbekend. Hieruit blijkt nogmaals dat het grootste deel van het kasteelfunderingen en -onderbouw niet verdwenen zijn bij de kanaliseringwerken aan de Schelde.

2.2.4.4 Fotografische documentatie van het projectgebied

Er zijn verschillende foto's uit de 20ste eeuw gekend van het kasteel van Bourgondië. Deze zijn afkomstig uit twee collecties: deze van het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK-IRPA) en die van het MovE (Musea Oost-Vlaanderen in Evolutie). Beide zijn vrij online raadpleegbaar.¹⁰⁵ Bij het onderzoek van Ruben Willaert zijn deze al aan bod gekomen. Hier worden enkele relevante foto's terug opgenomen. Deze zijn beschikbaar gesteld door het Stadsarchief van Oudenaarde, en dateren van vóór of tijdens de afbraak van het kasteel in 1967.¹⁰⁶ Andere foto's zijn geraadpleegd via de website *un baiser d'audenarde*, opgesteld door Janick Vanmelkebeke.¹⁰⁷

Een luchtfoto uit de laatste dagen van de Eerste Wereldoorlog toont het kasteel van Bourgondië en haar omgeving (**Foto 4**).¹⁰⁸ Ze toont het quasi vierkante grondplan van het kasteel, de gasfabriek, het oude gerechtsgebouw en de gevangenis.

Foto 4. Uitsnede uit een luchtfoto van 4-11-1918 (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, JDC_007).

¹⁰⁵ KIK-IRPA: <http://www.kikirpa.be/NL/45/30/Online+fototheek.htm>.

MovE: <http://www.museuminzicht.be/public/collecties/index.cfm>.

¹⁰⁶ We bedanken Stijn Lybeert, stadsarchivaris van de stad Oudenaarde, voor het aanleveren van het fotomateriaal.

¹⁰⁷ <http://www.un-baiser-d-audenarde.be/index.html>.

¹⁰⁸ Volledige tekst op de foto: VIIe C.h. B.359 Audenarde – 209^B – 457⁴ – 4-11-18 – 11^h – E¹/8000.

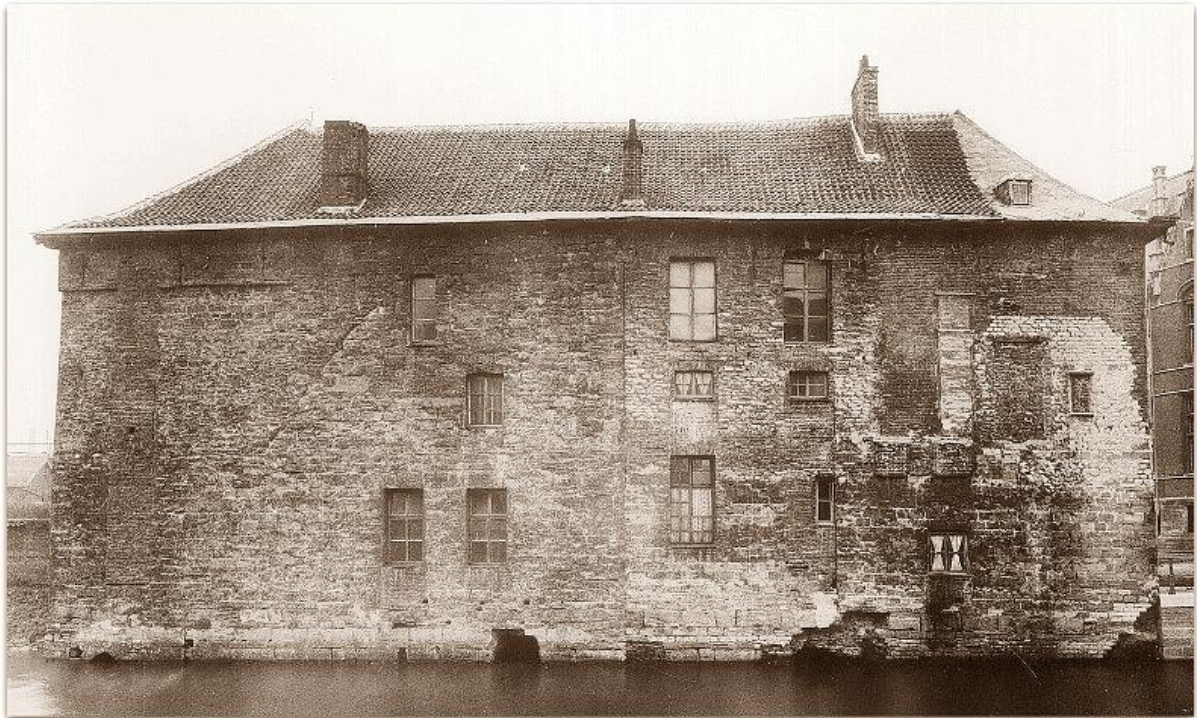

Foto 5. Zijaanzicht van het kasteel vanop de Schelde (datum onbekend; foto: [http://www.un-baiser-d-oudenarde/Bourgondie/album/slides/Bourgondie%20\(48\).html](http://www.un-baiser-d-oudenarde/Bourgondie/album/slides/Bourgondie%20(48).html)).

Foto 6. Schuin achteraanzicht vanop de andere Schelde-oever (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1976_034_036_039).

Foto 7. Zicht op het kasteel bij afbraak. Achteraan is het gerechtsgebouw zichtbaar (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1970_098_027_032).

Deze foto's tonen verschillende dingen aan. Ten eerste wijzen **Foto 5** en **Foto 6** er op dat het kasteel tot aan/in de Schelde was gebouwd, waarbij de Schelde-oever voorbij het kasteel een insprong maakt. Dit was ook al duidelijk op basis van het historisch kaartmateriaal. Het is onwaarschijnlijk dat dit dezelfde insprong is die vandaag nog zichtbaar is, gezien de positie van het kasteel ten opzichte van de huidige insprong. Ten tweede tonen deze foto's dat de muren heel veel sporen van herstellingswerken en verschillende bouwfases bevatten, en nog deels waren opgetrokken in natuursteen, waarschijnlijk Doornikse kalksteen. Ten derde wijst **Foto 7** op de dikte van de muren.

Deze foto's tonen aan dat het kasteel een zeer robuuste constructie kende, wat het waarschijnlijker maakt dat er archeologische resten bewaard zijn.

Foto 9. Foto van de oostelijke zijgevel van het kasteel (datum onbekend; foto: [http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20\(4\).html](http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(4).html)).

Foto 8. Zicht op de noord- en westvleugel van het kasteel (datum onbekend; foto: [http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20\(37\).html](http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(37).html)).

Foto 9 toont de oostelijke gevel van het kasteel. Hier zijn we een rechthoekig torentje dat we kunnen linken aan de rechthoekige uitsprong in de oostvleugel, zichtbaar op het “Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof” van ca. 1950. Op de hoek van de oostvleugel zien we een andere uitsprong (zie ook **Foto**

8), die gelinkt kan worden aan de halfronde uitsprong op dezelfde locatie, zoals zichtbaar op het Bijzonder Plan. Ook op **Foto 8** is de naad tussen de noordgevel, die in 1746-1748 gebouwd is, en de rest van het complex duidelijk zichtbaar.

Foto 10. Zicht op de voorgevel van het kasteel, dat op dat moment in gebruik was als bibliotheek, zoals blijkt uit de muurschriften (datum onbekend; foto: [http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20\(53\).html](http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(53).html)).

Foto 10 toont de voorgevel van het kasteel ten tijde van de functie als bibliotheek. Opvallend is dat de ronde uitsprong op de zuidoostelijke hoek, zoals deze zichtbaar is op het Bijzonder Plan n°4, hier niet te zien is.

2.2.5 Het onderzochte gebied en zijn omgeving in zijn archeologisch kader

2.2.5.1 Het projectgebied

Zoals hierboven vermeld maakt het projectgebied deel uit van een groter archeologisch projectgebied waarover al een historisch-cartografisch onderzoek gebeurde, waarna een deel van het terrein onderzocht werd via een mechanische prospectie in de bodem via proefsleuven. Het eerste onderzoek was echter niet specifiek gericht op het huidige projectgebied aangezien de voorziene werken geen impact hadden op het huidige projectgebied. Het tweede onderzoek vond plaats ten noordoosten van het huidige projectgebied en heeft dus geen betrekking op dit projectgebied.

Voor het aanvatten van deze bureaustudie werd er nog **geen gericht archeologisch onderzoek** (met ingreep in de bodem) op het huidige projectgebied uitgevoerd. De locatienummers **CAI 159839** en **CAI 164796** verwijzen immers respectievelijk naar het bureauonderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert, en het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen. De resultaten van het **proefputtenonderzoek** dat in het kader van deze bureaustudie werd uitgevoerd, worden uitvoerig besproken in het 'verslag van resultaten proefputtenonderzoek' (zie onder, 3.2).

2.2.5.2 De directe omgeving

In de directe omgeving van het projectgebied werden al verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd (**Figuur 46**). Gezien echter geweten is dat het kasteel van Bourgondië op de locatie van het projectgebied gelegen was, bieden deze opgravingen weinig toegevoegde waarde om een inschatting

te maken van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Daarom zullen ze hier enkel kort toegelicht worden.

-Tussenbruggen (Marlboroughlaan)

In 2015 voerde SOLVA een archeologisch onderzoek uit, voorafgaand aan de heraanleg van de straten Tussenbruggen en de Marlboroughlaan.¹⁰⁹ Deze zijn gelegen op de andere oever van de Schelde, tegenover het projectgebied. Verschillende opeenvolgende straatniveaus tonen de lange geschiedenis van deze straat, gelegen op de route naar de oudste oversteekplaats over de Schelde, aan. De oudste bewoningssporen dateren uit de 12de eeuw en bestaan uit lemen vloerniveaus. De houten huizen waren gebouwd op opgeworpen aarde die in verband wordt gebracht met het graven van de huidige Schelde. Vanaf de 13de en 14de eeuw vervangt steen hout als bouw materiaal. Dan ontstond ook de kadastrale indeling die de wijk tot ver in de 20ste eeuw bepaalde.

-Huis de Lalaing

De site Huis de Lalaing ligt zo'n 130 m ten zuiden van het projectgebied. In 1988 vond een opgraving plaats nabij deze 17de-eeuwse patriciërswoning, uitgevoerd door het toenmalige I.A.P.¹¹⁰ Vermoedelijk in de late 13de eeuw worden de landbouwactiviteiten op de site stopgezet en ontstaat er artisanale activiteit, in de vorm van ijzer smelten.¹¹¹ In de loop van de 14de eeuw wordt dit vervangen door een pottenbakkerij, die op het einde van de 14de eeuw alweer verdwijnt. Het gebied wordt omgevormd tot woonzone, wat aangetoond wordt door het verschijnen van de eerste stenen gebouwen.

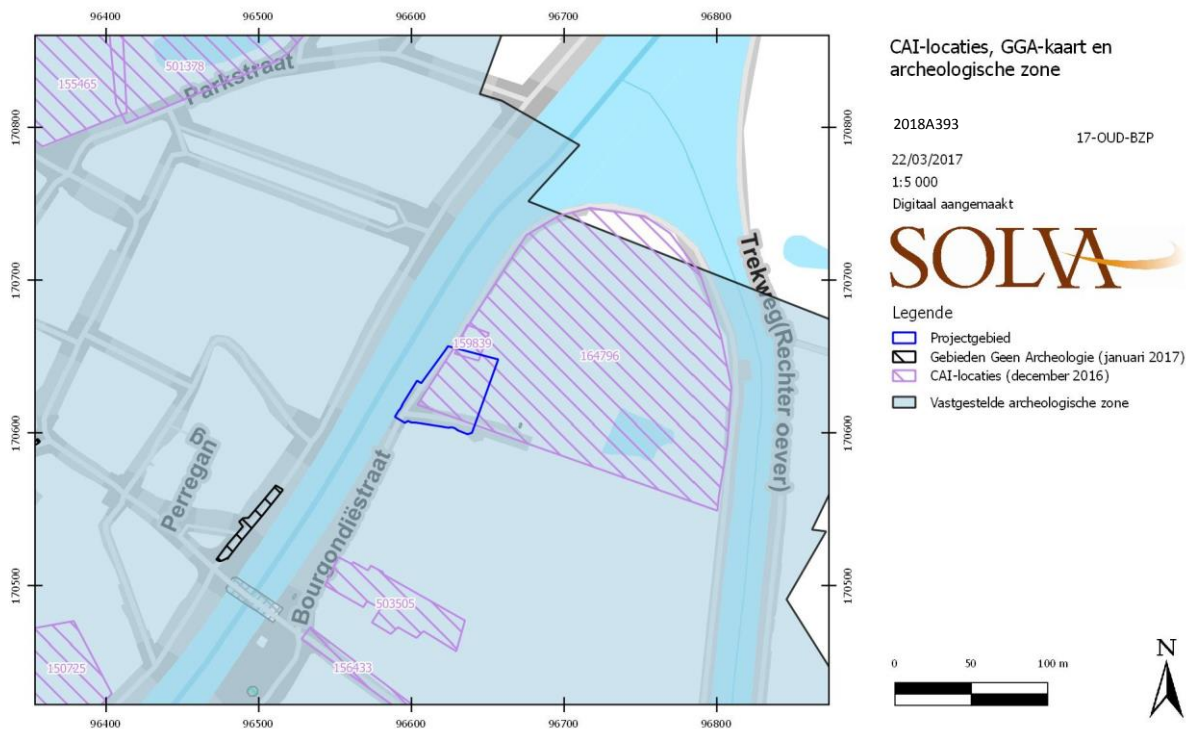
-locatie 156433

In de Bergstraat werden bij een werfcontrole in 1995 laatmiddeleeuwse ophogingslagen en kuilen aangetroffen. Er is geen bijkomende informatie beschikbaar.

¹⁰⁹ Interne info SOLVA Dienst Archeologie.

¹¹⁰ De Grootte 1994, 359.

¹¹¹ De Grootte 1994, 360.

Figuur 46. Weergave van de CAI-locaties, de GGA-locaties (Gebieden Geen Archeologie) en de archeologische zone van Oudenaarde (Bron: AGIV & Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).

2.2.6 Een datering en interpretatie van het onderzochte gebied

2.2.6.1 Het landschappelijk kader

Op het terrein zijn Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie te verwachten. Een boring uit 1935 op het projectgebied maakt duidelijk dat deze afzettingen alluviaal van karakter zijn en tot minstens 15 m onder het maaiveld reiken.

2.2.6.2 De antropogene aanwezigheid

Op basis van historische en cartografische bronnen is duidelijk dat de **13de-eeuwse omwalling van Oudenaarde en Pamele** het projectgebied doorkruist. In een eerste fase bestond deze uit een aarden wal en gracht, in 1290 werd de wal **versteend**.

Daarnaast is het projectgebied gelegen op de locatie van een versterking waarvan de bouw begonnen is in het laatste kwart van de **14de eeuw** (1385) en beëindigd is in het eerste kwart van de **15de eeuw** (1426). Het gaat om een **kasteel** opgetrokken in hout, baksteen, Doornikse kalksteen en andere natuursteensoorten, bestaande uit een zware rechthoekige toren en een ommuurd binnenplein. Dit kasteel kende doorheen zijn geschiedenis verschillende aanpassingen en functies, en het opgaande muurwerk werd in 1967 afgebroken, in kader van kanalisatiewerken aan de Schelde. Daarnaast zijn ook resten van laat- en postmiddeleeuwse verdedigingswerken te verwachten, met name van **middeleeuwse stadsgracht**, en van de **postmiddeleeuwse stadsomwallingen en -grachten**.

2.2.7 De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

2.2.7.1 Een gemotiveerde tekstuele verwachting ten aanzien van de aanwezigheid en aard van het archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein

-Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

De beschikbare bronnen tonen aan dat het terrein in de **13de eeuw** binnen de **stadsomwalling** van Oudenaarde kwam te liggen. Hierbij liep deze omwalling doorheen het projectgebied. Sinds het laatste kwart van de **14de eeuw** was er ook een **kasteel met gracht** gesitueerd binnen het projectgebied. Eind jaren '60 werd het kasteel afgebroken in kader van kanaliseringwerken aan de Schelde. Hierbij verdween een deel van het kasteel, met name de westvleugel, voorgoed zonder archeologische of bouwhistorische registratie. Fundamenten van de overige delen van het kasteel zijn wel nog aanwezig in de bodem (zie Hoofdstuk 3.2). De afbraak van het kasteel betekende niet dat ook de fundamenten volledig waren uitgegraven. De beschikbare foto's van de afbraakwerken geven ook geen indicatie hiervan. Proefputten ter hoogte van de noordoostelijke hoek en ter hoogte van de oostzijde van het kasteel brachten inderdaad muurrestanten aan het licht (zie onder, Hoofdstuk 3).

Het archeologisch potentieel van het terrein is dus zeer groot. Niet alleen bevat het de resten van een kasteel dat continu in gebruik is geweest tussen het laatste kwart van de 14de eeuw en de jaren '60 van de 20ste eeuw, het gaat hierbij om één van de slechts drie volledig nieuwe burchten die Filips de Stoute in Vlaanderen liet oprichten.¹¹² Op die manier biedt deze site mogelijks informatie over de 14de-eeuwse krijgswaerbouwkunde, en inzichten over de latere aanpassingen aan het kasteel. Daarnaast zijn er ook sporen bewaard van de stadsomwalling die teruggaat tot de 13de eeuw. Deze werden eveneens aangetroffen in een proefput (zie onder, Hoofdstuk 3).

-Wat is de (landschaps)historiek van het terrein?

Het terrein kent Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie. Het gaat hierbij om alluviale afzettingen van de Schelde. In de late en post-middeleeuwen zijn hier hoogstwaarschijnlijk **dempingspakketten** bovenop gestort. Een groot deel van het terrein was echter sinds het laatste kwart van de 14de eeuw ingenomen door het kasteel van Bourgondië. Dit kasteel kende verschillende bouwfasen tot zijn afbraak in 1967. Andere delen van het terrein waren onderdeel van de stadsverdediging als gracht, stadsmuur of stadsomwalling. Hoe dan ook is de antropogene invloed op het terrein zeer groot, in die mate zelfs dat het onwaarschijnlijk is dat de natuurlijke afzettingen zich nog op een bereikbare diepte bevinden.

-Welke gebruiksevolutie kende het terrein?

Het gebruik van het terrein vóór de 13de eeuw is onbekend. Ergens in de 13de eeuw (vóór 1279) werd de **stadsomwalling** doorheen het projectgebied aangelegd. Deze bestond eerst uit een aarden wal en gracht, vanaf 1290 uit een stenen muur. Hoe het gebruik van de rest van het terrein was, is niet gekend. In 1385 wordt een **kasteel** opgericht aan de Schelde, dat deel uitmaakt van de verdedigingswerken van de stad. Tussen 1550-1580 verliest het zijn militaire functie. In 1617 vindt er een afbraak en **heropbouw** plaats, waarna het gebouw achtereenvolgens dienstdoet als gouverneurswoning, houtzagerij en graanmalerij, militair hospitaal, school, vrederegerecht en stadsbibliotheek. In 1967 werd het gebouw gesloopt, waarna het terrein tot op de dag vandaag in gebruik is als **parking**.

Er liggen verscheidene nutsleidingen en rioleringen doorheen het projectgebied. Deze zijn waarschijnlijk aangelegd vanaf de oprichting van de gasfabriek die ten noorden van het kasteel lag. Het is onduidelijk welke van deze leidingen nog in gebruik zijn en welke niet, en wat de verstoring is.

¹¹² Poschet 2007, 372; de andere zijn die van Kortrijk en Sluis.

-Wat is de impact van de geplande werken?

Stad Oudenaarde wenst in het kader van de inrichting van het projectgebied 'Scheldekop' de bestaande **parking** aan de Bourgondiëstraat en Trekweg (Linkeroever) te vernieuwen, waarbij ook een fietspad en voetgangerszone worden aangelegd. De werken zoals hieronder beschreven, hebben enkel betrekking op de definitieve plannen.

De werken omvatten de heraanleg van de parking, de aanleg van een voetgangerszone en de aanleg van een RWA-stelsel voor de afwatering. De **afgraving** voor de aanleg van de parking en de voetgangerszone zal **maximum 40 cm ten opzichte van het ontworpen maaiveld** bedragen. Aldus wordt het **onderste deel van de bestaande betonfundering behouden** en moeten de archeologische lagen ongeroerd worden gelaten. Enkel de RWA-leiding en de boomputten zullen diepere ingrepen noodzaken, maar deze situeren zich buiten de contouren van het kasteel. De **RWA-leiding** zal zich in buizen van 160 mm en 400 mm bevinden. De aanleg sleuven zullen dus niet breed zijn, maar qua diepte komen deze te liggen op **zo'n 1,20 m tot 2,10 m onder het maaiveld**. Deze worden aangelegd enerzijds buiten de contouren van het kasteel (bufferzone meegerekend), anderzijds in het talud van de kaaimuur, en vermijden daarmee maximaal de locatie van het kasteel zelf. De **boomputten** tot slot zijn eveneens buiten het kasteel in gepland en staan ingeplant ter hoogte van de voormalige stadsgracht. Ze hebben een diameter van 3 of 4 m, maar de diepte ervan is nog niet bekend.

Rekening houdende met het bureauonderzoek en de resultaten van de proefputten (zie verder), zijn de diepere bodemingrepen (RWA en boomputten) van het oorspronkelijke plan aangepast en in het definitieve plan dus zo veel mogelijk buiten de archeologisch interessante zones gelegd. De boomputten bevinden zich in zones waar enkel de stadsgracht verwacht wordt (**figuur 47**). De nieuwe RWA-leiding in het noordwesten is gesitueerd aan de rand van de Schelde, ter hoogte van de kaaimuur en het schuin aflopend talud. Theoretisch kan daar nog een deel van de funderingen van het kasteel en de kasteelgracht aanwezig zijn, evenwel kan vermoed worden dat de aanwezigheid van de kaaimuur deze zone minstens deels reeds verstoord heeft, zeker ter hoogte van het schuine talud. De RWA-leiding in het zuiden ligt ook duidelijk buiten de aflijning van het kasteel en in het westen zal deze de stadsmuur en de stadsgracht doorkruisen, al is de locatie waar dit zal voorvallen reeds onderzocht door middel van een proefput.

figuur 47: Projectgebied met aanduiding van de geplande werken, de riolering rondom het kasteel, de proefputten (gele kaders) en de zones (inclusief een bufferzone), waar archeologie kan worden verwacht (geel gearceerd; bron: SOLVA)

-Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?

Het **wetenschappelijk kennispotentieel** van de zeker aanwezige archeologische site is op lokaal, regionaal en Vlaams niveau **heel groot**. Het gaat met name op kennispotentieel betreffende de periodes van de **late middeleeuwen tot midden 20ste eeuw**.

Op **lokaal niveau** gaat het om een kasteel dat sinds zijn oprichting in 1385 een dominerende rol heeft gespeeld in de inrichting van dit deel van de stad Oudenaarde. Niet alleen was het een fundamenteel deel van de stadsverdediging, ook na het verliezen van zijn militaire functie bleef het een belangrijk gebouw voor de stad: het was de ambtswoning van de gouverneur, militair hospitaal, school, stadsbibliotheek, vredegerecht en fabrieksgebouw.

Op **regionaal niveau** gaat het om een burcht die een belangrijke rol speelde in de militaire uitbouw van Oudenaarde en zijn omgeving, en de machtsontplooiing van Filips de Stoute ten opzichte van onder andere de stad Gent.

Op **Vlaams niveau** is deze burcht een van de drie geheel nieuwe burchten die Filips de Stoute liet optrekken in kader van de militaire uitbouw van het Graafschap Vlaanderen. Op die manier biedt het unieke kansen om de kennis met betrekking tot de 14de-eeuwse krijgswaerkunde te vergroten.

Gezien de, volgens de historische bronnen, zeer diepe uitgraving voor de fundamenteen van het kasteel, is het **zeer onwaarschijnlijk** dat er sporen uit **oudere periodes** worden aangetroffen. Daarnaast is de landschappelijke ligging, direct aan de Schelde en dus pal in de alluviale vlakte, en waarschijnlijk zelfs in het oude stroomgebied, een extra argument om aan te nemen dat er geen pre-14de-eeuwse occupatiesporen aanwezig zullen zijn.

-Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?

Het kennispotentieel met betrekking tot de **archeologische structuren** betreft hier archeologische informatie over de 14de-eeuwse en latere krijgswaerkunde op vlak van kasteel- en stadsmuur/stadswalbouw. Daarnaast biedt deze site ook mogelijkheden tot kennisvergroting op vlak van residentiële versterkingsarchitectuur.

Wat **materiële cultuur** betreft, biedt de site kansen op vlak van laatmiddeleeuwse, vroegmoderne en moderne huisraad en andere gebruiksvoorwerpen, en laatmiddeleeuws en vroegmodern wapentuig.

Ondanks de versterking door bestaande infrastructuur en de kanaliseringwerken is een groot deel van dit erfgoed nog bewaard (zie verslag van resultaten van de proefputten).

-Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

Het bureauonderzoek naar aanleiding van de oorspronkelijke ontwerpfase van de geplande werken maakte het grote archeologische potentieel van de site duidelijk. Aangezien niet zeker was in welke hoedanigheid het archeologisch erfgoed bewaard was en vanaf welke diepte, kon de effectieve impact van de werken niet ingeschat worden.

Aangezien booronderzoek, geofysisch onderzoek of veldprospectie geen afdoende antwoorden konden bieden op de vraagstelling, werd beslist om drie proefputten uit te zetten op locaties waar archeologische restanten werden verwacht en waar de geplande werken deze zouden verstoren, namelijk ter hoogte van de noordoostelijke hoek van het kasteel, ter hoogte van de oostzijde van het kasteel en ter hoogte van de stadsmuur en de stadsgracht. Een uitgebreide motivatie daartoe is te vinden in de melding van dit proefputtenonderzoek (20/7/2017, ID 397) en *infra*, verslag van het proefsleuvenonderzoek, bij 3.1.2.1, motivering van de onderzoeksmethode.

De resultaten van dit proefputtenonderzoek (zie onder) maakten duidelijk dat de archeologische restanten van de structuren in kwestie inderdaad goed bewaard waren én effectief aangesneden zouden worden door de geplande werken. Daarop besliste de opdrachtgever om de ontwerpplannen waar mogelijk te wijzigen, om aldus de archeologische restanten in situ te kunnen bewaren.

Om een goede lezing van de archeologienota te behouden en de afweging inzake verder onderzoek onderbouwd te kunnen beargumenteren, bespreken we in wat volgt eerst de resultaten van dit uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. De archeologienota brengt vervolgens onder hoofdstuk 4 “Globale synthese en bepaling van de verdere maatregelen” alle elementen samen en formuleert de verdere te nemen stappen.

2.2.7.2 Afbakening van zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt

Niet van toepassing. Er worden archeologische sporen verwacht over het volledige projectgebied.

2.2.7.3 Afbakening van zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt

Er worden archeologische sporen verwacht over het volledige projectgebied.

3 Verslag van resultaten proefputtenonderzoek

3.1 Beschrijvend gedeelte

Projectcode: 2017H58

Sitecode: 17-oud-BZP

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie: zie verslag van resultaten bureauonderzoek

Bounding box: zie verslag van resultaten bureauonderzoek

Kadastrale gegevens: zie verslag van resultaten bureauonderzoek

Topografische kaart: zie verslag van resultaten bureauonderzoek

Betrokken actoren en specialisten:

Ruben Pede (erkend archeoloog, veldwerkleider)

Ewoud Deschepper (assistent-archeoloog)

Sami Belbachir (technisch assistent)

Wetenschappelijke advisering:

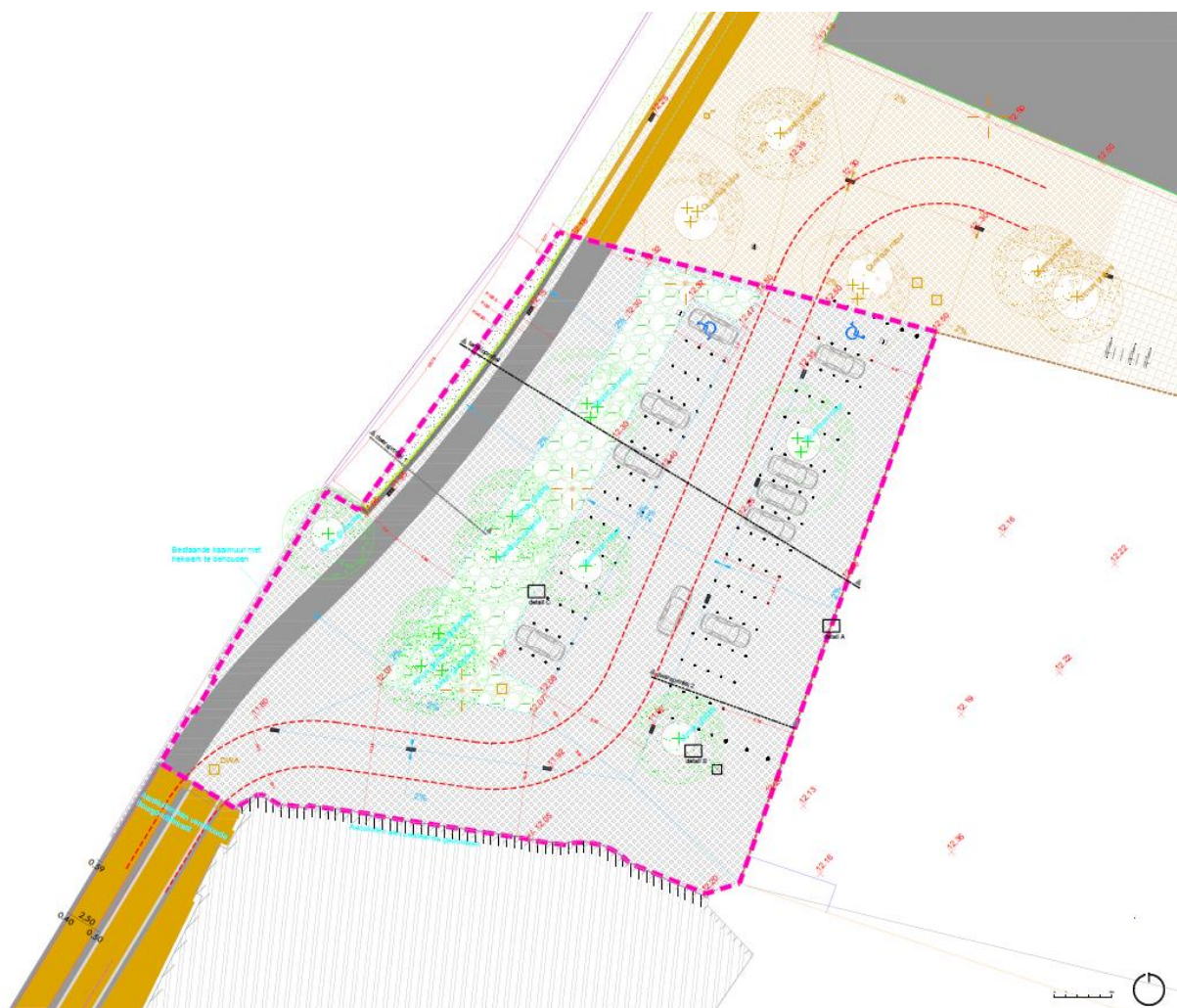
Bart Cherretté

3.1.1 De onderzoeksoopdracht

3.1.1.1 Vraagstelling

Uit het bureauonderzoek bleek dat het voormalige kasteel van Bourgondië en de 13de-eeuwse stadsmuur van Oudenaarde binnen het projectgebied gelegen zijn. Het was echter onduidelijk waar de verschillende elementen exact gesitueerd zijn, op welke diepte de sporen zich bevinden, en wat hun bewaring is.

De oorspronkelijke ontwerpplannen voorzagen de aanleg van parkeerplaatsen, een plantenvak met bomen, een wandelzone en RWA-leidingen (**Figuur 48**). De parkeerplaatsen noodzaakten het opbreken van de bestaande verharding en asfaltering tot een diepte van 56 cm onder het bestaande maaiveld. Ook voor het plantvak zou de bestaande verharding moeten worden opgebroken. Hier kwamen nadien meerdere bomenputten van 3 tot 4 m diameter, met een nog onbekende diepte. De nieuwe RWA-leiding in het noordwesten liep tussen het fietspad en de parking, over een afstand van 30 m en een diepte van ca. 2,05 m onder het ontworpen maaiveld. De nieuwe RWA-leiding ten zuiden en westen van de parking lag op resp. 1,20 m en 2,10 m onder het ontworpen maaiveld over een afstand van 38 m en 42 m in buizen van 160 mm en 400 mm.

Figuur 48: Oorspronkelijk ontwerpplan van het projectgebied voor de aanpassingen aan de resultaten van het bureauonderzoek en de proefputten (Bron: studie bureau OMGEVING)

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraak te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein, door een beperkt, maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit betekent dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat aan de hand van de resultaten de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Dit moet leiden tot een beargumenteerde evaluatie en het duiden van een eventueel vervolgtraject. Concrete onderzoeksvragen zijn:

- Wat is de exacte locatie van de resten van de verschillende elementen (te weten: kasteel van Bourgondië, stadsomwalling, kasteel- en stadsgracht) op het projectgebied?
- Op welke diepte manifesteren de sporen van elk van deze elementen zich?
- Is er een fasering te herkennen binnen de sporen van elk elementen en tussen de elementen onderling?
- Is er binnen het kasteel nog een binnenindeling te herkennen en/of zijn er nog leefniveaus bewaard?

3.1.1.2 De randvoorwaarden

Niet van toepassing.

3.1.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek

3.1.2.1 Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en -technieken

-Strategie

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek zonder ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De bureaustudie en het eerdere proefputtenonderzoek leverden al genoeg informatie op met betrekking tot de bodemopbouw. Bovendien is de oppervlakte van het extra deel van het onderzoeksgebied, waar deze melding over handelt, te klein om grote landschappelijke structuren te kunnen vatten.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De bureaustudie en het eerdere proefputtenonderzoek leverden al genoeg informatie op met betrekking tot de bodemopbouw. Bovendien is de omvang van het extra deel van het onderzoeksgebied, waar deze melding over handelt, te klein om grote landschappelijke structuren te kunnen vatten.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Geofysisch onderzoek is in deze context niet relevant omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.
Veldkartering	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De aard van de bodembedekking en het gebruik van het terrein (verharding) laat dit niet toe.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek met ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Verkenkend archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er worden geen afgedekte sites verwacht door afzetting of colluvium. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de bouwvoor. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten zal betreffen. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.

Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er worden geen afgedekte sites verwacht door afzetting of colluvium. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de bouwvoor. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten zal betreffen. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De verwachting is dat artefactensites, indien aanwezig, in aanzienlijke mate reeds vergraven zullen zijn door (post)midleeeuwse occupatie.
Proefsleuven en / of proefputten	Ja	Mogelijk en nuttig. Deze onderzoekstechniek zal het meeste informatie (kosten/baten) opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Dit onderzoek zal een schadelijke impact hebben op het bodemarchief. Toch is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de mogelijke aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Afweging van de opportuniteit van de onderzoeksmethodes: op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorgesteld dat bestaat uit:

Proefputtenonderzoek

-Methoden en technieken

Een onderzoek met ingreep in de bodem is noodzakelijk aangezien het bureauonderzoek onvoldoende informatie opleverde om een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van maatregelen omdat informatie over de bewaring, locatie en diepte van de archeologische sporen ontbreekt.

Na afweging van bovenstaande onderzoeksmethoden, wordt enkel **proefputtenonderzoek** als methode weerhouden. Via deze onderzoeksmethode zal een **representatief gedeelte van het terrein onderzocht worden** waardoor statistisch gezien uitspraken te doen zijn voor het volledige onderzoeksgebied. Meer bepaald zullen **drie proefputten** aangelegd worden. Het doel hierbij is in de eerste plaats de diepte van de aanwezige archeologische sporen te achterhalen, zodat ingeschat kan worden of verdere maatregelen in functie van de geplande werken, nodig zijn.

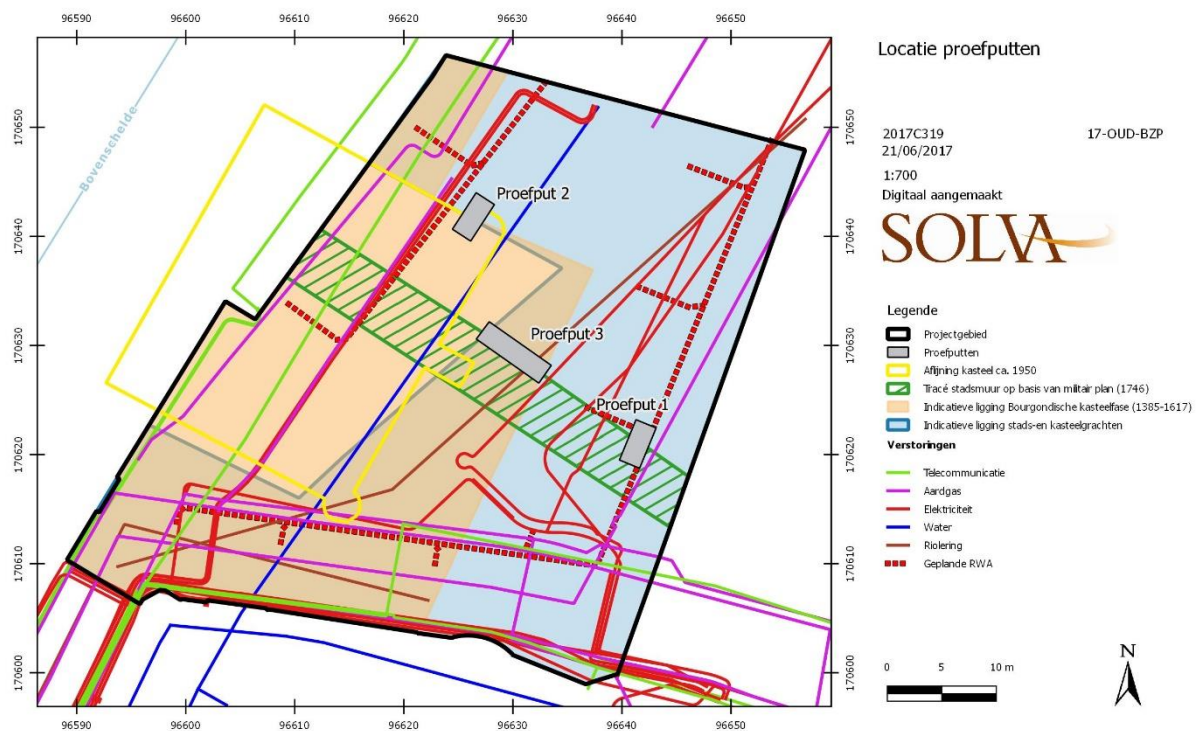
Gezien de complexe bouwgeschiedenis van het kasteel en de overige verdedigingswerken, gaat het hier om een site met een **complexe verticale stratigrafie**.

Er zullen verspreid over het terrein maar in functie van de te verwachten archeologische resten en het kluwen aan bestaande verstoringen (zie **Figuur 49**, voornamelijk in het zuidelijk deel; dit beïnvloedt de locatie van de proefputten in niet onbelangrijke mate), **drie proefputten** aangelegd worden. Hierbij is het **primaire doel** van deze proefputten het achterhalen van de diepte van de archeologische sporen. Daarnaast bieden ze ook de mogelijkheid, gezien het feit dat ze toch worden aangelegd, om de locatie, bewaring en relatie van de sporen te bepalen.

Proefput 1 situeert zich ter hoogte van de **stadsomwalling** en tussen bestaande verstoringen in. De aflijning van de stadsomwalling is gebeurd op basis van het militair plan van Oudenaarde uit 1746. Het doel is de diepte van de archeologische sporen te achterhalen, naast de exacte locatie van de stadsmuur (is deze bewaard?), de aard en evaluatie van de bewaring van de archeologische sporen en eventueel een fasering binnen deze sporen. Deze proefput zal een grootte hebben van 2 x 4 m. Mocht het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig blijken, kan de proefput uitgebreid worden.

Proefput 2 situeert zich ter hoogte van de 20ste-eeuwse aflijning (op basis van het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof) en de oudere vermoedelijke aflijning van het **kasteel**, en vermijdt de bestaande verstoringen. Het doel is de diepte van de archeologische sporen na te gaan, alsook de exacte locatie van de 20ste-eeuwse omvang van het kasteel te bepalen, en eventueel ook deze van oudere fasen. Door de locatie van deze proefput te richten naar de halfronde muuitsprong, zal het BPA n°4 waarop deze 20ste-eeuwse aflijning gebaseerd is, volledig correct kunnen gegeorefereerd worden indien deze halfronde uitsprong aangetroffen wordt. Deze proefput zal een grootte hebben van 2 x 4 m. Mocht het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig blijken, kan de proefput uitgebreid worden. Indien zich op een dieper niveau nog archeologische sporen bevinden, en mocht het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig blijken, zal hier ook een evaluatie van gemaakt worden.

Proefput 3 situeert zich langs het tracé van de stadsmuur en op de vermoede aflijning van de oudste, **Bourgondische fase van het kasteel**, en vermijdt zoveel mogelijk de bestaande verstoringen. Deze proefput kan indien nodig en dit op basis van de bevindingen van Proefput 1 (locatie van de stadsomwalling) wijzigen qua locatie. Het doel van deze proefput is immers om te achterhalen wat de diepte is van de archeologische sporen, alsook de exacte locatie van het kasteel en de aangrenzende gracht en stadsmuwalling en de relatie tussen deze elementen, dit om het geheel van de locatie ruimtelijk beter te vatten. Deze proefput zal een omvang hebben van 2 x 7 m. Mocht het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig blijken, kan de proefput uitgebreid worden. Indien zich op een dieper niveau nog archeologische sporen bevinden, en mocht het voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen nodig blijken, zal hier ook een evaluatie van gemaakt worden.

Figuur 49. Geplande locatie van de proefputten (Bron: KLIP; digitaal aangemaakt op 21-06-2017).

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten...) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De dienst archeologie van SOLVA heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **datbank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle

gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Dit valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: plannen, tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de **spoorcombinaties**. Deze groeperen één of meerdere sporen. Elke spoorcombinatie krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze spoorcombinatie behoort. Het is evenwel niet zo dat elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een spoorcombinatie. Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een spoorcombinatie gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de spoorcombinatie waartoe ze behoren. Vanuit dit niveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die spoorcombinatie en waaraan de vondsten, plannen, tekeningen en foto's verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de spoorcombinaties onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere spoorcombinaties. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste spoorcombinatienummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (spoorcombinatieniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een spoorcombinatie (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (spoorcombinatieniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke spoorcombinatie tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeerd onder een structuur telkens de plannen, tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan de spoorcombinaties die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende spoorcombinaties die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie, datering en assessment voorziet. Dit gebeurt zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende vondst- en staalnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt 'automatisch' een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, spoorcombinatie- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar Excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map '**bijlagen**': rapporten, plannen, overzichtsfoto's, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan...

3.1.2.2 Inplanting en oppervlakte van de aangelegde proefputten

Zie hieronder, Hoofdstuk 3.1.2.7.

3.1.2.3 Motivatie van de keuze ten aanzien van de selectie van vondsten

Er werd geen selectie gemaakt wat betreft de vondsten: alle vondsten werden ingezameld.

3.1.2.4 *Motivatie van de keuze ten aanzien van staalname*

Gelet op de beperkte hoeveelheid vondsten, en dus de beperkte dateringsmogelijkheden, werden mortelstalen en houtskoolstalen genomen. De mortelstalen werden genomen bij muurfragmenten waarbij zeker geen herbruikmateriaal is toegepast. De houtskoolstalen zijn genomen in Proefsleuf 1.

3.1.2.5 *Beschrijving van de organisatie van het vooronderzoek*

Het proefputtenonderzoek werd uitgevoerd door Ruben Pede (veldwerkleider) en Ewoud Deschepper (assistent-archeoloog) met behulp van Sami Belbachir (technisch assistent). Inhoudelijke keuzes en afwegingen zijn in overleg geschied tussen Ruben Pede, Ewoud Deschepper en Bart Cherretté.

3.1.2.6 *Beschrijving van het gebruikte materiaal*

Het **proefputtenonderzoek** vond plaats op 16-18/08/2017, 21/08/2017 en 23-24/08/2017. De bestaande verharding werd eerst uitgeslepen door de technische dienst van de Stad Oudenaarde, waarna een rupskraan de klinkers en onderliggende fundering losschoot. Daarna werd onder begeleiding van de veldwerkleider afgegraven tot op het gewenste niveau door een rupskraan met platte bak.

De sporen zijn na het afgraven onmiddellijk manueel opgeschoond, gefotografeerd met een fotobordje (met projectcode 17-oud-BZP/2017H58), beschreven in de SOLVA-Archeologiedatabank en topografisch ingemeten met een total station. Alle vondsten kregen een uniek identificatienummer (= vondstnummer). Relevante profielen zijn gefotografeerd, manueel ingetekend en per laag beschreven. Van alle proefputten en profielen is de precieze locatie topografisch ingemeten. De putten werden kort na het aanleggen terug gedicht waarbij er plastic op de muur- en vloerresten werd gelegd, om op die manier een goede bewaring te garanderen.

Bij de verwerking van de opgravingsgegevens worden alle spoorbeschrijvingen, plannen, foto's, vondstbeschrijvingen en –behandelingen ingevoerd in de SOLVA-Archeologiedatabank.¹¹³

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

3.1.2.7 *Beschrijving en motivering van eventuele afwijkende methodiek en van eventuele bijstellingen van de oorspronkelijke strategie*

Op het terrein werd vastgesteld dat de geplande afmetingen van de proefputten, in het licht van het beantwoorden van de onderzoeksvragen, niet aangehouden konden worden (**Figuur 50**).

Proefput 1 is verlengd tot ca. 9,5 m, waarbij uitgebreid is in zuidwestelijke richting. De reden hiervoor is dat er geen aanwijzingen voor de stadsmuur aanwezig waren binnen de geplande aflijning. Daarnaast is de as van de deze proefsleuf ook zo'n 2 m naar het westen opgeschoven. De reden hiervoor is dat een recente riolering de volledige proefsleuf zou verstoren indien dezelfde oriëntatie werd aangehouden.

Proefput 2 is verlengd tot ca. 6,5 m, waarbij uitgebreid is in noordoostelijke richting. Ook hier was dit nodig om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Er werden immers muur- en vloerresten aangetroffen binnen de geplande aflijning, maar deze konden niet gelinkt worden aan buitenmuren van het kasteel, wat nodig was om het kasteel exact te kunnen lokaliseren. Deze proefsleuf is ook smaller uitgevoerd dan gepland. De reden hiervoor was de aanwezigheid van een draadafsluiting. Aangezien het doel was om de buitenmuur van het kasteel te vinden, en deze muur dwars in de proefput werd verwacht op basis van het kaartmateriaal, vormde het versmallen van de proefput geen bedreiging voor het kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen.

¹¹³ De SOLVA-Archeologiedatabank omvat alle informatie die op terrein ingezameld wordt (spoorfiches, plannen, tekeningen, foto's, ...) alsook de vondsten. Op basis van deze basisinformatie worden tevens archeologische spoorcombinaties en structuren gecreëerd, alsook diverse bijlagen (rapporten, rapport natuurwetenschappelijk onderzoek...). De databank beheert zodoende alle opgravingsdata ingezameld op projecten die door SOLVA worden uitgevoerd. Ze is te allen tijde te consulteren op de bureaus van SOLVA.

Proefput 3 is ca. 6,70 m lang. De inplanting van deze proefsleuf is aangepast op basis van de resultaten uit de eerste twee proefputten, zoals voorzien was in de oorspronkelijke methode.

Zodoende werd 39,20 m² van de totale 2293,40 m² (1,7 %) onderzocht.

Proefput	Geplande oppervlakte	Uitgevoerde oppervlakte
1	8 m ²	17,99 m ²
2	8 m ²	10,05 m ²
3	14 m ²	11,16 m ²

3.1.2.8 Zones waar behoud in situ gebeurde

De muur- en vloerresten werden vóór opvullen afgedekt met zwart plastic en zijn op die manier in situ bewaard.

3.1.2.9 De aspecten waarvoor advies van specialisten werd ingewonnen

Niet van toepassing.

3.1.2.10 De aspecten waarvoor algemene wetenschappelijke advisering werd gevraagd

Niet van toepassing.

3.2 Assessmentrapport

3.2.1 Beschrijving van de aardkundige opbouw van het onderzochte gebied

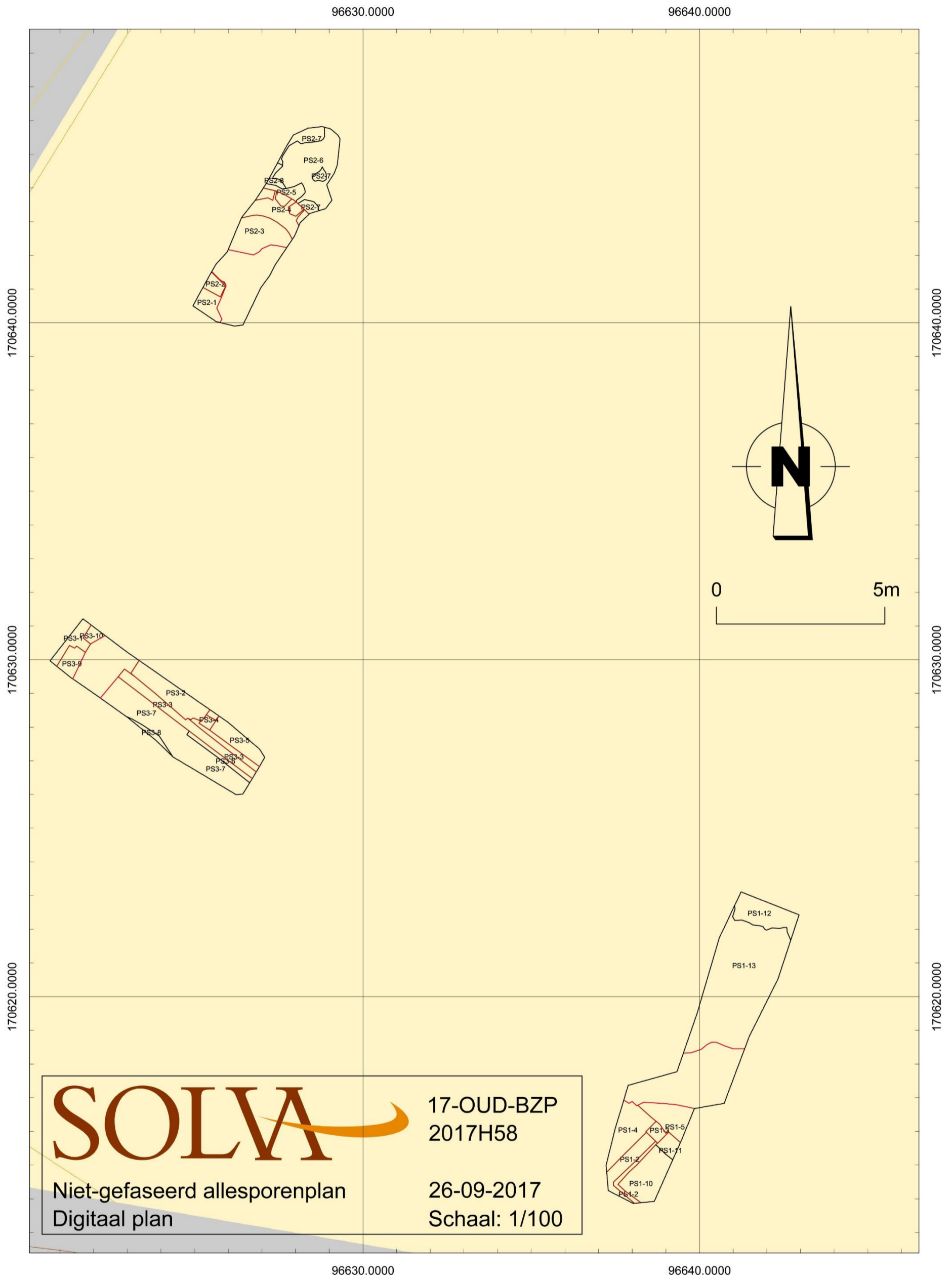
Niet van toepassing. De oorspronkelijke bodem werd niet aangetroffen.

3.2.2 Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

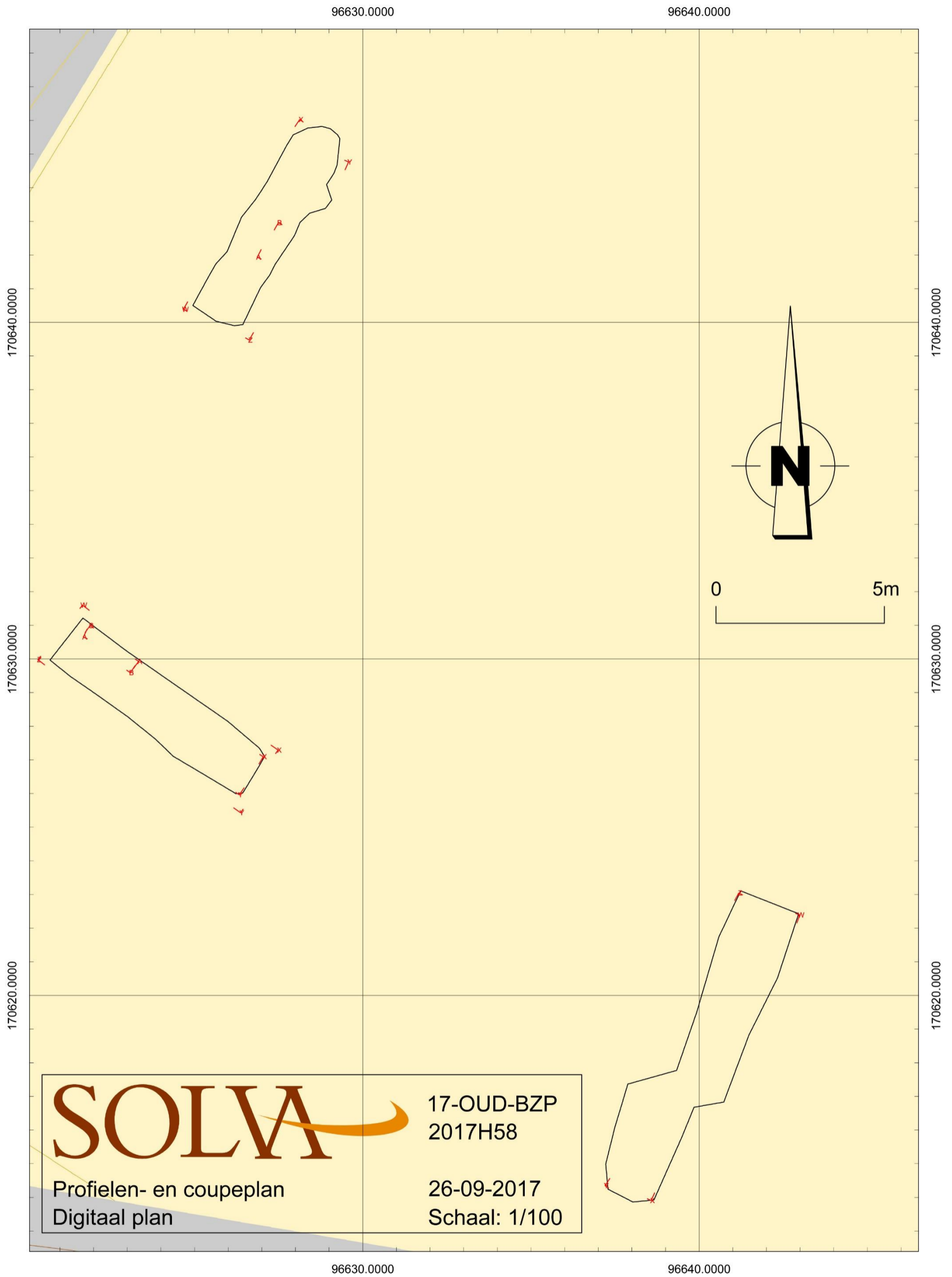
3.2.2.1 Beschrijving van de globale stratigrafische opbouw van de archeologische site

Globaal gezien omvat de stratigrafie van de site het volgende.

De bestaande opbouw van de parking bestaat uit klinkers met daaronder een dikke laag droge beton. Op basis van de ingetekende profielen en de genomen meetpunten is deze opbouw tussen de 26 cm en 44 cm dik. **Hieronder situeert het eerste archeologisch niveau zich:** de top van enkele muurresten is op dit niveau al duidelijk zichtbaar. Een groot deel van de muur- en vloerresten wordt echter nog afgedekt door een ca. 10 cm dikke puinige laag, die echter in veel gevallen ook dunner is.

Figuur 50. Niet-gefaseerd allesporenplan op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).

Figuur 51. Profielen- en coupeplan op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).

3.2.2.2 Beschrijving van het sporen- en vondstenbestand

De aangetroffen sporen worden hieronder per proefput besproken. Voor een goed begrip worden de vondsten hier ook vermeld. Determinatie van het aardewerk gebeurde door Maxime Poulain.

Proefput 1

Bij het afgraven van Proefput 1 werd in eerste instantie een sterk gereduceerd heterogeen pakket zandleem aangetroffen, dat houtresten en puin bevatte (context PS1-12). Twee lagen (PS1-12 en PS1-16) lopen duidelijk af naar het noorden. Op basis van één aardewerkfragment, meer bepaald een oor, in lokaal gedraaid grijs aardewerk, en een scherf lokaal gedraaid aardewerk met loodglazuur, kan deze context niet preciezer dan tussen het laatste kwart van de 12de eeuw en het begin van de 17de eeuw gedateerd worden. Deze context wordt geïnterpreteerd als **opvullingslagen van de middeleeuwse stadsgracht**.

Zoals hierboven is uiteengezet, werd Proefput 1 ingeplant op de verwachte locatie van de stadsmuur (**Figuur 53**). Omdat deze in eerste instantie niet werd aangetroffen, werd de proefput uitgebreid naar het zuiden. Eerst werd hierbij de recente verstoring van een riool aangetroffen. De oxidatie van spoor PS1-13 nabij dit riool is dan ook hieraan te wijten. Ten zuiden van het riool werden vervolgens muurfragmenten aangetroffen.

Context PS1-3 omvat sporen PS1-3 en PS1-5. Beide zijn eerder rommelige funderingsfragmenten, met bij PS1-5 mogelijk ook fragmenten van opgaand muurwerk, bestaande uit baksteenbrokken en Doornikse kalksteen. Een groot deel van deze funderingen/muren bestaat duidelijk uit herbruikbare elementen. Qua mortel gaat het om een vrij harde licht bruinig grijze tot groenig bruine kalkmortel. Ondanks de duidelijke naad in het metselwerk tussen beide sporen, zijn deze toch samengebracht in één context. De reden hiervoor is het overhangen van een brok Doornikse kalksteen van spoor PS1-5 over PS1-3, waardoor beide funderingen/muren duidelijk samen zijn opgetrokken. Deze context kan geïnterpreteerd worden als fragment van de **stadsmuur** van Oudenaarde. Het is echter sterk waarschijnlijk, ook in het licht van spoor PS1-15 (zie verder), dat het hier niet om de oudste, 13de-eeuwse fase gaat, maar om een latere aanpassing. PS1-3 kan hierbij misschien gezien worden als een verstevigend element dat tegen de muur is aangezet. Qua oriëntatie liep deze muur van het noordwesten naar het zuidoosten.

Bij verdiepen in de hoek tussen PS1-3 en PS1-5 werd duidelijk dat er zich onder PS1-5 een verdere fundering bevond. Het gaat om een fundering bestaande uit Doornikse kalksteen en enkele baksteenbrokken, in een onregelmatig metselverband, bijeengehouden door een vrij harde licht groenig bruine kalkmortel. Deze fundering is ouder dan PS1-5 en kan misschien in verband gebracht worden met de **13de-eeuwse stadsomwalling**. Ze is bewaard tot minstens 2,18 m onder het huidige maaiveld (9,83 m TAW).

Aan spoor PS1-3 sloot een ander funderingsfragment aan, PS1-2. Dit fragment kent een recht noordnoordoost-zuidzuidwest verloop tot het na ca. 1,75 m in een hoek van 90° afbuigt naar het oosten en dan parallel loopt aan PS1-5. Het verloop aan westelijke en zuidelijke zijde is niet bekend wegens de beperkte afmetingen van de proefput. Dit funderingsfragment, met nog drie rijen bewaard opgaand muurwerk, bestaat uit baksteen, tegels en natuursteen. Het baksteenformaat bedraagt 23/23,5 x 11/11,5 x 5/5,5 cm. De natuursteen is hierbij een herbruikbare element. Er is een duidelijke naad met PS1-3, waardoor PS1-2 chronologisch jonger lijkt te zijn dan PS1-3. Een interpretatie is omwille van de beperkte opgelegde oppervlakte moeilijk. Vermoedelijk gaat het om een **aanbouw tegen de stadsmuur**.

In de westelijke hoek tussen PS1-2, PS1-3 en PS1-5 bevindt zich spoor PS1-4. De interpretatie van dit spoor is onduidelijk. **Vermoedelijk** gaat het om een **vloer**, maar het kan ook een opvullingspakket zijn. Het spoor bestaat uit brokken baksteen (23 x 10 x 5,5 cm), Doornikse kalksteen en tegels in een

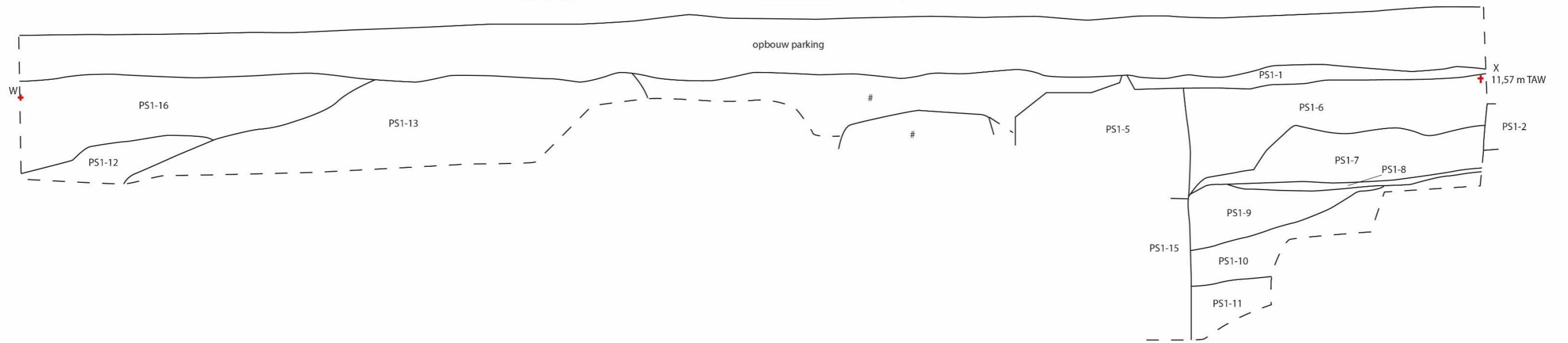
incorrect verband. Er werd een halfcirkelvormig metalen fragment aangetroffen, waarvan de functie onbekend is. Op basis van de afmetingen (7 x 5,5 x 3,5 cm) lijkt een bouwtechnische functie waarschijnlijk.

Profiel WX, het **oostelijk lengteprofiel** van deze proefput, werd ingetekend (**Figuur 52**). Vooral het deel ten zuiden van PS1-5 is hierbij interessant. Er werd hier een opeenvolging van lagen vastgesteld. Van boven naar onder gaat het om PS1-1 (die PS1-5 deels afdekt en waarschijnlijk eerder als recente verstoring gezien moet worden), PS1-6, PS1-7, PS1-8, PS1-9, PS1-10 en PS1-11. PS1-6 is een puinige heterogeen licht grijsig bruinige zandleemlaag die geïnterpreteerd kan worden als insteek van fundering PS1-5. PS1-7 is een heterogeen grijsig gele lemige zandlaag met zeer weinig baksteen- en houtskoolspikkels. Op basis van twee scherven lokaal gedraaid rood aardewerk kan ze niet preciezer dan tussen het laatste kwart van de 12de eeuw en het begin van de 17de eeuw gedateerd worden. PS1-8 vervolgens is een dunne (2 cm – 6 cm) heterogeen grijsig gele lemige zandlaag met zeer weinig baksteen- en houtskoolspikkels. PS1-9, PS1-10 en PS1-11 zijn tenslotte samengenomen in context PS1-9, waarbij PS1-11 sterk gereduceerd en PS1-10 licht gereduceerd is. PS1-9 en PS1-10 zijn heterogene lemig zandlagen, PS1-11 is homogener en bestaat uit zandleem. De context kan op basis van twee scherven lokaal gedraaid grijs aardewerk met roetsporen, afkomstig uit PS1-10; niet preciezer gedateerd worden dan tussen het midden van de 11de eeuw en het begin van de 17de eeuw.

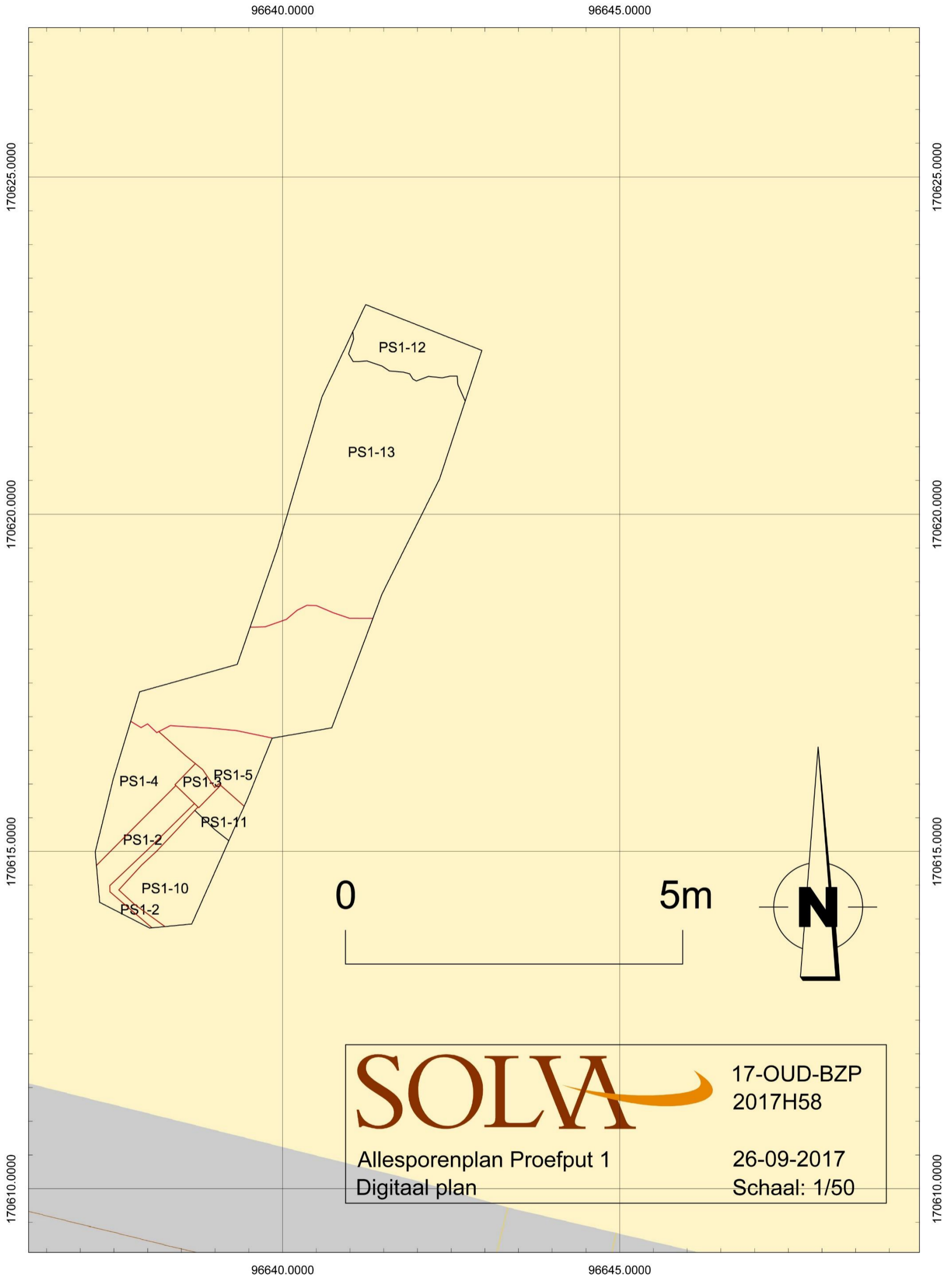
Deze opeenvolging van lagen (PS1-7 t.e.m. PS1-11) wordt voorlopig geïnterpreteerd als **opvulling van de bouwput ter aanleg van de 13de-eeuwse stadsmuur** (PS1-15). In gelijke tred met het omhoog metsen van de muur, werd de bouwput toegegooid. PS1-8 is hierbij een vermoedelijk werkniveau. Later is deze opvulling dan weer deels uitgegraven om PS1-5 op te trekken; PS1-6 vormt de opvulling van de insteek van deze muur.

17-OU-BZP 2017H58
PS1 - profiel WX
Digitaal aangemaakt,
29-09-2017

1/20
0 1 cm = 20 cm 1 m

Figuur 52. PS1 - Profiel WX (Bron: SOLVA; digitaal aangemaakt, 29-09-2017).

Figuur 53. Allesporenplan van Proefput 1 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).

Proefput 2

Ook deze proefput is sterk verstoord door de aanleg van een recente afwatering. Toch werden significante constructieresten aangetroffen (**Figuur 54**). In het zuiden van de proefput gaat het om sporen PS2-1 en PS2-2, respectievelijk een **vloer** en een **muurfragment**. PS2-1 is een bakstenen vloer in een min of meer halfsteens verband met een kopse rij tegen muur PS2-2 aan. Het baksteenformaat bedraagt 22/22,5 x 9,5/10 x 5 cm. Muur PS2-2 is sterk verstoord, waardoor het baksteenformaat en het metselverband niet zichtbaar waren. De mortel is een vrij harde licht grijzig bruine kalkmortel.

Ten noorden van de verstoring ligt eerst PS2-3, een **tegelvloer** in correct halfsteens verband en met tegelformaat 16 x 16 x 2 cm. Coupe AB op deze vloer, die ook deels verstoord is, toont dat de tegels gelegd zijn op een mortellaag (PS2-9) die bovenop een gele leemlaag ligt (PS2-10). Daaronder is fragmentair een dun mortellensje bewaard (PS1-11), dat een aanwijzing kan zijn voor een uitgebroken vloerniveau. Daaronder bevinden zich enkele puinpakketten (PS2-12, PS2-13, PS2-14) die geïnterpreteerd worden als fundering voor de vloer en voor muur PS2-4.

PS2-4 is een opgaand **muurfragment** in baksteen en een parement in Doornikse kalksteen-blokken. De bakstenen zijn gemetst in een correct kops verband, en hebben breedte van 11 à 11,5 cm en een hoogte van 5 à 5,5 cm. Het verloop van de muur is duidelijk licht gebogen. Vloer PS2-3 lijkt met deze muur in verband te staan, gelet op het feit dat hij opgetrokken is op dezelfde fundering die ook PS2-4 ondersteunt. Deze muur is te interpreteren als **buitenmuur van het kasteel van Bourgondië**, uit een van de laatste bouwfases van het kasteel (zie verder). Deze uitsprong is ook zichtbaar op foto's genomen net voor en tijdens de afbraakwerken (**Foto 11**)

Aan de buitenzijde van deze muur bevinden zich enkele lagen. PS2-5 is misschien de insteek van muur PS2-4. Het is een heterogene donker grijzig bruine puinige zandleemlaag. Ze lijkt in te snijden in context PS2-6, bestaande uit een heterogeen pakket kleiige zandleem met puinfragmenten. Deze context wordt op basis van een scherf lokaal gedraaid grijs aardewerk tussen het midden van de 11de eeuw en het begin van de 17de eeuw gedateerd. Vermoedelijk gaat het om de **grachttopvulling** van de kasteelgracht. Laag PS2-7 dekte deze lagen af. Het gaat om een heterogene donker bruinig grijze zandige zandleemlaag.

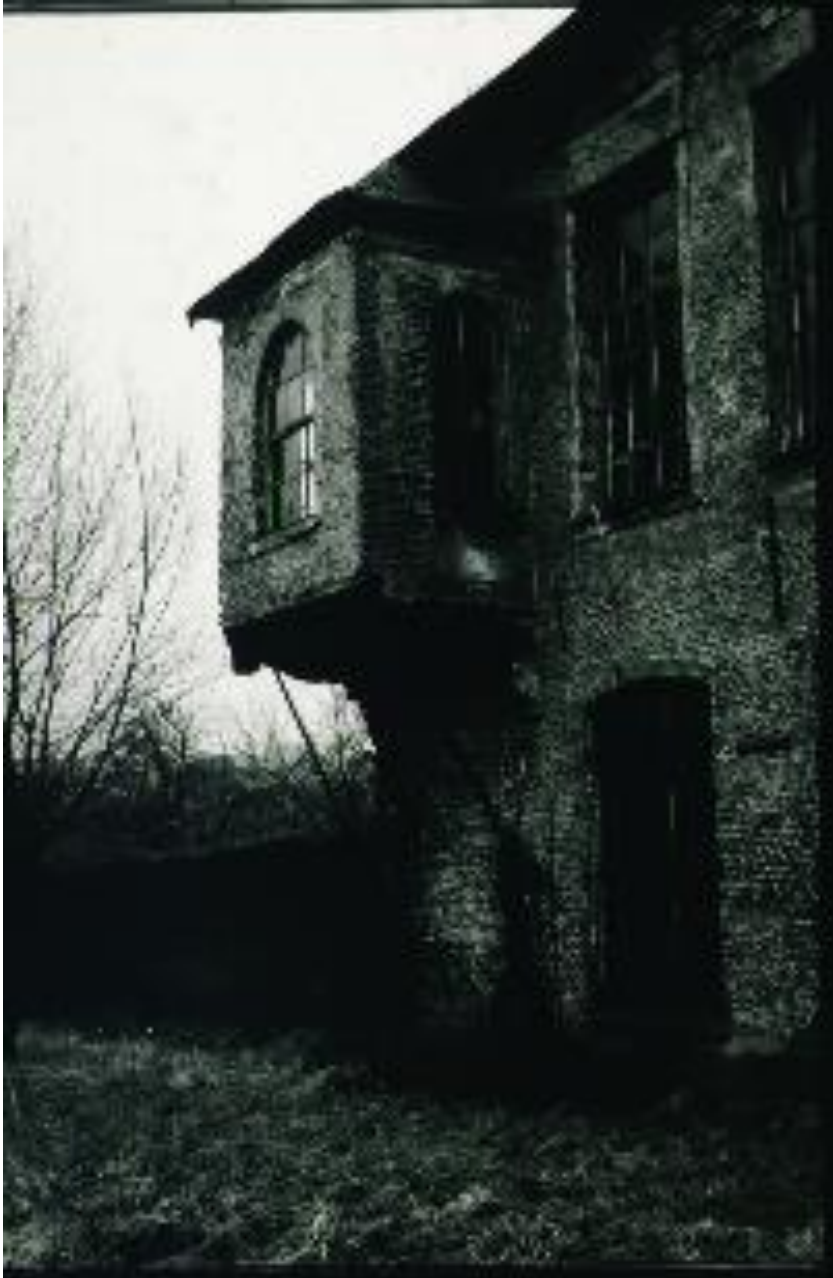
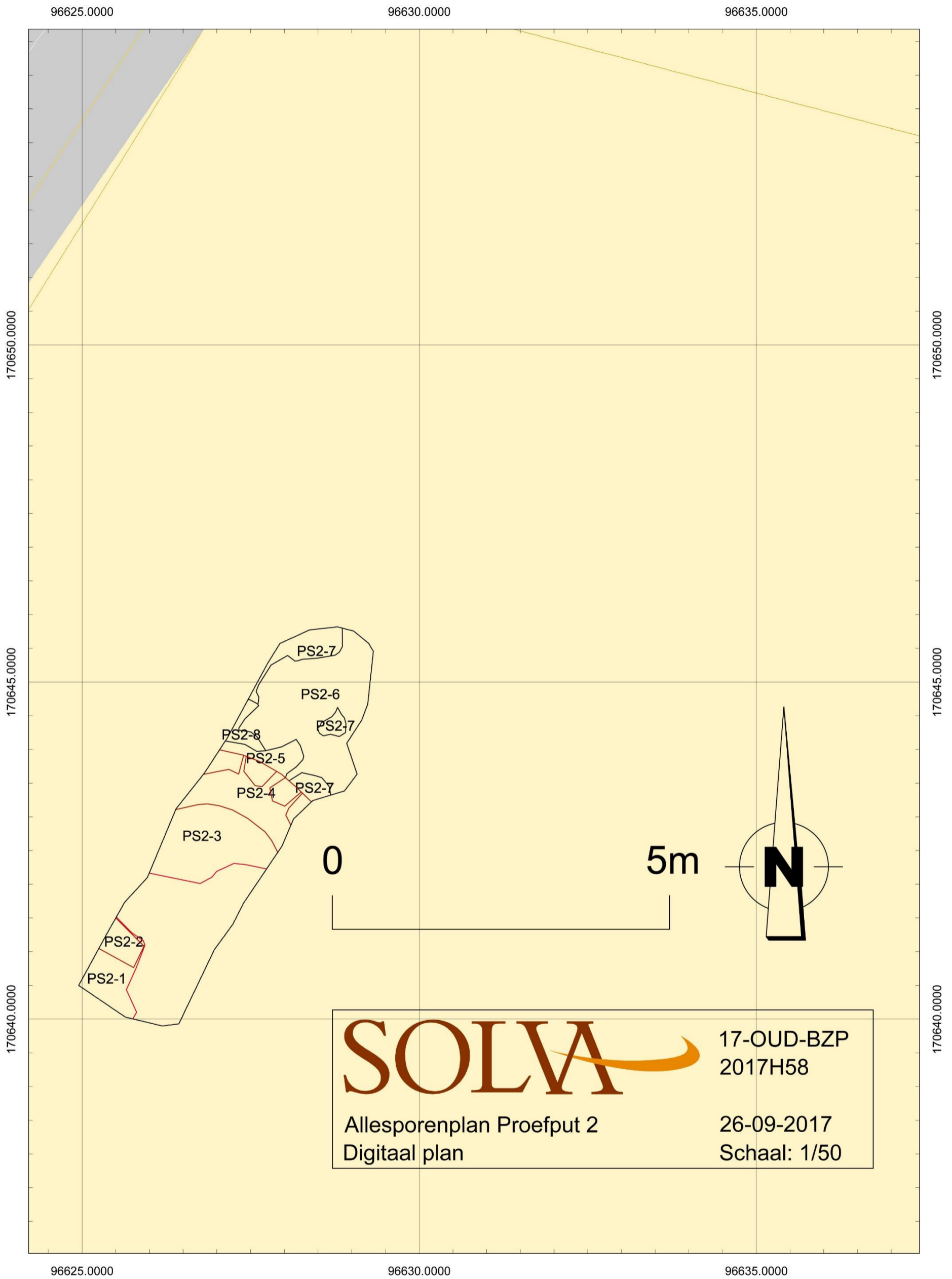

Foto 11. zicht op de noordoostelijke hoek van het kasteel. Onder de rechthoekige aanbouw op de eerste verdieping is een halfronde uitsprong in Doornikse kalksteen zichtbaar (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1976_034_034_039).

Figuur 54. Allesporenplan van Proefput 2 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).

Proefput 3

In deze proefput zijn muurresten aangetroffen die waarschijnlijk toebehoren aan de stadsmuur enerzijds en aan het kasteel van Bourgondië anderzijds (**Figuur 56**). Context PS3-2 is een onderdeel van de **stadsmuur**. Ze heeft een noordwest-zuidoost oriëntatie die, in het verlengde, niet volledig correct aansluit op het stadsmuurfragment uit Proefput 1. In Proefput 3 is net zoals in Proefput 1 de stadszijde van de stadsmuur aangetroffen. Aan deze zijde was de muur afgewerkt met een parement van Doornikse kalksteen-blokken (PS3-3). De binnenzijde bestond uit bakstenen in koppenverband met afmetingen 24/24,5 x 11/11,5 x 5/5,5 cm (PS3-2 en PS3-5). Tussen PS3-2 en PS3-5 zat PS3-4, een element in Doornikse kalksteenbrokken dat ongeveer als een vallende trap PS3-2 en PS3-5 lijkt te verbinden. Toch zijn er duidelijke naden vast te stellen, vooral tussen PS3-4 en PS3-5. Echter, op basis van de gelijke baksteenformaten en het gelijke metselverband tussen PS3-2 en PS3-5, en het doorlopen van het parement PS3-4, gaat het hier duidelijk om eenzelfde fase van de stadsmuur.

Deze stadsmuur wordt afgedekt door context PS3-7, die bestaat uit lagen PS3-7 en PS3-8. De context helt duidelijk af naar het zuiden, weg van de muur. PS3-7 is een puinlaag, PS3-8 een heterogene donker grijs bruine zandleemlaag met veel baksteen- en kalkmortelfragmenten, vrij weinig Doornikse kalksteen en weinig houtskool. Op basis van het materiaal kan deze context tussen het begin van de 17de eeuw en 1967 (herinrichting van het gebied tot parkeerplaats) gedateerd worden. Het materiaal uit laag PS3-7 omvat één fragment dierlijk bot, een dakpanfragment, en vijf aardewerkfragmenten. Het gaat ten eerste om een stuk Chinees porselein. Dit bodemfragment is afkomstig van een vorm in Chinees kraakporseleinen, wellicht een bord. Intern is beschildering aanwezig. Het betreft een dubbele cirkel op de overgang van vlag naar spiegel met enkele florale motieven op deze laatste. De standring is bedekt met zandkorrels. Dit zand voorkwam dat de pot vast kwam te zitten aan de koker waarin deze werd gebakken.¹¹⁴ Porselein wordt vermeld in literaire en iconografische bronnen sinds het midden van de 16de eeuw. Archeologische vondsten uit deze periode blijven voorlopig echter uit. Vanaf de late 16de eeuw begint porselein te verschijnen in grote handelssteden en elite residenties (Bruggeman, 2010). Het voorkomen van dergelijk vroeg porselein op het Bourgondisch kasteel te Oudenaarde behoort dus tot de mogelijkheden. De import van porselein neemt echter vooral toe na de veiling van de goederen op de gekeapte Portugese *caraccas* São Tiago en Santa Catharina, respectievelijk in Middelburg in 1602 en in Amsterdam in 1604.¹¹⁵ Deze data vallen samen met de piek in de productie van kraakporselein te Jingdezhen, onder bewind van keizer Wanli (1573-1619) van de Ming dynastie (1368-1644).¹¹⁶ Op deze manier situeert een datering voor deze porseleinen scherp zich hoogstwaarschijnlijk in de eerste helft van de 17de eeuw, hoewel de late 16de eeuw in principe niet uit te sluiten is. Daarnaast gaat het om een fragment lokaal gedraaid rood aardewerk, een fragment *faïence* en twee fragmenten *faïence fine*.

PS3-6 vormt de aanzet van een laag die stratigrafisch onder PS3-8 ligt.

Aan de andere kant van de sleuf, en van de stadsmuur gescheiden door een recente verstoring, is een ander muurfragment (PS3-1) aangetroffen dat op basis van zijn noordoost-zuidwest oriëntatie vermoedelijk geïdentificeerd kan worden als onderdeel van de **buitenmuur van het kasteel van Bourgondië**. Deze muur, die in de sleufwand ligt en dus niet in zijn volledige breedte werd aangetroffen, is minstens deels opgebouwd uit baksteenbrokken met een parement in Doornikse kalksteen- en kalkzandsteen-blokken.

Opvallend is dat deze muur een uitsprong van één blok breed kent. Ook de westelijke zijde van PS3-2 is afgewerkt in Doornikse kalksteen, wat niet te verwachten is indien deze muur doorbroken zou zijn bij aanleg van het riool. Vervolgens lijkt ook het parement hier (PS3-3) een uitsprong te maken. Op

¹¹⁴ Rinaldi 1989, 53.

¹¹⁵ Ostkamp, 2003, 14, 17-18; Rinaldi, 1989, 34.

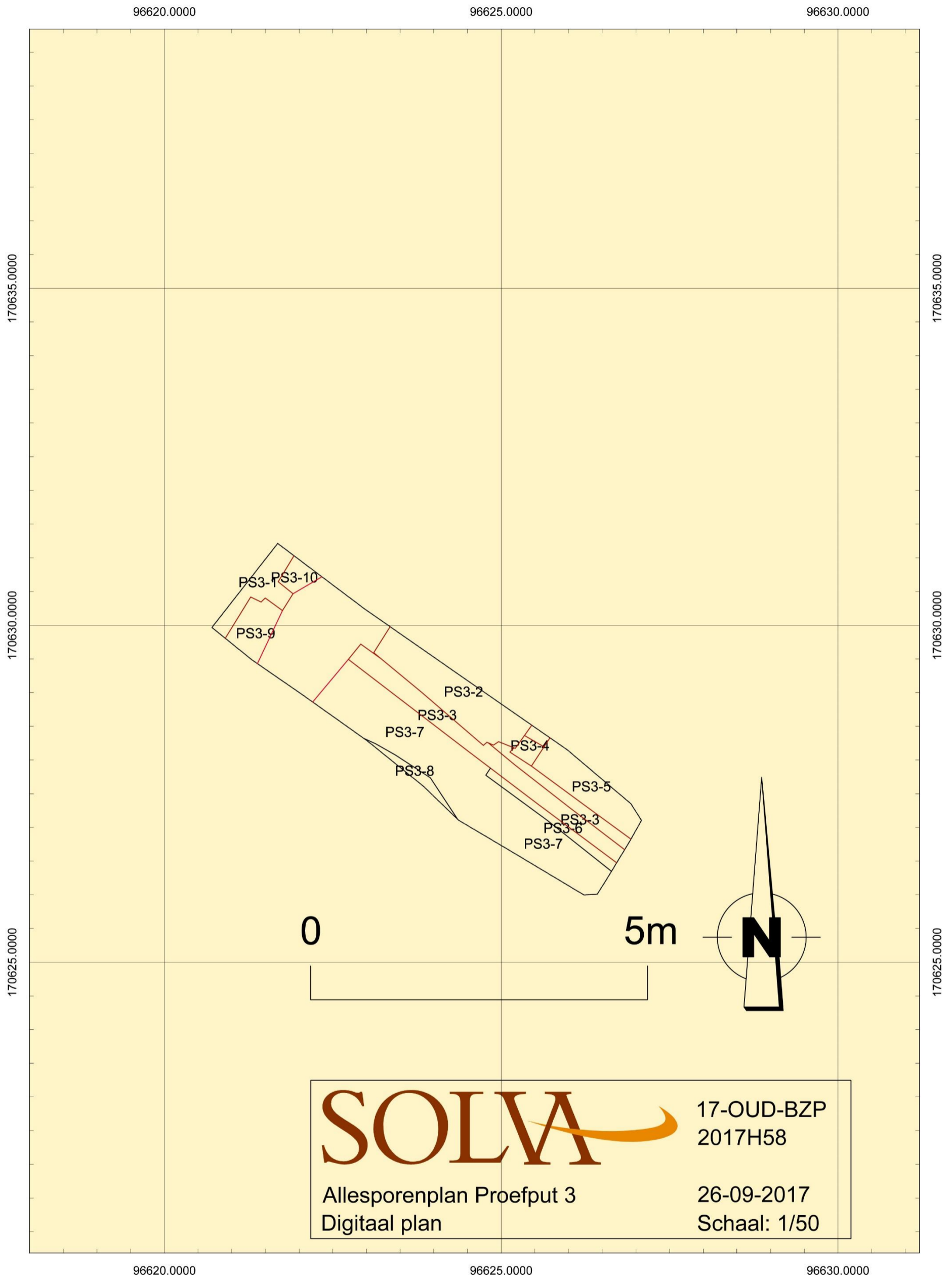
¹¹⁶ Rinaldi 1989, 11, 62.

deze manier wordt er een soort van ruimte gevormd die aan alle zijden afgewerkt is met Doornikse kalksteen. Vermoedelijk gaat het hier om een **doorgang voor water** tussen de stadsgracht en de kasteelgracht, zoals deze ook op de maquette van Nézot te zien is (**Figuur 55**).

Figuur 55. Zicht op de maquette van Oudenaarde door Nézot. In het rode kader is de waterdoorgang te onderscheiden (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, pos_25_MG_0950).

PS3-9 en PS3-10 ten slotte zijn twee puinlagen die vermoedelijk in eenzelfde fase van context PS3-7 te plaatsen zijn.

Figuur 56. Allesporenplan van Proefput 3 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).

3.2.3 Assessment van vondsten

De vondsten zijn hierboven behandeld. Een verder assessment zou gelet op het kleine aantal vondsten en het weinig significante karakter van het overgrote deel van deze vondsten, weinig bijbrengen.

3.2.4 Een assessment van stalen

3.2.4.1 Beschrijving van alle uitgevoerde natuurwetenschappelijke staalnames

Gelet op de kleine hoeveelheid vondstmateriaal en de daaraan gekoppelde dateringsproblemen, zijn van verschillende muurfragmenten mortelstalen genomen. Daarnaast zijn ook twee houtskoolstalen genomen. De volledige lijst van stalen is te vinden in de bijlagen.

In deze fase van onderzoek is, gelet op de beperkte oppervlakte, een verdere datering niet aan de orde aangezien er te weinig contextuele gegevens zijn om tot een gedegen interpretatie te komen. Bovendien biedt de bureaustudie bijzonder veel gedetailleerde info, waardoor een datering weinig zou bijdragen in deze fase (zie ook verder, 3.2.7). Deze stalen blijven evenwel beschikbaar voor verder onderzoek in de toekomst.

3.2.5 Conservatie-assessment

3.2.6 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

3.2.6.1 Synthese van de resultaten uit het proefputtenonderzoek

In **Proefput 1** werd de opgevolde stadsgracht en de stadsmuur aangetroffen. Hieruit bleek dat de stadsmuur in een latere fase herbouwd is, en dat er daarna een aanbouw is tegen gezet aan stadszijde. Het is momenteel niet mogelijk om deze fasen te dateren, maar vermoedelijk is de oudste fase (PS1-15) te vereenzelvigen met de 13de-eeuwse stadsmuur rond Oudenaarde.

In **Proefput 2** werd de buitenmuur van het kasteel van Bourgondië aangetroffen. Het deel in de proefput behoort op basis van het beschikbare bronnenmateriaal (zie verder) toe aan één van de laatste fasen van het kasteel. De aangetroffen halfcirkelvormige uitbouw, die naast op verschillende foto's, ook op het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof aangeduid is, maakt het mogelijk om dit Bijzonder plan heel precies te georefereren zodat er een correcte inschatting kan gemaakt worden van het bewaard archeologisch erfgoed.

In **Proefput 3** werd de buitenmuur van het kasteel en het aansluitende deel van de stadsmuur aangetroffen. Ook de waterdoorgang tussen de stads- en kasteelgracht werd hierbij aangetroffen. Ook dit helpt bij een correctere georeferentie van historische kaarten.

De aangetroffen resten dateren is omwille van het beperkte aantal vondsten een onbegonnen zaak. Enkele lagen konden wel ruim gedateerd worden in de latere middeleeuwen, en de context die de stadsmuur in Proefput 3 afdekt is te dateren in de postmiddeleeuwen, na 1600. Veel brengt deze informatie echter niet bij, gelet op de reeds sterk gedetailleerde informatie beschikbaar uit het bureauonderzoek.

3.2.6.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Aan de hand van de resultaten uit de drie proefputten, is het mogelijk alle onderzoeksvragen te beantwoorden.

Wat is de exacte locatie van de resten van de verschillende elementen (te weten: kasteel van Bourgondië, stadsomwalling, kasteel- en stadsgracht) op het projectgebied?

Op basis van de aangetroffen muurresten was het mogelijk het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof, dat het kasteel afbeeldt ca. 1950, exact te georefereren. Op die manier is de locatie van het (postmiddeleeuwse) kasteel gekend. Op dit moment is er geen informatie beschikbaar met betrekking tot de Bourgondische fase van het kasteel.

Ook het tracé van de stadsmuur en de locatie van de stadsgracht kan bepaald worden.

Op welke diepte manifesteren de sporen van elk van deze elementen zich?

De opbouw van de bestaande verharding is tussen 26 cm en 44 cm dik, op basis van de proefputten. Direct hieronder manifesteren zich de eerste muurresten. Om een beter zicht te krijgen op de muren en op bewaarde vloerniveaus, is het nodig zo'n 10 cm extra te zakken.

Is er een fasering te herkennen binnen de sporen van elk element en tussen de elementen onderling?

Wat betreft het kasteel van Bourgondië kon er puur op basis van de archeologische sporen moeilijk een fasering herkend worden. Wel is er een Proefput 2 de restant van een vermoedelijk ouder vloerniveau aangetroffen in coupe AB op spoor PS2-3.

Wat betreft de stadsmuur kon in Proefput 1 vastgesteld worden dat er minstens twee fasen te herkennen zijn. Een derde, waarschijnlijk jongere fase, omvat de aanbouw van een bakstenen structuur tegen de stadsmuur.

Is er binnen het kasteel nog een binnenindeling te herkennen en/of zijn er nog leefniveaus bewaard?

Er zijn sporen gevonden van twee vloeren, waarvan er onder één vloer nog een restant van een uitgebroken vloerniveau bewaard is, en van een muur die binnen het kasteel lag. Er zijn met andere woorden nog sporen van de binnenindeling en leefniveaus van het kasteel bewaard.

3.2.7 Confrontatie van de bevindingen met de resultaten van voorgaande onderzoeksfases

De belangrijkste conclusie na het afronden van het proefputtenonderzoek en vergelijking met de resultaten van de bureaustudie, is dat er nog substantiële resten van het kasteel van Bourgondië bewaard zijn, ondanks de vele verstoringen. Binnen het kasteel zijn er zelfs vloerniveaus bewaard.

Op basis van het historisch-cartografisch onderzoek konden wat betreft het kasteel van Bourgondië verschillende gebruiksfasen onderscheiden worden, die vaak gekoppeld waren aan een gedeeltelijke verbouwing van het complex (**Tabel 1**).

Initiële bouw: ommuurd binnenhof met zware toren en twee bruggen (stad- en veldzijde), door brug verbonden met toren op andere Schelde-oever	1385-1426
Einde militaire functie	1580-1590
Heropbouw tot 'Gouvernement': ambtswoning van de stadsgouverneur	1617
Sloop van een gedeelte en creatie van een nieuwe voorbouw, start gebruik als militair hospitaal	1745
Verbouwing tot fabriekspand met aanleg watermolen, daarna nog gebruik als houtzagerij, militair hospitaal, vredegerecht en stadsbibliotheek	1781
Afbraak	1967

Tabel 1. De belangrijkste gedocumenteerde bouwfases van het kasteel van Bourgondië, op basis van de informatie verzameld tijdens de bureaustudie.

Op basis van de historische informatie en het historisch kaartmateriaal kan gesteld worden dat de stadsmuur opgericht werd in de 13de eeuw en ter hoogte van het kasteel deel bleef uitmaken van de verdedigingswerken van de stad tot 1780, wanneer de omwalling ontmanteld werd.

Deze historische informatie biedt meer dateringsmogelijkheden dan het weinige materiaal dat aangetroffen is bij het proefputtenonderzoek. Zo kan de in Proefput 3 aangetroffen opening tussen het kasteel en de stadsmuur waarschijnlijk geïdentificeerd worden als de waterdoorgang die zichtbaar is op de maquette van Nézot. Op die manier gaan deze muurresten terug tot minstens het midden van de 18de eeuw, meer bepaald tot 1746-1752 (documentatie op het Plan d'Audenarde en de maquette van Nézot) en waarschijnlijk tot 1745 (gedocumenteerde bouwcampagne aan het kasteel in de historische bronnen, met bewaarde rekeningen voor de periode 1746-1748).

Aangezien het verband tussen deze muurresten en de muurresten in Proefput 2 niet vastgesteld kon worden, is het niet zeker of de halfronde uitsprong uit Proefput 2 tot dezelfde fase behoort als de muren uit Proefput 3. Op basis van de bouwtechnieken (bakstenen binnenmuur met parement in Doornikse kalksteen) en de gebruikte materialen (baksteen, Doornikse kalksteen), en ook de baksteenformaten lijken gelijk te zijn. Het Plan d'Audenarde (1746), de maquette van Nézot en het perceelsplan uit 1785 tonen echter geen halfronde uitsprong op deze locatie. De eerste kaart die dit wel doet, is het Plan d'Audenarde van Vaillant, uit 1833. Op deze manier is het waarschijnlijker dat de halfronde uitbouw uit de periode tussen 1785 en 1833 stamt.

De muurresten in Proefput 1 kunnen moeilijk gelinkt worden aan structuren zichtbaar op historisch kaartmateriaal. Hoewel het bijna zeker is dat het om de stadsmuur gaat, is het dateren van de drie fasen die herkend kunnen worden, op dit moment niet mogelijk zonder ruimere contextuele gegevens. Er kan enkel vermoed worden dat de fase in Doornikse kalksteen (PS1-15) overeenstemt met de 13de-eeuwse stadsmuur. De andere twee fasen in baksteen zijn op basis van het baksteenformaat overduidelijk postmiddeleeuws, maar een precieze datering is momenteel niet mogelijk.

3.2.8 De verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

3.2.8.1 *Een gemotiveerde verwachting ten aanzien van de aanwezigheid en aard van archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein*

Ter hoogte van **proefput 1** werd de opgevulde stadsgracht en de stadsmuur aangetroffen. Hieruit bleek dat de stadsmuur in een latere fase herbouwd is, en dat er daarna een aanbouw is tegen gezet aan stadszijde. Het is momenteel niet mogelijk om deze fasen te dateren, maar vermoedelijk is de oudste fase (PS1-15) te vereenzelvigen met de 13de-eeuwse stadsmuur rond Oudenaarde.

Ter hoogte van **proefput 2** werd de buitenmuur van het kasteel van Bourgondië aangetroffen. Het deel in de proefput behoort op basis van het beschikbare bronnenmateriaal (zie verder) toe aan één van de laatste fasen van het kasteel. De aangetroffen halfcirkelvormige uitbouw, die naast op verschillende foto's, ook op het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof aangeduid is, maakt het mogelijk om dit Bijzonder plan heel precies te georefereren zodat er een correcte inschatting kan gemaakt worden van het bewaard archeologisch erfgoed.

Ter hoogte van **proefput 3** werd de buitenmuur van het kasteel en het aansluitende deel van de stadsmuur aangetroffen. Ook de waterdoorgang tussen de stads- en kasteelgracht werd hierbij aangetroffen. Ook dit helpt bij een correctere georeferentie van historische kaarten.

De aangetroffen resten dateren is omwille van het beperkte aantal vondsten een onbegonnen zaak. Enkele lagen konden wel ruim gedateerd worden in de latere middeleeuwen, en de context die de stadsmuur in proefput 3 afdekt is te dateren in de postmiddeleeuwen, na 1600. Veel brengt deze informatie echter niet bij, gelet op de sterk gedetailleerde informatie beschikbaar uit het bureauonderzoek.

3.2.8.2 *Afbakening van de zones waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is of verwacht wordt*

Niet van toepassing. Over het volledige projectgebied worden archeologische sporen verwacht.

3.2.8.3 Afbakening van de zones waar archeologisch erfgoed vastgesteld is of verwacht wordt
Over het volledige projectgebied worden archeologische sporen verwacht.

4 Globale synthese en bepaling van verdere maatregelen

Stad Oudenaarde wenst in het kader van de inrichting van het projectgebied 'Scheldekop' de bestaande **parking** aan de Bourgondiëstraat en Trekweg (Linkeroever) te vernieuwen, waarbij naast parkeerplaatsen ook een voetgangerszone worden aangelegd. De locatie bevindt zich op het historische kasteel van Bourgondië.

4.1 Impactanalyse en afweging:

In de oorspronkelijke ontwerpplannen voor de parking werden meerdere boomputten voorzien in het plantvak en werd de noordwestelijke RWA-leiding tussen het fietspad en de parking voorzien, dus beide dwars doorheen het kasteel. De resultaten van het bureauonderzoek en het daaruit voortvloeiende proefputtenonderzoek bracht echter de archeologische waarde van het projectgebied aan het licht en bevestigde ontegensprekelijk de aanwezigheid en goede bewaring van een site. Daarop besliste de initiatiefnemer om de ontwerpplannen aan te passen, waarbij de boomputten en de noordwestelijke RWA-leiding werden verplaatst naar zones waar de versterking van de archeologie beperkt zou blijven, met name buiten de contouren van het kasteel (inclusief bufferzone) (**Figuur 57**

Figuur 57: Oorspronkelijk ontwerpplan versus definitieve plan van het projectgebied. Let op de verplaatsing van de boomputten en de RWA in het noordwesten (Bron: Studiebureau OMGEVING; aanpassingen door SOLVA)

en **figuur 47**). Bovendien werd de versterkingsdiepte van de parking verminderd van 56 cm onder het **bestaande** maaiveld, naar 40 cm onder het **ontworpen** maaiveld, dat bovendien hoger komt te liggen dan het bestaande. Daardoor kan de onderste laag van de bestaande betonfundering gerecupereerd worden in plaats van vervangen te worden door een nieuwe. Met andere woorden de afgraving reikt niet tot het archeologisch niveau, dit wordt gebufferd door de bestaande onderfundering (zie ook **Figuur 15**).

Het definitieve plan houdt dus maximaal rekening met de resultaten van het bureauonderzoek en het proefputtenonderzoek (**figuur 47** en bijlage). De site kan daardoor **grotendeels in situ worden bewaard**. Enkel de **RWA-leidingen en de boomputten** zullen nog archeologische lagen raken, zij het wel grotendeels buiten de contouren van het kasteel.

De **meest oostelijke riolering** wordt aangelegd buiten het kasteel ter hoogte van de stadsgracht, en kruist daarbij de stadsmuur. De riolering wordt echter zodanig aangelegd dat ze ter hoogte van de stadsmuur gepositioneerd is **door de reeds geregistreerde proefsleuf**. Op deze wijze zal er geen nieuwe versterking zijn aan de stadsmuur. Het overige deel van de riolering situeert zich in de stadsgracht/kasteelgracht. De diepte is beperkt, gaande van 1m20 tot 2m, waardoor daar slechts een

deel van de vullingspakketten, zowel in diepte als in lengte, zullen worden aangesneden. Het blijft dus een fragmentair aansnijden van de stadsgracht, die elders onder het projectgebied behouden blijft.

De **westelijke rioleringsleuf** is opgeschoven naar de rand van het projectgebied, waar deze direct **naast de kademuur en in het schuin aflopende talud** wordt aangebracht. Aangezien het een beperkte waterafvoer betreft, is de aanlegleuf beperkt in omvang en is dit technisch mogelijk.

Een bijkomende archeologische evaluatie door middel van een proefsleuf in deze zone is echter door het schuin aflopende talud niet mogelijk (risico op inkalving). De archeologische verwachting is echter eerder laag. Gelet op de uitgevoerde infrastructuurwerken aan de kademuur/talud kan verondersteld worden dat het archeologisch potentieel in de zone onmiddellijk grenzend aan de kademuur/onder het talud reeds sterk verstoord is, maar 100% zekerheid hierover valt momenteel niet te geven.

Tot slot worden 7 **boomputten** voorzien. Deze werden geherlokaliseerd en bevinden zich nu buiten de contouren van het kasteel (inclusief buffer), in de zone van de stadsgracht. Ook hier geldt dat deze een beperkte verstoring in de vulling van de gracht zullen veroorzaken, maar dat deze verstoringen, de huidige verharding meegerekend, beperkt zullen zijn en lokaal. Een ingrijpende doorsnede op de stadsgracht zullen ze dus zeker niet veroorzaken, het archeologisch potentieel wordt er in wezen niet mee aangetast.

Concluderend kan gesteld worden dat het uitgevoerde vooronderzoek aanleiding heeft gegeven tot een aanpassing van de plannen waardoor de impact op het archeologisch erfgoed sterk gereduceerd werden en grotendeels een behoud in situ wordt nagestreefd. Er zijn nog enkele ingrepen in het bodemarchief, maar deze situeren zich in de zones met een lager archeologisch potentieel. De aard van de ingrepen is er bovendien niet van die aard dat ze fundamenteel bedreigend zouden zijn voor dit kennispotentieel, integendeel. Binnen de contouren van de geplande werken zal geen wezenlijk nieuwe informatie worden aangesneden, de werkzaamheden zijn daarvoor te fragmentair (lokale ingrepen in de stadsgracht). Ter hoogte van de kademuur kan nog een archeologisch potentieel zijn, maar dit lijkt eerder weinig waarschijnlijk en viel om praktische en veiligheidsredenen niet te controleren tijdens dit vooronderzoek.

4.2 Te nemen maatregelen

De onderzoeksstrategie beschrijft de krachtlijnen van het onderzoek dat zal uitgevoerd worden. Het kan daarbij gaan om meerdere onderzoeksfases of verschillende onderzoeksmethoden. Ze beschrijft en motiveert de keuzes die aan de grondslag liggen van deze strategie. De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1. Is het **MOGELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein?
2. Is het **NUTTIG** deze methode toe te passen op dit terrein?
3. Is het overdreven **SCHADELIJK** voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4. Is het **NOODZAKELIJK** deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek zonder ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De bureaustudie en het eerdere proefputtenonderzoek leverden al genoeg informatie op met betrekking tot de

		bodemopbouw. Bovendien is de omvang van het onderzoeksgebied te klein om grote landschappelijke structuren te kunnen vatten.
Landschappelijke profielputten	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De bureaustudie en het eerdere proefputtenonderzoek leverden al genoeg informatie op met betrekking tot de bodemopbouw. Bovendien is de omvang van het onderzoeksgebied te klein om grote landschappelijke structuren te kunnen vatten.
Geofysisch onderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Geofysisch onderzoek is in deze context niet relevant omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.
Veldkartering	Neen	Niet mogelijk en niet nuttig. De aard van de bodembedekking en het gebruik van het terrein (verharding) laat dit niet toe.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor **vooronderzoek met ingreep** in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuu	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er worden geen afgedekte sites verwacht door afzetting of colluvium. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de bouwvoor. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten en begravingen zal betreffen. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Er worden geen afgedekte sites verwacht door afzetting of colluvium. Eventuele archeologische sporen zullen zich manifesteren onmiddellijk onder de bouwvoor. De verwachting is dat het voornamelijk constructieresten en begravingen zal betreffen. Boringen laten een gedegen interpretatie van deze contexten (aard, samenhang, ruimtelijke spreiding, ...) niet toe.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. De verwachting is dat artefactensites, indien aanwezig, in aanzienlijke mate reeds vergraven zullen zijn door (post-) middeleeuwse occupatie.

Proefsleuven en / of proefputten	Neen	Mogelijk en maar niet nuttig. Proefputten zijn reeds uitgevoerd in het kader van deze archeologienota (zie boven). Een proefput ter hoogte van het schuine talud/kademuur is om technische en veiligheidsredenen niet mogelijk.
----------------------------------	------	---

Ten slotte wordt de opportuniteit van de diverse methoden van **archeologische opgraving** afgewogen:

Methode	Opportuun	Motivering
Werfbegeleiding	Ja	Mogelijk en nuttig. Het potentieel en de aanwezigheid van archeologisch erfgoed is reeds aangetoond door de uitgevoerde proefputten. Werfbegeleiding kan gebruikt worden daar waar de werken niet raken aan het archeologisch niveau (ter controle van de afgraving), de verwachting op archeologische sporen klein is of er enkel gefragmenteerde/sterk verstoorde sporen kunnen worden aangetroffen.
Opgraving	Neen	Mogelijk maar niet nuttig. Opgravingen zouden diepere bodemverstoringen teweeg brengen dan de geplande werken.

Afweging van de opportuniteit van de onderzoeksmethodes: op basis van hogerstaande afwegingen wordt een archeologische opgraving voorgesteld dat bestaat uit:

- **werfbegeleiding**

Overeenkomstig de Code van Goede Praktijk 2.0, wordt werfbegeleiding gedefinieerd als:

Methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken.

Gelet op het aanwezige **kennispotentieel** binnen het projectgebied en de **impact** van de werken adviseren we voor deze in situ bewaring echter een **werfbegeleiding**, dit conform de Code van Goede praktijk versie 2.0, voor de opbraakwerken en het aanleggen van de parking, het plantvak en de RWA-leidingen.¹¹⁷ Zodoende kan de archeoloog erop toezien dat de juiste verstoringsdiepte wordt aangehouden, om te voorkomen dat de archeologische lagen alsnog worden geraakt. Indien in bepaalde zones de archeologische restanten toch minder diep onder het bestaande maaiveld zouden liggen, kunnen deze dan ook geregistreerd worden. Voor de noordwestelijke RWA tussen de kademuur en het fietspad is het ook te gevaarlijk werken voor archeologen, waardoor een werfbegeleiding hier de enige optie van registeren is.¹¹⁸

De modaliteiten van deze onderzoeksmethoden worden verder beschreven in het Programma van Maatregelen.

¹¹⁷ Hoofdstuk 19, punt 1.

¹¹⁸ Conform de richtlijnen voor werfbegeleiding in de Code van Goede Praktijk 2.0, hoofdstuk 19, punt 3.

5 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed, 2017. *Bourgondiëstraat*, ID: 104547, *Inventaris Onroerend Erfgoed*, geraadpleegd online op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/104547> (08-02-2017).

Béthune-De Villers J., 1884-1924. Audenarde, in: Ruelens C. L., Ouverleaux É., Van den Gheyn J. (eds.). *Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle. Plans du géographe Jacques de Deventer, reproduits en fac-simile*, Bruxelles: Weissenbruch (21 dl. In 2 vols.), geraadpleegd online via de Gentse Universiteitsbibliotheek op <http://lib.ugent.be/catalog/rug01:000137063> (08-02-2017).

Bogaert C., Lanclus K., Tack A., Verbeeck M., 1996. *Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Oudenaarde, Stad Oudenaarde en fusiegemeenten*, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen – Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur deel 15n1, Turnhout: Brepols.

Callebaut D., De Groote K., Ameels V., 2012. Het ontstaan van de stad: een moeizaam verhaal, in: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (eds.). *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde: Stadsbestuur Oudenaarde, 17-32.

Castelain R., 2012. De symbiose tussen de middeleeuwse stad en haar platteland, in: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (eds.). *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde: Stadsbestuur Oudenaarde, 43-54.

De Groote K., 1994. De middeleeuwse ambachtelijke wijk van Pamele (stad Oudenaarde, Oost-Vlaanderen). Het onderzoek in het Huis de Lalaing. 1. De pottenbakkersovens, *Archeologie in Vlaanderen III*, p. 359-399.

De Gryse J., 2012. *Oudenaarde Scheldekop: Historisch-cartografisch onderzoek*, onuitgegeven rapport Ruben Willaert bvba.

Dhondt F., 2012. Op één nacht van Parijs: Oudenaarde als vestingstad op het slagveld van Europa, 1600-1859, in: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (eds.). *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde: Stadsbestuur Oudenaarde, 65-78.

Haemers J., Van Assche E., 2012. De woelige politieke geschiedenis bij de overgang van de middeleeuwen naar de Nieuwe Tijd, in: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (eds.). *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde: Stadsbestuur Oudenaarde, 55-64.

Janssens N., 2012. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Oudenaarde, Scheldekop, *BAAC Vlaanderen Rapport 42*, Gent: BAAC Vlaanderen.

Lachaert J.-P., 2007. *Project Scheldekop*, interne nota Stadsarchief Oudenaarde.

Ostkamp, S. (2003). De introductie van porselein in de Nederlanden. Vormen uit Vuur, 180-181(1-2), 14-29.

Poschet K., 2007. Het Bourgondische kasteel te Oudenaarde als onderdeel van een laatmiddeleeuwse defensiestrategie, *Handelingen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Oudenaarde, van zijn Kastelnij en van den Lande tusschen Maercke en Ronne* 44, 371-432.

Rinaldi, M. (1989). *Kraak Porcelain: A Moment in the History of Trade*. London: Bamboo Publishing Ltd.

Sevenant M., Menschaert J., Couvreur M., Ronse A., Antrop M., Geypens M., Hermy M. & De Blust G., 2002, *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten.*

Vandendriessche H., De Maeyer W., Van Cauwenbergh S., Cherretté B., 2014. Oudenaarde Markt, Bureaustudie, *SOLVA Archeologie-rapport 38*, Erpe-Mere: SOLVA.

Van Cauwenberghe K., 2004. *Historisch-morfologisch onderzoek van Oudenaarde*, scriptie ingediend tot het behalen van de academische graad van burgerlijk ingenieur-architect (promotor: Prof. Dr. F. Strauven), Universiteit Gent.

Van der Straeten E., 1851. *Notice historique sur l'ancien Château de Bourgogne à Audenarde*, Gand: Imprimerie et Lithographie de L. Hebbelynck, geraadpleegd online via Google Books op https://books.google.be/books?id=yxM_AAAAcAAJ&hl=nl&pg=PP7#v=onepage&q&f=false (28-08-2017).

Van Durme L., 2012. Het verre verleden weerspiegeld in de plaatsnamen, in: Trio P., Castelain R., Van Kerkhoven G., De Smet M. (eds.). *Tijd voor Oudenaarde*, Oudenaarde: Stadsbestuur Oudenaarde, 33-42.

6 Bijlagen

6.1 Lijst van figuren gebruikt in de archeologienota

Figuur 1. Kadasterkaart van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	8
Figuur 2. Topografische kaart van het projectgebied (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	9
Figuur 3. Recent kadasterplan van het projectgebied en omgeving (Bron: Stad Oudenaarde).	10
Figuur 4. Het projectgebied Scheldekop (Bron: De Gryse 2012, 4, fig. 2).	11
Figuur 5. Potentieelkaart van het projectgebied Scheldekop (Bron: De Gryse 2012, 33, fig. 45).	12
Figuur 6. Ligging van de proefsleuven bij het vooronderzoek uitgevoerd door BAAC Vlaanderen (Bron: Janssen 2012, 11, fig. 4).	13
Figuur 7. Weergave van de gekende aanwezige kabels en leidingen ter hoogte van het projectgebied (Bron: KLIP; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).	14
Figuur 8. Locatie van de milieutechnische boringen op het oude ontwerpplan (Bron: Potvliege <i>et al.</i> 2017, Bijlage II).	16
Figuur 9. Boorstaat van Boring 1 (Bron: Potvliege <i>et al.</i> 2017, Bijlage XI).	17
Figuur 10. Boorstaat van Boring 2 (Bron: Potvliege <i>et al.</i> 2017, Bijlage XI).	18
Figuur 11. Afbraakplan van de bestaande parking (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 8.	21
Figuur 12. Ontwerpplan van de bovenbouw van het Bergen-op-Zoomplein (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 9).	22
Figuur 13. Onderbouw van het Bergen-op-Zoomplein (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 10.	23
Figuur 14: Vergelijking tussen het oorspronkelijke ontwerpplan en het definitieve plan voor de geplande werken (Bron: Studiebureau OMGEVING; aanpassingen door SOLVA)	24
Figuur 15. Typedetails van de zone tussen de Schelde (links) en de parking (rechts) met centraal het bestaande fietspad (Bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 11.	25
Figuur 16: Typeprofiel van de parking (bron: Studiebureau OMGEVING^o. Voor een gedetailleerde versie, zie bijlage 12.	26
Figuur 17: Lengteprofiel (west-oost) van het projectgebied (bron: Studiebureau OMGEVING). Voor een gedetailleerde versie, zie 14.	26
Figuur 18. Ligging van het projectgebied op regionaal niveau. Blauw: zandstreek; geel: zandleemstreek; rood: leemstreek (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	29
Figuur 19. Ligging van het projectgebied ten opzichte van de archeologische zone van Oudenaarde (Bron: AGIV & Agentschap Onroerend Erfgoed, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	30
Figuur 20. Ligging van het projectgebied op de topografische kaart. Het “schiereiland” Scheldekop is duidelijk herkenbaar (Bron: NGI, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017). 30	
Figuur 21. Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (Bron: Departement Ruimte Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; 22-03-2017).	31
Figuur 22. Ligging van het projectgebied op de Quartair geologische kaart (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	33
Figuur 23. Ligging van het projectgebied op de Tertiair geologische kaart (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	34
Figuur 24. Hoogtemodel van het projectgebied en omgeving (DHM II, DTM, raster, 1 m resolutie; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).	34
Figuur 25. Hoogteprofiel van het projectgebied (DHM II, DTM, raster, 1 m resolutie; bron: AGIV, eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 23-08-2017).	35
Figuur 26. Opmetingsplan van de parking (Bron: Stad Oudenaarde).	35

Figuur 27. Bodemtypekaart van het projectgebied (Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	36
Figuur 28. Bodembedekkingskaart van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	36
Figuur 29. Aanduiding van de boorlocatie op het projectgebied ten opzichte van de ligging van het kasteel van Bourgondië, aangeduid op het gegeoreferereerd ‘Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof’ dat dateert van rond 1950 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde & Databank Ondergrond Vlaanderen; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	38
Figuur 30. Aanduiding van het projectgebied op het gegeoreferereerde stadsplan van Oudenaarde door Jacob van Deventer uit 1564 (Bron: KBR; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	45
Figuur 31. Uitsnede uit het plan van Oudenaarde door Pierre le Poivre, uit 1617, met aanduiding van het kasteel van Bourgondië (rood kader; bron: KBR).	46
Figuur 32. Uitsnede uit het stadsplan van Oudenaarde door Antonius Sanderus (1641-1644; bron: lib.ugent.be).	47
Figuur 33. Uitsnede uit de ‘Kaart van de omgeving van Oudenaarde’ uit 1647. Het noorden ligt naar boven op de kaart (Bron: RAG, Kaarten en plannen nr 1330; geraadpleegd via Cartesius).	48
Figuur 34. Uitsnede uit het Plan d’Oudenaarde ter hoogte van het kasteel van Bourgondië (Bron: SHAT, Archives du Génie, canton Oudenaarde, art. 14, section 1, pièce n°27).	49
Figuur 35. Schuin zicht op de maquette van Nézot ter hoogte van het kasteel van Bourgondië (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, pos 25_MG_0950).	49
Figuur 36. Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	51
Figuur 37. Gegeoreferereerd perceelsplan uit 1785 (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, VKP K596; digitaal aangemaakt op 29-09-2017).	52
Figuur 38. Uitsnede uit het plan van Oudenaarde door Vaillant. Het noorden ligt rechts op de kaart. (Bron: Stadsarchief Oudenaarde).	52
Figuur 39. Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	53
Figuur 40. Uitsnede van de topografische kaart van Vandermaelen ter hoogte van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS, digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	54
Figuur 41. Topografische kaart uit 1884 met approximatieve aanduiding van het projectgebied (rode kader; bron: NGI, geraadpleegd via Cartesius; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	55
Figuur 42. Uitsnede uit ‘Oudenaarde. Kaart van het grondgebied der stad Oudenaarde met aanduiding van omliggende deelgemeenten: Eine, Bevere, Ename, Volkegem, Edelare, Leupegem. Schaal : 1/5000’ met het kasteel van Bourgondië in rood kader (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, VKP0167; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	56
Figuur 43. Topografische kaart (1910-1948), Kaartblad Audenaarde XXIX / 4, met approximatieve aanduiding van het projectgebied (rode kader; bron: NGI, geraadpleegd via Cartesius; eigen bewerking; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	57
Figuur 44. Grondplan van het kasteel, geprojecteerd op het Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, 16.00.02 en Verzameling Kaarten en Plannen, Bijzonder Plan n°4-Gerechtshof; digitaal aangemaakt op 23-03-2017).	58
Figuur 45. Gegeoreferereerd Bijzonder Plan n°4 Gerechtshof, met aanduiding van het projectgebied (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, Verzameling Kaarten en Plannen, Bijzonder Plan n°4-Gerechtshof; digitaal aangemaakt op 23-03-2017)).	58
Figuur 46. Weergave van de CAI-locaties, de GGA-locaties (Gebieden Geen Archeologie) en de archeologische zone van Oudenaarde (Bron: AGIV & Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	66
figuur 47: Projectgebied met aanduiding van de geplande werken, de proefputten (gele kaders) en de ruime zones waar archeologie kan worden verwacht (geel gearceerd; bron: SOLVA)	69

Figuur 48: Oorspronkelijk ontwerpplan van het projectgebied voor de aanpassingen aan de resultaten van het bureauonderzoek en de proefputten (Bron: studiebureau OMGEVING).....	73
Figuur 49. Geplande locatie van de proefputten (Bron: KLIP; digitaal aangemaakt op 21-06-2017).	76
Figuur 50. Niet-gefaseerd allesporenplan op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).	80
Figuur 51. Profielen- en coupeplan op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).	81
Figuur 52. PS1 - Profiel WX (Bron: SOLVA; digitaal aangemaakt, 29-09-2017).	84
Figuur 53. Allesporenplan van Proefput 1 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).	85
Figuur 54. Allesporenplan van Proefput 2 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).	88
Figuur 55. Zicht op de maquette van Oudenaarde door Nézot. In het rode kader is de waterdoorgang te onderscheiden (Bron: Stadsarchief Oudenaarde, pos_25_MG_0950).	90
Figuur 56. Allesporenplan van Proefput 3 op het GRB (Bron: SOLVA & AGIV; digitaal aangemaakt, aanmaakschaal 1:1; 26-09-2017).	91
Figuur 57: Oorspronkelijke ontwerpplan versus definitieve plan van het projectgebied. Let op de verplaatsing van de boomputten en de RWA in het noordwesten (Bron: Studiebureau OMGEVING; aanpassingen door SOLVA)	96

6.2 Lijst van foto's gebruikt in de archeologienota

Foto 1. De huidige toestand van het projectgebied (Foto: SOLVA).	15
Foto 2. Zicht op de zone tussen de huidige parking en de Schelde, richting zuidwesten. Let op het nieuwe fietspad en de voetgangerszone met mozaïekkeien (Foto: SOLVA, 29-08-2017).	19
Foto 3. Orthofoto van het projectgebied (Bron: AGIV, geraadpleegd via WMS; digitaal aangemaakt op 22-03-2017).	37
Foto 4. Uitsnede uit een luchtfoto van 4-11-1918 (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, JDC_007).	60
Foto 5. Zijaanzicht van het kasteel vanop de Schelde (datum onbekend; foto: http://www.un-baiser-d-audenarde/Bourgondie/album/slides/Bourgondie%20(48).html).	61
Foto 6. Schuin achteraanzicht vanop de andere Schelde-oever (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1976_034_036_039).	61
Foto 7. Zicht op het kasteel bij afbraak. Achteraan is het gerechtsgebouw zichtbaar (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1970_098_027_032).	62
Foto 8. Zicht op de noord- en westvleugel van het kasteel (datum onbekend; foto: http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(37).html).	63
Foto 9. Foto van de oostelijke zijgevel van het kasteel (datum onbekend; foto: http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(4).html).	63
Foto 10. Zicht op de voorgevel van het kasteel, dat op dat moment in gebruik was als bibliotheek, zoals blijkt uit de muurschriften (datum onbekend; foto: http://www.un-baiser-d-audenarde.be/bourgondie/album/slides/bourgondie%20(53).html).	64
Foto 11. zicht op de noordoostelijke hoek van het kasteel. Onder de rechthoekige aanbouw op de eerste verdieping is een halfronde uitsprong in Doornikse kalksteen zichtbaar (Foto: Stadsarchief Oudenaarde, 1976_034_034_039).	87

6.3 Lijst van de bijlagen

Nummer bijlage	Onderwerp	Aanmaakschaal	Aanmaakdatum	Bronvermelding
1	Inplantingsplan	1/200	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
2	Inplantingsplan Onderbouw	1/100	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
3	Inplantingsplan Bovenbouw	1/100	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
4	Typeprofielen en details	1/5 – 1/50	23/06/2017	Studiebureau OMGEVING
5	Afbraakwerken	1/200	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
6	Perceelsgrenzen	1/200	23/06/2017	Studiebureau OMGEVING
7	Legende	NVT	23/06/2017	Studiebureau OMGEVING
8	Bestaande toestand en afbraak	1/100	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
9	Bovenbouw	1/100	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
10	Onderbouw	1/100	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
11	Dwarsprofiel 1	1/200	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
12	Dwarsprofiel 2	1/200	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
13	Terreinprofiel bestaand	1/500	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING
14	Terreinprofiel ontworpen	1/500	17/11/2017	Studiebureau OMGEVING

6.4 Lijst van plannen en kaarten

Zie bijlage lijsten.

6.5 Tekeningenlijst

Zie bijlage lijsten.

6.6 Fotolijst

Zie bijlage lijsten.

6.7 Sporelijst

Zie bijlage lijsten.

6.8 Vondstenlijst

Zie bijlage lijsten.

6.9 Stalenlijst

Zie bijlage lijsten.

6.10 Skeletformulieren

Niet van toepassing.

6.11 Conservatierapport

De vondsten zijn gewassen en gedroogd, en worden conform de regels van de kunst bewaard in het Onroerend Erfgoeddepot van SOLVA.

6.12 Beschrijvingen van de aangelegde referentieprofielen met foto's

Niet van toepassing.

6.13 Resultaten aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses

Niet van toepassing.